

SOKOLSKI GLASNIK

GLASILO SAVEZA SOKOLA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Mesečni prilog „Sokolska prosveta“

Ljubljana,
21 aprila 1933

Izlazi svakog petka • Godišnja pretplata 50 Din • Uredništvo i uprava nalazi se u Učiteljskoj tiskari, Frančiškanska ulica 6, telefon broj 2177 • Račun poštanske štedionice broj 12.943 • Oglasi po cenicu • Rukopisi se ne vraćaju

God. IV
Broj 17

XX skupština Međunarodnog gimnastičkog saveza u Lozani

Važni zaključci i promene na gimnastičkom polju. — Sloven - Soko predsednik Unije — Poziv za zajednički rad

Kako smo već javili u zadnjem broju našega lista, održavala se je u Lozani, krasnom mestu na obali Ženevskog jezera, u mestu nebrojenih međunarodnih konferencija i diplomatskih razgovora, skupština Međunarodnog gimnastičkog saveza (Federation internationale de gymnastique) i to 11 i 12 o. m. Na plenarnim sednicama, koje su se održavale u Olimpijskom muzeju u parku »Mon Repos«, uče-

u Međunarodni gimnastički savez, iznosi 200 franc. franaka.

U 11 sati pre podne otišli su svi delegati u krasnu, moderno uređenu zgradu učiteljske škole, gde se je davao film, koji je prikazivao švajcarski savezni slet u Aarau, koji se je vršio prošle godine prigodom 100 godišnjice saveza. Na tom je sletu nastupilo kod prostih vežaba 16.000 vežbača. Iza davanja ovog filma priredena je u dvo-

šiti pitanje žena u Međunarodnom gimnastičkom savezu moraju se najpre pridobiti ženske telovežbačke organizacije, koje u nekim državama rade samostalno, da stupe u Međunarodni gimnastički savez, čija će pravila trebati u tom smislu izmeniti. Do tada se iznimno dozvoljava, da poradi na tome da pridobije ženske vrste za nastup na međunarodnom takmičenju u Budimpešti, koje bi se vršilo pod

Učesnici skupštine Međunarodnog gimnastičkog saveza, održavane dne 11 i 12 o. m. u Lozani

stivali su delegati iz deset država i to: Belgije, Češkoslovačke, Francuske, Nizozemske, Italije, Jugoslavije, Luksemburga, Mađarske, Poljske i Švajcarske. Savez Sokola kraljevine Jugoslavije zastupali su II zamenik starešine br. Dura Paunković i savezni podnačelnik br. Josip Jeras. Bratska ČOS odaslala je na skupštinu člana predsedništva ČOS br. Milera i podnačelnika br. dra Klingera; poljsko Sokolstvo zastupali su starosta br. Zamojski i načelnica s. Jadviga Zamojska. Među ostalim delegatima bili su samo poznati radnici na telesno-uzgojnom polju u njihovim državama. Skupštini je predsedao i vodio je br. Adam Zamojski, potpredsednik Unije i vršilac dužnosti predsednika.

Pre podne prvoga dana bilo je namenjeno pozdravima i počasti prvog predsednika Međunarodnog gimnastičkog saveza Čupčusa (Kiperis) i njegovog naslednika Cazalet-a (Kazale) koji je ove godine umro, te potpredsednika pok. brata dra Sajnera. U ime općine i čitavog stanovništva Lozane pozdravio je zbor lepim rečima g. Gailard (Gajar), koji je napomenuo da je Švajcarska zemlja, u kojoj je najstarija gimnastička unija, koja je prošle godine slavila svoju 100 godišnjicu opstanka. U ime odsutnog barona g. Blonaja (Blonay), potpredsednika Međunarodnog olimpijskog odbora, govorio je g. Berdez. Velikog, zaslužnog pokojnika Kazale-a setili su se u svojim govorima br. Zamojski, za Francuski telovežbački savez njegov predsednik g. Godje (Gaudier), za Belgijski gimnastički savez g. Goblet d'Alviella. Na to se je prihvatio radni program skupštine i overilo se punomoćija delegata. Blagajnički izveštaj podneo je dosadnji blagajnik g. Hugrenin (Igenen), koji je bio prihvaćen, a na to su predani blagajnički poslovi novom blagajniku br. Mileru. Godišnja članarina gimnastičkih saveza, koji su učlanjeni

rani spomenute zgrade zakuska, koju je priredila Švajcarska gimnastička unija.

Posle podne u 3 sata održavala se je sednica tehničkog odbora Međunarodnog gimnastičkog saveza, ostali pak delegati, koji nisu učestvovali na ovoj sednici, poduzeli su izlete u okolici Lozane. Sednica tehničkog odbora trajala je do 8 sati na večer. Izradilo se je program za naredno međunarodno gimnastičko takmičenje, koje će se vršiti u Budimpešti od 18 do 21 maja 1934. godine. Takmičenje se u prostoj vežbi (obaveznoj i slobodnoj), u obaveznoj i slobodnoj vežbama na preči, razboju, konju u šir s hvataljkama, krugovima i skoku preko konja uzduž, te u bacanju kugle 7'25 kg obručno, trčanju na 100 metara i u skoku s palicom. Određene su smernice za takmičarski red i za pravilnik tehničkog odbora Međunarodnog gimnastičkog saveza, koji treba da sastavi eksekutiva TO na osnovi prihvaćenih predloga. Kod vežaba za međunarodno takmičenje u Budimpešti, koje je sastavio Mađarski gimnastički savez, bile su izvršene neke korekture. Čitav program takmičenja s vežbama biće u najkraće vreme razaslan pojedinim gimnastičkim savezima. Također i o sudnju na spravama i atletskim granama doneti su zaključci, koji treba da onemoguće kod narednih međunarodnih takmičenja nesporazume i neprijatne incidente. Prvenstvo sveta u telovežbi može da osvoji vrsta, koja je osvojila u svim granama najviše točaka, te pojedinci na preči, razboju, konju u šir s hvataljkama, krugovima, konju u dužinu.

Seestra Jadviga Zamojska izvestila je o dosadanjem radu na sastavu ženske tehničke komisije u okviru Međunarodnog gimnastičkog saveza. Povereno joj je da stupe u pregovore sa ženskim telovežbačkim organizacijama pojedinih naroda. Da bi se moglo re-

pokroviteljstvom Međunarodnog gimnastičkog saveza. Tamo bi također trebalo da se održi i sastanak predstavnic ženskih gimnastičkih saveza pojedinih država za sastav ženske tehničke komisije. — Tok sednice, koju je vrlo spretno vodio predsednik g. Hugrenin (Igenen) pokazao je, kako je neophodno bilo potrebno ustanovljenje tehničkog odbora Međunarodnog gimnastičkog saveza, koji je stvoren tek prošle godine prigodom praškog sokolskog sleta. Na večer u 9 sati pokazalo se je u vežbaonici »College scientifique« nekoje kretnje pojedinih vežaba, te se je tom prilikom izvršilo nekoliko korektura.

Drugi dan skupštine, koju je vodio na zamolbu br. Zamojskoga g. Igenen, bio je na dnevnom redu izveštaj predsednika TO, koji je bio prihvaćen odobravanjem. — Za delegata Međunarodnog gimnastičkog saveza na olimpijskom kongresu u Beču dne 11, 12 i 13 juna određen je g. Igenen.

Kod izbora bio je izabran za predsednika Međunarodnog gimnastičkog saveza br. Adam Zamojski i to sa 6 glasova protiv 4, koji su pali za Goblet d'Alviella, koji je postao prvim potpredsednikom. Za II potpredsednika izabran je Marco de Capelli (Marko de Kapeli), Italijan. Tako je po prvi put došao na čelo Međunarodnog gimnastičkog saveza Sloven-Sokol, čime je dano veliko priznanje sokolskoj organizaciji. Na Sokolstvu je, da dode njegov prestiž u punoj meri do izražaja u međunarodnom telovežbačkom svetu.

Po svršetku skupštine bio je priredjen za delegate i uzvanike banket u jednom od najlepših hotela Lozane. Banket je priredila općina Lozana i kanton Vod. Izrečenih je bilo više nazdravica, u kojima se je pozivalo narode na složan rad također i na telovežbačkom uzgojnom polju.

Prvi pokrajinski slet Saveza SKJ u Ljubljani 1933

Sednica šireg saveznog TO za priredbu pokrajinskog sleta u Ljubljani 1933

U subotu dne 8 aprila t. g. održana je sednica uz veliko učešće članova i članica. Zastupane su bile sve župe za koje je slet obavezan, te župa Sušak-Rijeka, koja želi dobrovoljno učestvovati na ovom sletu i to u većem broju. Sednicu je otvorio savezni podnačelnik brat Jeras, te ju je vodio do dolaska saveznog načelnika brata Ambrožiča, koji se je tog dana vratio iz Beograda.

Na sednici se je najpre govorilo o tome da se utvrdi broj vežbačeg članstva i naraštaja po zadnjim statističkim podacima, nadalje govorilo se je o obilasku članova saveznog TO po župama zbog pregleda vežaba i zbog priprava za slet, o prvom nastupu sokolske omladine na pokrajinskom sletu, o međusletskim takmičenjima i o kontroli i legitimacijama, koje se namerava izdati članovima, članicama i naraštaju za nastupe u prostim vežbama, koji će imati u tu svrhu besplatnu vožnju od polazne stanice do Ljubljane i natrag. Raspravljalo se je također i o formiranju povorke, naraštajske kao i članske, nadalje o učestvovanju članstva u kroju na tom sletu, koje bi trebalo da bude naročito mnogobrojno pogotovo sa strane župa za koje je obavezan pokrajinski slet.

Za sokolske čete se je predlagalo da se prihvati kroj, koji je uvela Sokolska župa Maribor t. j. tamne hlače s trobojnim pasom, crvena košulja i kapa. Taj bi kroj bio veoma jeftin, te bi se slagao kod zajedničkih nastupa sa svećanim krojem.

Na toj sednici moglo se je zapaziti upravo ogromno zanimanje za pokrajinski slet. Članstvo je vrlo često tražilo za informacije iimalo se za sve potankosti sleta. Načelnstvo i TO moći će na osnovi primljenih podataka, izjava i želja, da stvore sada definitivne zaključke za taj slet.

Iz prispelih prijava može se zaključiti, da će učestvovanje takmičara i takmičarki na međusletskim takmi-

čenjima biti veliko t. j. 1858. Vrlo je utešna pojava da su sada zastupnici pogotovo nekih župa prijavili za proste vežbe veći broj vežbača nego ranije tako, da je sada ukupni porast znatan i može se očekivati da će se postignuti za nastup u prostim vežbama onaj broj članstva, koji bi odgovarao opsegu i cilju priredbe.

Društva treba da se staraju za to da bude njihovo članstvo zastupano na ovom sletu u velikom broju, a također i u svećanom kroju.

Prilično je po društva imućnije braće, koji bi mogli vrlo lako da nabave svećani kroj, a mogli bi pri tom da potpomognu i ostalu braću kod nabavke svećanog kroja. Dovoljno je također braće, koji imaju sokolski kroj, pak su u tom pogledu premalo svesni svojih sokolskih dužnosti i ne nastupaju u kroju.

Braćo, budite svesni svojih dužnosti u svakom pogledu!

Čitavih 10 nedelja deli nas još od sleta. Pripravljajte se za slet!

Sletska plaketa (Rad kipara A. Dolinara iz Beograda)

Sletska plaketa za pokrajinski slet u Ljubljani (I nagrada — rad br. I. Miklavca iz Ljubljane)

SOLOVENKO SOKOLSTVO

Organizovani odgoj za apstinenciju u ČOS

Na predlog Prosvetnog zbora ČOS proširuje se prosvetni i uzgojni sokolski rad još i time, što se organizuje i vaspitanje članstva za apstinenciju. — Starešinstvo ČOS izdalo je na svu sokolsku javnost, na članstvo i ostale pripadnike poziv, u kom poziva celokupno Sokolstvo, a naročito uprave, prednjačke zborove i prosvetne odbore društava i župa, da i ovu granu sokolskog vaspitanja smatraju za isto toliko važnu kao i ostale. Dužnost spomenutih društvenih i župskih organa je ta da u prvom redu šire sokolski apstinentski pokret među Sokolima, a onda i van sokolskih redova, po celom narodu.

Iz ovog proglasa bratske ČOS vidi se, da je Sokolstvo pokročilo u svom smotrenom radu još za jedan veoma važan korak.

Prosvetni rad u češkoslovačkom Sokolstvu

Prosvetni zbor ČOS započeo je ove godine prvi svojim sednicama. Zanimanje za sednicu 8 i 9 aprila o. g. bilo je veoma veliko. Zastupljene su bile sve župe po svojim delegatima, a isto tako i predsedništvo saveznog prosvetnog odbora. Prisutan je bio također i starešina ČOS brat dr. Bukovski, načelnica sestra Provanznikova i drugi. Sednicu je vodio brat savezni prosvetar Antonin Krejčí.

Veoma interesantna je statistika o prosvetnom radu ČOS, koja je obavljena u 1932 god. u 3170 društava i četa. Statistika izrađena po bratu dr. Mrazu pokazuje svega 147.502 prosvetne priredbe i time za 6987 više nego u prošloj. Dalje su priredile župe 507, okružja 405, te sama ČOS 44 prosvetne priredbe, dakle u celom Savezu ukupno 148.458. Zanimljivo je da je prosvetni rad među decom i članstvom znatno napredovao, dok se javlja kod naraštaja opadanje. Najviše je bilo govora pred vrsnama u vežbaonicama t. j. 95.473, onda predavanja 13.445, a pozorišnih predstava 8.978. Kod pozorišnih predstava opaža se opadanje, dok kod lutkarstva velik napredak. Veoma je radosna pojava da društva sve više održavaju društvene prosvetne škole tako da ih je bilo 1.429, ali zato je opao broj poučnih izleta i to od 7249 u 1930 god. na 5692 u prošloj godini. Župe su održale 30 redovitih i 48 vanrednih župskih prosvetnih škola sa prosečno 66 slušalaca na jednu školu. Savezne prosvetne škole pohađalo je svega 250 članova i članica, od njih više od 60% učitelja osnovnih i građanskih škola. U proslavu stogodišnjice Tiševog rođenja bilo je održano više od 7000 govora, skoro 4000 predavanja i 45 Tiševih škola, a na uspomenu Tišša sagrađeno je i otvoreno 151 letnje vežba lište, 83 sokolska doma i 24 kupališta u 293 mesta. Mnoge ulice, trgovi, vrtovi i t. d. bili su nazvani Tišševim imenom.

Na ovom zboru održao je referat o programu građanskog i moralnog odgoja brat Krejčí. Program prve polovine godine određen je ovako: svake godine u martu obratiće se naročito briga vaspitanju članstva s geslom: »Soko i opština«, u aprilu s geslom: »Soko i država«, a junu ili julu biće proslava Jana Husa. Oktobar je određen vaspitanju pojedinca u duhu sokolskih zaključaka VII sabora ČOS, novembar ili decembar sokolskoj porodici. O apstinentskom pokretu među Sokolima referirao je br. dr. Helel, a o novoj organizovanoj muzičkoj komisiji govorio je brat Hartelj. Isto je tako na zboru podnet izveštaj o sokolskim zabavama. U tom pogledu bilo je zaključeno, da ne smeju sokolske zabave da služe samo kao sredstvo za prikupljanje novčanih sredstava, već moraju u prvom redu imati prosvetni i uzgojni karakter.

Savezni prosvetni zbor predložio je opet ČOS za saveznog prosvetara brata Antonina Krejčija, a za njegove zamenike braću Truhlarža i dr. Hrčevika, te sestru Lasovsku.

Savezne prednjačke škole u ČOS
Od jeseni 1925 god. kada je ČOS započela prirednjavati svoje 14 dnevne odnosno tronedeljne prednjačke škole završilo je te škole do sada preko 6000 slušalaca. ČOS je izdala za sve ove škole do sada preko 6.000.000 Kč. Bez subvencija i potpora češkoslovačko Sokolstvo uzgojilo je dosta silan kadar radnika na koje se može vazda pouzdati. Pomisli li se samo na to da je ČOS platila čitavom jednom mnoštvu putovanje u Prag i natrag, te pružila i stan i hranu za celo vreme kursa, gde se radilo dnevno do 10 časova, onda vidimo da su bila sredstva, sakupljeni od Sokolstva za sokolsku stvar, iskorišćena na najefikasniji način — uvećanjem broja prednjača i prednjačica, koji su i češkoslovačkom Sokolstvu potrebni zbog stalnog napredovanja organizacije.

30 godišnjica sokolskog rada br. Holoubka u Krakovu

Poznat poljski sokolski tehnički stručnjak i veliki pobornik za uzajamni rad naročito češkoslovačkog i poljskog Sokolstva, brat Gustav Holoubek, proslavio je ove godine svoju 30-godišnjicu predanog sokolskog rada u krugu svoje sokolske braće krakovske velike župe. Brat G. Holoubek ne samo da vrši već tako dugi niz godina vanredno savesno svoje sokol. dužnosti, već je on i danas načelnik krakovske velike župe. Saraduje i u saveznom načelništvu, te izdaje već ceo niz godina poljski sokolski kalendar.

Primer sokolskog bratstva

»Vestnik Sokolski« donosi u svojem 13 broju uspomene na veliki znak sokolskog bratstva, drugarstva i čovečanstva prilikom velikih smučarskih utakmica 24 marta 1914 godine u Krkonošama. Tada su se takmičili među ostalim smučarima i Sokoli braća Hanč i Vrbata. Kada su utakmice bile u punom jeku, nastala je takva snežna vijavica i vihor, da je bilo skoro nemoguće nastaviti utakmice. Brat Hanč, zbog strašna nevremena, zabludio je na svojem smučarskom putu, te je potpuno izgubio svaki pravac. Sam, potpuno sam i iscrpljen, ostao je u snežnoj mečavi dok ga nije našao njegov verni sokolski drug brat Vrbata. Brat Vrbata videći svog brata u životnoj opasnosti ohrabrio ga brzo svojom bluzom i otrčeo da traži pomoć od najbliže pomoćne stanice. Sve uzalud. Brat Hanč i brat Vrbata postali su žrtve velikog snežnog orkana.

Ovaj dokaz pravilnog pojmovanja sokolskog bratstva i bratske predanosti čoveka prema čoveku ostaje svetao primer, kako treba da se shvata u životu veliku drugarsku misao velikog sokolskog apostola Tišša. Sokolstvo ne sme samo da bude bratska organizacija na papiru, nego sve članstvo mora biti svuda i vazda povezano takvim bratskim vezama, kako su to dokazali braća Hanč i Vrbata.

Većnaja im pamjat!

Prijave za II američki slet u Čikagu

Poslednji broj »Sokola Američkog«, glasila Češkoslovačkog sokolskog saveza u Americi, javlja, da je do sada prijavljenih za slet 957 vežbača za proste vežbe, 919 članica za proste vežbe, 478 naraštajaca, 375 naraštajki, 400 ženske i 350 muške dece. Nastupiće i starija braća kojih je već do danas prijavljeno 85. Za savez, utakmice, koje će se održati za vreme sleta, prijavljeno je 8 vrsta članova u višem odeljenju, 37 u nižem, te 30 u početničkom odeljenju; svega dakle 75 vrsta. Za prvenstvo Saveza iz redova članstva prijavilo se 12 pojedinaca, najboljih vežbača. Članice će se takmičiti u višem odeljenju 9 vrsta, u nižem 32 i početničkom 35 vrsta, svega 76 vrsta. Za prvenstvo članica prijavljeno je 8. Dalje će se vršiti i natezanja starije braće i starijih sestara, od kojih su prijavljene do sada po 4 vrste. Utakmice naraštaja određene su samo u jednom odeljenju, te je prijavljeno 20 muških i 15 ženskih naraštajskih vrsta, dalje za šestoroboj članova 24 vrste, za četverboj članica 14 vrsta, za lakoatletске utakmice članova 58 vrsta i t. d. Utakmice obuhvataju i natezanje užeta, skokove u vodu i plivanje, igru odbojku i koškovu, te konačno i štafete vrsta.

Sabor Američke obce sokolske

Kako se ove godine održava u Čikagu drugi češkoslovački svesokolski slet, vodstvo Američke obce sokolske u Americi, sazvalo je za 21. 22 i 23 avgusta o. g. u Čikagu također i sabor svojih društava i članstva, da ovom prilikom reši sva ona pitanja, koja treba da budu rešena po najširem sokolskom forumu.

Sokolstvo u Rumunjskoj

U rumunjskom gradu Nadlak gde je između 15.000 stanovnika više od 9.000 Slovaka radi već nekoliko godina veoma uspešno slovačko sokolsko društvo. Ono je razvilo i svoju zastavu, ali koja nije nova već stara zastava bivšeg predratnog češkoslovačkog Sokola u Budapešti. Početkom rata restaurirala je mađarska vlada budapeštansko društvo te je nameravala konfiskovati i njegovu zastavu, ali ju je nekoliko članova sakrilo, te ju posle rata tajno preneli u Prag, gde je bila predata na čuvanje ČOS. U suglasju sa ČOS na prošlogodišnjem svesokolskom sletu zastava je predata češkoslovačkom Sokolom društvu u Nadlaku, članu zagranice župe češkoslovačkog Sokolstva.

Za jedinstveno vaspitanje sokolskog naraštaja

Iskustva poslednjih godina pokazala su da rad oko vaspitanja naraštaja nije po celoj ČOS jedinstven. ČOS izdala je, naime, dobar pravilnik za vodenje vaspitanja naraštaja, ali još uvek nije bilo uređeno pitanje tesne povezanosti redovitog vežbanja s takmičenjem.

Sa stručnog stanovišta nikako, naime, ne sme biti rušena linija redovitog telesnog vaspitanja, rad na pojačanju zdravlja i sposobnosti, okretnosti i t. d. već on mora biti neprekidan, stalan i kao takav jedini merodavan za prosuđivanje sprema pojedinca. Stoga se može smatrati kao jedino uspešno sredstvo za pripremu za takmičenje.

U drugoj sokolskoj župi u Brnu počelo se sistematski raditi na srednjem redovitom telesnog odgoja naraštaja s takmičenjem, koje omladini najviše odgovara. Zato je potrebno da se izradi za čitavu Češkoslovačku Republiku jedinstvena osnova češkoslovačkog nacionalnog telesnog vaspitanja kao što je to n. pr. kod Francuza i drugih.

Sokolska radio - predavanja

RADIO-STANICA BEOGRAD

Sledeća sokolska pučka radio-predavanja održavaju se i to:

28 IV (petak od 19—20 časova) predaje brat dr. Milivoj Pavlović — (Škoplje): »Sokolstvo na našem Jugu«.

U nedelju 30 aprila u 16 časova predaje br. Velja Popović (Novi Sad): »Sokolj i borba protiv alkohola« u vezi sa sokolskom nedeljom trezvenosti, koja traje od 24—30 aprila o. g.

5 V (u petak od 19—20 časova) predaje br. Đura Brzaković (Beograd): »Predratno Sokolstvo u Srbiji. Njegov značaj i nastojanja za zajednički rad sa Sokolstvom u bivšoj Austro-Ugarskoj monarhiji«.

Sokolska radio-predavanja održavaju se svakog petka između 19 do 20 časova.

ISPRAVAK

U članku »Škola za obuku vojnika za vode sokolskih četa«, otštampanom u poslednjem 15 broju Sokolskog glasnika, treba u drugom stupcu dopuniti, da su sokolsko-tehničku nastavu u ovoj školi predavala braća: Franjo Žic, Franjo Vanjik, Bogdan Spermjak i Zdenko Pavić, pored one trojice, koja su u članku pomenuta.

Nakon raspusta Saveza lužičko-srpskog Sokolstva

Lužičko srpskim Sokolima u inostranstvu!

Prisiljen, posle očajne borbe, savio je Lužičko Srpski Sokol svoju svetu zastavu! Podlegnuvši grubome nasilju, malaksale su ruke srpskih sokolskih boraca za istinu i pravo srpskoga naroda. Sile tamnoće napale su verne čuvare, koji su podizali mučenički narod iz njegovog očajja i njegovih muka!

Srpski Sokol u Lužici u Nemačkoj je pokleenuo, ali nije pokleenuo lužičko srpski Sokol u inostranstvu. Seme slobode srpskoga naroda palo je na inostrane njive, a kao svaki narodni pokret, koji je proganjan u njegovoj domovini, misao srpskoga naroda i srpskoga Sokola o boljoj budućnosti podiže javno svoju zastavu pred celom civilizovanom javnošću, a tuži se svima narodima sveta na svoju nesrećnu sudbinu!

Lužičko srpski Sokol ostavio je u jugoslovenskome Beogradu malo sokolsko gnezdašće, koje ne mogu nikakvim nasiljem neprijatelji Slovenstva uništiti. A u tome gnezdašću di-

Sletski plakat za pokrajinski slet u Ljubljani (II nagrada — rad inž. arh. D. Sarajnika i grafičara E. Gorjupa iz Ljubljane)

Besplatan boravak na Bledu za vreme sleta

Prilikom pokrajinskog sokolskog sleta u Ljubljani na Vidov dan, aranžiralo je je Sokolsko društvo Bled u svrhu upoznavanja krasota našeg kraja veći broj desetdnevnih besplatnih boravaka (stan i hrana) u najboljim hotelima na Bledu. Ko reflektira na ovu ugodnost neka pošalje Sokolskom društvu na Bledu svoj tačni naslov i po-

stansku marku od 3 Din za odgovor. Brojke svoju interesatna, koje će biti svakome pojedincu javljene, izrebaće se 15 juna, te će se deliti rezervisana mesta. Po želji mogu iskoristiti desetdnevni boravak i 3 osobe po 3 dana. Prijave poslati najkasnije do 15 juna. Osim povlastica na svim železnicama za poset pokrajinskog sleta u Ljubljani, uživaju posetioci Bleda nakon 10 dnevnog boravka na Bledu 50 posto popusta pri povratku.

Nazovemo li organizam jednoja i druge kompliciranim strojem (za lakše shvatanje i tumačenje), to možemo reći, da je deo stroja određen za pokretanje kod muškarca manje sputan potrebama života nego li kod žene. Žena je prirodno po svojim potrebama života uglavnom više imobilizovana u kućanstvu, i prema tomu više sputana u svom gibanju.

Za razliku od muškarca, a što je od bitne važnosti, ima kod žene jedan (da ostanemo u poredbi sa strojem) jedan deo stroja, koji radi uvek i automatski bez vanjskoga i voljnoga uticanja, i bez ikakve gimnastike ili drugog umetnog podupiranja, a to je kod dozrele žene njen polni sistem, koji neprestano u dvadesetosamnedmivim intervalima radi bez prekida ili u gradacionom smislu dolaženja, ili opet razgrađivanja gnezda za eventualno oplodjenje.

Svaki novi dan donosi neku promenu, ili u smislu napredovanja za onu svrhu ili pako nazadovanja. A to je bez sumnje jedna trajna vežba, telovežba, koja troši duševnu i telesnu energiju žene, slobodno bi rekli koja dobrostoje čitavim bićem žene i psihički i materijalno energetički.

A ta čisto prirodna, specijalna vežba ženskog organizma, ne da se nadomestiti nikakovom drugom umetnom vežbam. Priroda si očito ne da mnogo uplitiati u svoje temeljne poslove.

Iz rečenoga vidi se, — a to je praktički važno — ako ženski organizam i ostaje u miru, bez gibanja i zanimanja, on ipak nije bez ikakvog zanimanja, jer radi i vežba neprestano svoju prirodnu krescentnu i dekrescentnu vežbu spremanja gnezda u smislu pripreme za oplodnju zametak potomka. To je praprirodna ili božanska vežba karakteristična svemu životu. Jer što je živo, to se razmnožuje, odnosno rasploduje, za razliku od mrtve prirode.

Iako bi nam izgledalo da neki organizam spolno zrele žene lenčari (mećući ga merilom muškarca), ako baš ništa ne radi, to se ipak prema gornjem varovanju, on je trajno u energetskom gibanju u smeru krivulje spolnog funkcioniranja.

Za gimnastiku žene ima i drugi vrlo važan faktor za razliku od muškarca, na koji želimo upozoriti, a to je konačna svrha razvoja jednog i drugog tela.

Žena, naime, za razliku od muškarca, kad je postigla svoj vrhunac u telesnom razvoju, njoj prethodno prirodno još jedan daljnji viši stepen raz-

Telovežba i sport sa medicinskog gledišta

(Nastavak i svršetak)

Gimnastika kod žena je tek u početku, pa je naročita dužnost lekara, da paze i upozoravaju kako ne bi ev. ona ženskom razvoju više škodila nego koristila. Prema islovu ove radnje dužnost mi je, da i o tome nešto spomenem.

Kako već rekossmo ne da se telovežba, laka atletika i sport točno odeliti u pogledu svog uticaja na rastući organizam. Ipak s obzirom na množinu napora, koje oni iziskuju, možemo reći, da je gimnastika, pozitiv, laka atletika komparativ, a sport superlativ, napora. Dok n. pr. umerena gimnastika može ženi samo koristiti, to pretarana atletika i sport, pogotovo onaj koji bez obzira na učinak na telo, jur i za rekorderom, može ženi da nanese nepopravljivu štetu!

Čulji ste za t. zv. ritmičku gimnastiku. Podrazumeva se pod njom ona

prirodna neprisiljenost, koja dopušta vežbaču ili vežbačici da nešto izvede u najboljoj formi, i s najmanje napora.

U prirodi se uopće sve zbiva po principu najmanje potrošnje sile, a da se ipak ispuni potrebni efekat; to vredi i u fizičci, u kemiji, biologiji, pa dosledno i kod sviju pojava života čoveka.

Takovu gimnastiku, koja se ravna u smislu gibanja po najmanjoj potrošnji sile, treba uvesti za žene naročito dok su u razvoju, a to je uglavnom pre navedena ritmička gimnastika.

I grada a i rad muškog i ženskog organizma su različiti. Već to dostaje, da se uvidi, da i gimnastika ne može za oboje biti istovetna.

Po prirodi samoj bivaju muški i ženski, svaki u smeru svoje prirodne zadaće i dužnosti, neprestano vežbani.

voja, kulminacija ženstva, koja muškome ostane sasvim tuđa i nemoguća, a to je zanošenje i **maternost**, na koje se prirodno pripravlja svaki ženski rastući organizam, i što je za nj kulminacija svega, što organizam može uopšte da pruži.

Izostane li kod koje žene maternost, onda se kod nje gubi jedini deo ženskosti.

Dužnost je nas lečnika da energično upozorimo na štetu, koja nastaje gubitkom svakoga ma i malog dela ženskosti kod razvoja žene. A ženskost, i muškarčki razvijeno telo su prirodna oprečnost. Preobilnom atletikom, a poglavito sportom po muškome uzoru, bila bi ženskost u žene direktno oštećivana. To se ne odnosi samo na vanjski oblik i forme, nego i specifični ženski organi štetuju, oni krležaju, jer im sportski napori oduzimaju hranu i energiju, koja biva dirigirana u smeru neprirodnom za ženu. Muskulatura hipertrofira a atrofiraju funkcija spolnih žlezda, pače može menstruiranje posvema izostati. Da je tome kriv baš samo neumereni sport, dokazom je, da to zlo izostaje, čim se napusti prekomerni sportski napor.

Tako je gimnastika i sport kod žene dvoseklji mač: bez kontrole vodjenja može više škoditi, nego smisljena mora koristiti.

Pogotovo kod žene valja telovežbu individualizirati i prilagoditi ju svima fazama i funkcijama ženskog organizma. Ona mora da je tačno promišljena higijena, i dijetetika svake pojedine, ona neka bude jedan korak višem telesnom razvoju tela, koji da bude neophodan za telo i dušu u smislu funkcionalnog razvoja tela, a po principu najmanje sile.

Kod žene ima čitav niz razvojnih faza, na koje se gimnastika mora obzirati, da bude doista individualizirana i korisna, a i zdrava.

To je I faza mlade devojkice u razvoju do spolne dozrelosti; II faza žene u četirjodnoj menstrualnoj vežbi; III faza žene za vreme nošenja; IV faza majke u babinjama; V faza žena nakon klimakterija; VI žena nerotkinja; VII žena bolesna.

Svaku, od ovih faza mora telovežba respirirati i individualno se prilagoditi ženi u svakoj od tih faza, jer drugačije ne bira valjani pravac rada.

Postavlja se pitanje samo od sebe: ukoliko može telovežba poboljšati ženski organizam za njegov prirodni cilj, za maternost?

Nošenje i porod čeda, taj najviši prirodni cilj žene, nije toliko akt same mišićne snage, koliko je on proba i veština, jer za nj se iziskuje i **dirigiranje sile prema unutra**, sasvim obratno nego u muškarca, kod kojeg se za svaki čin traži samo snaga okrenuta prema vani. Svakačako dostatna razlika, da se iz toga razume, da ne može paralelno teći gimnastika muškarca i žene, nego da kod kultiviranja ženske telovežbe treba iznaći naročiti put, koji će samo koristiti, a ne i škoditi.

Nemoguće je pronaći adekvatni trening i vežbu, koja će sliti teškoj probi i naporu, što ga na ženu stavlja nošenje, porod i babinje, jer kako rekostu, **tu se ne radi samo o jakosti neke grupe muskulature, nego istodobno također kontrerno i o potrebi po puštanja drugih mišića, koji prvima nisu antagonisti.**

Šta bi ženi u porodu koristila najjača snaga mišića za tiskanje, kad istodobno ne bi mišići zdeličnoga dna popuštali?

Moderna čisto ženska individualna gimnastika teži jednim krakom za harmoničnim jačanjem čitave prugaste muskulature, a drugom komponentom za njenim aktivnim popuštanjem. To su t. zv. vežbe mišićne otpetosti i voljnog popuštavanja mišićnog tonusa.

Moram još naglasiti, da je za optimalnu funkciju ženskog tela potreban i lako gibivi kostur, koji se brzo može prilagoditi, jer sad je telo žene široko (nošenje), onda za kratko vreme opet je gipko. Svemu tomu mora se skelet prilagoditi tačno u smislu mehaničkih zahteva. Poznato je, da vežbe na spravama ocvrščuju i snaže baš kostur, i toga radi ne možemo preporučiti ženi, da vežba na spravama.

Nemački sportski lečnik Dincer izmerio je kod neko 1300 nem. istaknutih sportašica vanjsku širinu zdeliце, pa je kod čitave dve trećine našao uske zdeliце.

Dok je, naime, još u rastu, biva zdelica kod prejako razvijene i snažne muskulature uklještena od nje, kao nekima čvrstim steznikom, koji joj preči da se normalno široko razvije. Istina je, da je takova zdelica odlična za sticanje rekorda u lakoj atletici i sportu, ali je manje odlična za radanje.

Što je za ženu važnije nije potrebno napose isticati.

Obzirom na anatomsku građu pak ženskih unutarnjih genitalnih organa, nije žena podosna ni za one vežbe, gde se naglo i jako potresa trbuh (jači skok) ili gde telo čini snažni odboj (bacanje kamena ili koplja).

Napokon mora žena u borbi za opstanak, a i po svome prirodnom cilju, da razvije što više, i da sačuva svoju prirodnu draž i privlačivost za muškarca, pazeci, da prekomernim sport-

skim naporom ne bi štetovao razvoj njenih sekundarnih polnih odlika, jer sam već napomenuo, da su takovi napori na uštrb ženskosti ili specifično ženskih organa; sportom razvijena muškobulja nikad nije bila, niti će biti ideal polno normalnom muškarcu. On će uvek tražiti i njega će privlačiti kontrast njegovoj snazi, njena nežnost i ženskost.

Sve ove momente mora gimnastika da uzima u obzir kod mlade devojkice koja je u razvoju, a i kod mlade zrele žene, kako bi joj gimnastika bila samo od koristi, a ni ukoliko od štete. U ovome pako izlaganju neću dalje posebice istraživati telovežbu ostalih faza ženskog razvoja, jer ima još vrlo malo žena danas, koje se i nakon postignutog razvoja i dalje bave telovežbom. Ono bi, naime, prikazivanje u današnje doba imalo samo teoretsku važnost za stručnjake.

Iz tih izvoda proizlazi, da telovežba ima mnogo veće značenje kod žene, nego kod muškarca. Muškarac treba prosto da razvije svoj organizam, i da ga onda po mogućnosti drži na tom stanju elastičnim i mladenačkim što

Strujanje života i Sokolstvo

(Psihološko razmatranje o korisnom delovanju sok. odgoja na psihike snage)

Svaki od nas, ako se obazre na svoj život od najranijeg svesnog detinjstva pa sve do muževne zrelosti, spoznaće, da su razni slučajevi, navike odgojne ili kućne, socijalne prilike i ostalo, rastavljale, razbijale i skretale struje njegova života u raznim pravcima. I događa se, da to strujanje života — da ga tako nazovemo — kod mnogih i mnogih ni u njihovoj zrelosti nije našlo pravo i prirodno korito. Ševrda sad ovamo sad onamo, ide sad napred, sad natrag. Također mnogi od nas, ako ima smelosti, da objektivno analizira događaje u svom životu, priznaće, da je često i kakav, naoko mali, neznačajni uzrok za njegov duševni, moralni, socijalni i dr. život bio od velikog značenja kasnije, i kad ne bi bilo tog malog uzroka nekada, da bi pravac života bio sasvim drugačiji. Istina, inteligentan čovek nastoji da raznim naučnim doktrinama, tumači to svoje strujanje života i pomišlja da je više puta našao rešenje. Uz stariju psihološku nauku uzimlje u pomoć najnovije metode psihoanalize i psihofizike, pa biologiju i ostale grane prirodnih nauka i t. d., trudeći se da bar sam za se rekonstruiše i dovede u kauzalnu vezu tok događaja svoga života. Na koncu, kad u sebi zamrsi sve te konce najraznolicijih teorija, uvidi da je uvek — na početku. Ne zna u stvari je li njegov život protekao onako, jer je to protecanje bilo dano već u njegovoj klici, ili jer su ga prilike učinile onakvim. I naravno pušta, strujanje — struji. Nu, ako uzmemo ili svoj ili bilo čiji drugi život s individualnog i sa socijalnog stanovišta, moraćemo priznati da na strujanje život svakog pojedinog deluje dve jake sile i to: **unutarnje baštinstvo i vanjske prilike.** I mogli bi reći, da su te dve sile uvek i kod svakoga u stalnoj, neprekidnoj i često ljutoj borbi. One i vijugaju tok strujanja života prama tome, kako koja pobeđuje, zavlada i kako kad vodi direktivu, te da se vratimo na onu gornju napomenu ponavljam, da su često male stvari i neznatne slučajnosti ili sićučne navike uzroci velikih posledica i teškoća i tragedija, zato ne treba tražiti primera kod drugoga, kad ih svaki može da nađe i u sebi.

Sad treba da postavimo sve na svoje mesto, t. j. da promotrimo ulogu tih dviju sila u životu. Baštinjene ili urođene sposobnosti ili nesposobnosti **ne mogu se menjati ili tek malo.** One su u nama ili kao neki motori naših telesnih i duhovnih snaga ili kao zapreke. **Te motore život, odgoj, prilike i ost. stavljaju u pogon.** Njihov rad može da se razvije u dobru ili zlu, pravcu za samoga pojedinca i za društvo. To znači, da te urođene sposobnosti nisu specijalizovane, nisu upućene samo prema jednom izvesnom određenom strujanju života, nego i one su u pravom smislu motori, snage, sposobnosti, individua za rad u životu. Isto tako one mogu biti i negativne.

Vanjske prilike, pod kojim imenom razumevamo sve one činioce, koji deluju na život pojedinca izvan njega, veoma su važne, koliko za upravno, toliko za divergentno strujanje pravaca života. Kad bi alegorički predočili baštinjenu bazu jednoga čoveka s jednim električnim aparatom ili mašinom s bezbroj pokretnih poluga i dugmeta, onda bi vanjske prilike bile ona sila, koja bi — delujući na razne poluge i različito — davala harmoničan ili disharmoničan ton toj mašini. Logično je i prirodno da će one vanjske prilike, koje se srodno podudaraju s urođenim naklonostima, lakše se stopiti i jače se uzlebiti u odgovarajući pravac. Pa ako povezanost tih vanjskih uticaja po nekom slučaju ili u danim prilikama ili u nekim periodima života bude više udarala u onu stranu baštinjenih, nižih sklonosti, onda će i celo, opće strujanje života biti ili za individuum ili za celinu negativno. To

dulje, dok žena u svom prirodnom toku života i zadaći, ima da proživljava neprestano građenje i razgrađivanje svoga tela. Da se to lako i svrsishodno provede, treba mnogo higijene i gimnastike, dijetetike i razumna života; naročito danas gde nas kulturni život sve više udaljuje od prirodnoga.

Naknadu za smanjeno gibanje treba i žena da nađe u telovežbi, ali koliko je teža i komplikovanija životna zadaća ženina od muškarčeve, toliko je i ženskoj telovežbi komplikovanije iznaći u svakoj fazi njenog razvoja ono najbolje i najkorisnije, što će devojkici u razvoju pomoći razvitku skladni i zdrava gipka tela, sačuvanih i još doteranih ženskih čari, sačuvane njene ženskosti, i pripremiti ju da bude što sposobnija za njen najviši cilj, za maternost, dok ženj opet, da sve to po mogućnosti što dulje sačuva.

Koliko se bude u budućnosti i telovežba i sport i kod žene uvek širila, to će i odgovornost nas lečnika za sve to biti teža.

(Konac.)

Dr. Drago Damaška, Kutina.

vredni u obratnom smislu. Sad bi netko, prema izloženom, mogao da reče »onda smo mi i uopće sav život prosta-igračka u rukama neke svesne ili nesvesne volje. Mi smo onda bezvoljni i bez ikakova uticaja, na i najmanju promenu tog strujanja života bilo općeg, bilo pojedinačkog.« Taj zaključak bio bi tačan, kad bismo uzeli da su one baštinjene, urođene sposobnosti i sklonosti specijalizovane i da im je u samoj bitnosti njihovoj udaren pravac. Nu, ukoliko nam je današnja eksperimentalna nauka osvetlila te mračne strane ljudske psihe, utoliko možemo reći, da su primeri takovog nužnog, određenog, imperativnog delovanja, bilo u pozitivnom, bilo u negativnom smislu — retki. To bi bili oni tako zvanii rođeni zločinci, geniji, umetnici i t. d. To su izuzeci ili slučajno izbačene jedinice iz prirode, navise ili nanize — u našem čovečjem smislu. Svakako se ne red i pravilo, nego abnormalnost.

Također ni vanjske prilike ni ne možemo u bitnosti menjati ni upravljati njihovim sledom. One se odvijaju po raznim zakonima, o kojima ovde nije nam namisao da govorimo. Sad se nameće pitanje: **kako mi možemo te dve sile — obe jače — da spojimo i upotrebimo prema nekom cilju, recimo ličnom ili općem?** Baš u tome i jest suština celog odgoja bilo fizičnog, moralnog ili intelektualnog i za pojedinca i za narod i čovečanstvo. Mi o radu i uspehu tih prenmognih vrsta i sistema odgoja, ne ćemo ovde raspravljati. Nas interesuje samo pitanje: **koliko će u tom pravcu i za ličnost i za društvo (narod) moći da deluje fizički i duševni odgoj Sokolstva.**

Pa pre nego li počnem govoriti o toj zadaći Sokolstva treba — za bolje razumevanje — da u nekoliko rečenica prikupimo gornja izlaganja. Evo: po Bergsonu strujanje života jest jedno neprekidno trajanje i menjanje. Ako primenimo na našu stvar izlazi ovo: Motori života i razvoja i u nama i van nas neprestano rade, a način odgoja i delovanja onih svih vanjskih prilika spajaju i prenose kao po remenju tu našu motornu snagu na izvanjski svet i opet na nas same, reciprocno: I nikad zastoja, nikad istovetnosti. Sve teče i »stalna na tom svijetu samo mijena jeste«.

Kako će se remenje s kojim motorom spojiti, koja će se snaga fizička ili psihika osloboditi; u što će se utrošiti ili na što će se preneti ili u što će se pretvoriti ta energija — teška su pitanja svih odgojnih metoda. Iz nauke znamo, kako sve energije teže za oslobodenjem, za ispoljavanjem, t. j. teže da se ostvare, afirmišu, te težnje stvaraju i razvijaju život. No, osim te težnje, **tog poleta života** (kao ga Bergson nazivlje), sve te snage imaju i to svojstvo da se mogu transformirati ili preobraziti, a baš to svojstvo u uzgoju je od velike i neprocenljive važnosti.

Zaključak iz ovih psiholoških fragmenata nameće se i sam onome ko pozna ispravnost, kontinuiranost i sistematičnost sokolskog odgoja. Mi predimo na primer:

U Soko dolazi dete već iz prvog razreda osn. škole. Dete se još neizrađenim duševnim sklonostima i s prvim počecima delovanja okoline. Dete je samo po sebi afekat, impuls, nagon t. j. motor. Što radi sokolski odgoj? (Mislim uvek pravi sokolski odgoj.) Nadovezuje remenje na motor. Ovu potrebu organizma i duha, da čim više oslobodava svoju snagu, Sokolstvo upotrebljava smisljeno. Daje detetu igara, vežaba, uči ga redu, disciplini, vežba mu snagu, ostri pozornost i pažnju, razvija brzinu setila, uleva mu veru u se, u svoju snagu, vežba samosvest, t. j. uporedno jača telo, i vežba i diferencira duhovne snage. U socijalnom smislu takav odgoj iz detinjstva dragoćen je, jer se dete navikava ne samo disciplinski, nego po vlastitom

rasudivanju i spoznanju, da porive svog egoizma (koji je u to doba najjači) i eventualna razmaženosti ili čudljivosti podvrgava zajednici, t. j. **njegovu »jav gubi u brutalnosti ispoljavanja, a dobiva socijalno-etički.** Takovim odgojem s jedne strane zadovoljava se ona potreba oslobodavanja telesnih i duševnih snaga detetovih, s druge strane sistematski i neprekidno, smisljeno i s ciljem prema narodnim, moralnim i čovečanskim idealima transformišu se i one snage i porivi i one ekspanzije baštinjene prirode dečije, koje bi možda — prema danim slučajnostima života — mogle da postanu destruktivne i negativne.

Dalje dete raste, razvija se, telo mu buji, duh se budi, prestizavaju se u njemu talasi i krvi i mesa, i volje i mašte, i surovosti i plemenitosti. Sve na nj deluje, sve ostavlja svoj pečat. Poluge njegove duševne i telesne mašine veoma su pokretljive i osetljive, osećaj moći i snage u sebi neizmeran. Zato i pogibelj prevelika. Individualne i specijalizirane čežnje izbijaju, a raznolikost vanjskih uticaja je neograničena, nepredviđena. Jedan slučaj, jedna sitnica, koja može da iz dubine potsvesti, iz mraka latentnosti trgne, izvadi na površinu i za jedan kratki momenat poneko duševno čežnuće, sklonost, i t. d. koje tada zavlada svesću — može da bude sudbonosna, kobna. Današnji život, to haotično vrtimo kolo dobra i zla, ovaj mentalitet kulta skrajnjeg, bezobzirnog egoizma, individualizovanja svega, ova razvikanost prava ispoljavanja i najgrubljih instinkta, i t. d. nalaže uopće svakome odgojnom sistemu, da već u najranijoj mladosti počine s **podizanjem auto-kontrole i kritičnog, realnog naziranja i gledanja na svet.** Ovo stanje nalaže da odgoj upotrebi i uposli sve snage mladičeve. Ne samo da uposli, nego da sistematskim navikavanjem toliko ih izventilira, da nikad ne budu mogle samo iz sebe buknuti i zavladata duhom. A koliko tome cilju pomaže telesno vežbanje, pedagoška nauka odavno je shvatila. Te od svih sportova mislim, **Sokolstvo odgovara najbolje toj svrsi, jer njegov rad nije vezan ni za mesto, ni za vreme.** Tim više što Sokolstvo čini važnim pravom gornjem cilju autokontrole i kritične spoznaje, to je njegovo oduhovljeno telesno vežbanje, to je njegovo kardinalno načelo **»Mens sana in corpore sano«.** Suvise u Sokolstvu ukazuje se mogućnost da jedna mlada energija izventilira se u svakom pravcu (telesna vežba, natecajnje, pevacki zborovi, diletan. društva, trezvanjstvo, kulturna sela, i t. d.).

Mi priznajemo da se ovakav odgoj ne može da provodi idealno ni obzirom na sam rad sokolski, ni obzirom na strujanje života pojedinca sokolske ličnosti. Priznajemo da u suštini čo-

vekovne prirode ima bezbroj ponora i stranputica, koje nikakav odgoj ne može da poravnja. Ima zapreka, o koje se odbija svaki i najjači pokušaj, da se poruše. Ima sitnica i slučajeva — na oko malih, bezznačajnih, — koji jednim zaletom provale svu zgradu uzgoja i srozaju je u ruševine, da se ispod njih iščuhari jedan nov, nepredviden lik duše. Nu, svi ti i drugi slični događaji ne ulaze u naše razmatranje. Mi smo samo hteli pokazati, **kako Sokolstvo, onakovo i u svom pravcu delovanja, kako ga je zamislilo i zasnovao Tirš, može da bude od izvanredne važnosti u odgojnom smislu ne samo za telesne, nego još više za duhovne snage svekolike slavenske mladosti.**

Ako nadalje produljimo taj uticaj sokolskog odgoja od deteta i mladića sve do njegove zrelosti (do 26 godine dok je obvezan vežbati po sokolskim propisima), onda ukupni broj svih delovanja od detinjstva do zrelosti toliko se urezuju u bit prirode jednog čoveka, da formira jednu karakterističnu sokolsku ličnost. Takova ličnost je izgrađena, izražena, sposobna da radi i da se bori. Dugogodišnjom vežbom takav čovek privikao se da bude gospodar vlastite snage i da je ne razmeće bez potrebe. U isto vreme i njegov duh je jak, dominira nad telom, kontrolira ga, duševni horizont je prostraniji, viši, socijalni stav upravan, objektivn, uopće sva ličnost odaje samosvest, samopouzdanje, karakternost, odaje jednu dobru, doteranu mašinu, koja većinom besprekorno funkcioniše, jer upravlja njom iskusan i pravedan vođa, t. j. odgojen duh (ovu sliku ne treba shvatiti ovako doslovce u idealnom smislu, jer ipak ljudi smo s unakrsnom borbom prenmognih faktora u nama i van nas). (Ni u kakovu odgoju nema i ne može biti idealnog uspeha.)

Pri koncu reći ćemo, da nama nije ni bila namisao raščlanjavati taj odgoj u sitnice, već kako na početku rekostu, ovo je razmatranje o korisnom delovanju sokolskog odgoja na psihike snage mladiči. — I nama se čini da baš ona **kosmička potreba oslobodavanja snaga**, koja se očituje i u čoveku, baš u sokolskom delovanju nalazi jednu veliku primenu. Također upućivanje i preobražanje tih snaga prema odgojnim idealima i vrednotama života očituje se u Sokolstvu možda više nego drugde. Onda: delovanje vanjskih, štetnih i nepredviđenih prilika mnogo teže će vitlati dušom, sokolski izgrađenom, nego neizgrađenom i strujanju života imaće približno određen svoj put.

Zato: **suvise bi bilo ukazivati pravu danas i na potrebu i na korist takova sokolska delovanja i za ličnost i za narod i za čovečanstvo.**

Josip Boko, Sinj.

O sokolskom uzgoju i prosveti

Sokolski uzgoj je prosvetan u vrsti. Vrsta je početna uzgojna zajednica. Zajedničko igranje dece, vežbanje naraštaja i čete, to su oni momenti, koji pobuđuju ljubav prema ideji, zajednici, pojedinom drugu bratu, dižu prosvetu.

Tu se ne pita kako se tko Bogu moli, kako li se potpisuje, što radi. To je uzgoj bez reči nametanja. Uzgoj zajedničkog života. Nesvesni uticaj dobra, koje se selekcionarno ispoljuje iz pojedinca i prelazi od jednog na drugoga, k svima.

Na taj način nečujno dolazi do disciplinovanja duha i tela. Dolazi do disciplinovanja, koje nije dresura niti zapt, već prosvetno napredovanje u duhu homogenizacije radikalno jugoslovenskog nacionalnog shvaćanja demokratsko-čovečanskog.

Sokolu se svaki podvrgava dobrovoljno. Prednjak svojim telesnim sposobnostima odgaja duh svoje vrste. Kulturni član vrste, svojim prisustvom, bez posebnih naročitih metoda, običnim razgovorom, druženjem, podiže civilizaciju i interes za vaspitanjem.

Telesne sposobnosti su tako ubedljive da ih svaki vidi kao na dlanu. Duševne sposobnosti jednog čoveka, koji iste hoće da upotrebi u svrhu obrazovanja drugih, često nailaze na prkose i raznolika neshvaćanja. Tu igra vidnu ulogu simpatija i antipatija slušača prema predavaču. Igra ulogu metodika, mimika, patos, grimasa. Način kako onaj dava duševne sposobnosti i kako je onaj koji prima sposoban za primanje, odnosno voljan primanja. Onaj, koji nije na nivou što se dava, ne može da shvati. Onaj, koji shvaća, misli da je nivou viši i rezonuje što mi ovaj tu soli pamet, eventualno je gori od mene.

To su oni momenti koje **uzgojem u vrsti izbegavamo uzgojnim naukom** i oni, koji rado sistemativiziraju sokolski uzgoj i prosvetu, moraju imati pred očima neprestano: da je najbolji rad prosvetara onaj, koji vrši prosvetar vežbač, koji je uvek rame uz rame sa svima, jer je on onaj, koji ne shvaća, jer on zna istaći imperativnost.

Prednjaka pak imperativnost, nije odvratna, jer ju svaki shvaća s fizičke koristi; budući da bez intenzivnog vežbanja nema napretka. Pojedini se

prednjak tom imperativnošću ne ističe pred javnošću, jer kod javnih nastupa prednjaka se i ne računa. Svaka je vrsta tako odgojena, da joj više ni zanovedi ne treba. **Zapoveda svaki sam sebi ono što mu je zapovedeno.**

Imperativnost je otpala. Kako bi imperativnost duševnog odgoja u bilo kojoj formi tečaja, predavanja i t. d. pojedinac shvatio, neću da komentarišem. Prepuštam shvaćanju pojedinaca.

Pojedinac, koji se u vrsti podvrgava zapovesti srećan je, da bez nje ne ide, jer to nije zapoved koja ukupljuje, stvara mašine. To je zapoved koja predstavlja prvu stepenicu, koju mora pojedinac proći da bude koristan sokolskoj zajednici. Moramo imati na umu da svaki taj pojedinac dolazi u Soko u detinjoj dobi. Da u Sokolu uzgajajući telo uzgaja duh sokolskim principima, koje udiše kroz vrstu i koji od njega čine čoveka jake, a jak čovek ne sagiba šije. Dakle vrsta odgaja karaktere.

Naobrazbu svaki čovek sam stiče, a vrsta mu u sokolskoj i opštoj pomozi, jer neodgojeno dete ne bi moglo da snosi dužnosti stega ustajnošću kojom ga vrsta podvrgava. Izdržanje u vrsti, i na manje odgojenog, deluje na taj način da voljom za vežbu deluje samo po sebi uljudno ponašanje i volja za vaspitanjem. Vrsta podiže ambiciju ka savršenu, a time proširuje i horizont shvaćanja. Netom netko počima da shvaća vidi i razliku između boljeg i boljeg, te stremi i za duševnim vršinama.

Iz tog razloga prosvetni rad Sokola mora da je jako obazriv. Mora da se osobito pazi da prosvetari ne uvlače nešto svoga individualnoga baš zato što je u individualizmu pojedinca u Sokola sve to zajamčena sloboda vere, položaja i duševnih sposobnosti. Sokolsko bratstvo nije socijalizam ni komunistička jednakost, ali ipak sve mora da je zajedničko i pojedinac ne sme da otkaske budući je to jedini put k homogenizaciji naroda u jugoslovenskom duhu. To će moći jedino kod onoga, koji je kroz vrstu sazario od shvaćanja, da drugo ne može da bude, jer uvek stalno dava ime, a ne grana, premda pojedina grana po forme ili vrednosti sadržine, može biti jedna od

druge vrednija i različitija, ali je uvek samo grana onog istog stabla.

Iz tih uzroka moramo potencirati telesno uzgojni sistem, a suhoparnost njegovu zadržati ugodnim.

To ugodno su igre zajednički izleti, nastupi, koncerti, koji podižu shvaćanje za naš folklor, te malo prigodna slova pred vrstom, koja će pred njaci eventualno u nastavu dobiti, ali će ih pred vrstom naizust reći. Tako prigodna slova moraju uglavnom razlagati gesla, smernice, u lakonskim rečenicama punim sadržaja. Sve skupa da bude takovo da svaki član vrste bar polovinu odjednom može zapamtiti, a sve može shvatiti.

Dakle veliko je još polje rada Sokola i nije istina, što neki hoće da tvrde da rad pomalo promiša svrhu.

Pre rata imao je Soko svoju svrhu. Svrha mu je bila borba protiv narodnog nasilja, budio je narodnu svest.

Je li Sokol svoju svrhu izvršio? Nije, jer premda imamo svoju nacionalnu državu ipak smo još usled mnogo uzroka, koji su delovali na kulturu, ostali plemenski. Ostale su nadalje velike skupine naroda. Sloveni, Germani, Romani (kad i ne mislimo na velike skupine drugih kontinenata). Ostala su slovenska braća: Čehoslovaci, Poljaci, Rusi, Bugari. Dakle niti je nestalo opa-

snosti odnarođivanja zbog jezičnog razdeljenja naroda, niti je postignuto savršenstvo u jugoslovenstvu. Posebne se verske i političke kulture još ne mogu i iz njih mogu se izvijati razne skupine i u istom narodu, jer svaki se ravnajući po tome da vođe svojim individualizmom daju maha svojoj samonikloj kulturi. Individualno slabiji priklanjaju se jačemu i eto skupina, eto raznih zastupanja misli, raznih težnja s kojima bi se htelo postići bolje. Iz toga može da bude neprijateljstva i sporova. — Soko sve to u narodu izjednačuje, spaša.

Dakle postoji li ili ne postoji argument za nacionalno uzgojanje u Sokolu. Postoji. Netom postoji argument za nacionalno odgojanje, vidimo da smo imali pravo, kad smo odgovarali da »nije« Sokol svoju svrhu izvršio ni promišao.

Nije ju, a niti će ju ikada promišati, dokle god bude težio za tim, da odgaja zdravo telo, a u zdravom telu zdravi moral prosvetljujući nacionalno jugo i sveslovenski, svečovečanski.

Zato, braćo, pazimo na način sokolskog uzgoja, budimo složni.

Na stražu k Sokolu s geslom: »ko Sloven taj Sokol«.

Vel. Pavičić, Ogulin.

Na vama je, braćo!

Sokolstvo je bilo od uvek izrazito nacionalno udruženje. U prijašnja vremena to se je iz pojmivih razloga prijavilo, jer su austrijske vlasti budno pazile na svaki nacionalni pokret, pa su jedva dočekale budni kakav slučaj, da mogu pod tom izlikom raspustiti takova udruženja. Nu onaj naš sveti sokolski zavet: U misli domovina; klijao je u našim srecima neodoljivom snagom, pa kada je buknuo svetski rat, razbuktala se i ta klica domovinske ljubavi do najvećeg stupnja i nije bilo Sokola, koji bi prigruo šiju pred tom hidrom opasnosti i tudinskog nasilja, jer je svakome bila jedna jedina želja osloboditi se ropstva i tudinskog jarma.

Kako mi je bilo slušati izveštaje mojih Sokolova, kojima sam davao očinske i bratske savete polazeći na ratište, kako se imaju vladati i raditi da očuvaju živote svoje i živote braće svoje. Oni, koji su bili na srpskoj fronti kleli su mi se da zastalno nisu ubili ni jednog čoveka, jer da su pucali ili u zrak ili u zemlju. Na nekim su dapače mestima uspostavili tako bratske i srdačne odnose, da su se međusobno sporazumevali i utanačivali, da neće ni s jedne ni s druge strane pucati, već međusobno štediti živote. Na ruskoj pak fronti naši su s braćom Česima prelazili granice uz pesmu i glazbu kao na kakav slet ili zabavu, jer su bili osvedočeni, da izvršuju jedan korak blizoj slobodi. Bio sam srećan i ponosan slušajući ovakove izveštaje pravih Sokolova, pravih rodoljuba, koji su pokazali pravi sokolski duh u pravo vreme i koji su razumeli pravi zamašaj tog svog čina. Taj je duh slobode ispujnjavao sva srca naša, svu misao našu i jedinu želju našu, pa kada se oslobodismo tuđeg ropstva, došao je i onaj tako dugo željeni čas našeg ujedinjenja, ispunila se želja naših otaca, da se naš celokupni narod sjedini u jednu moćnu i veliku Jugoslaviju. Ove su dve etape srećno izvršene, a čeka nas još jedna ne malo teška zadaća, a ta je sredivanje naše otadžbine. Ima, žalibože, nesrećnika, koji ovaj težak položaj sveopće krize i posleratne nevolje izrabljuju u svoje nečiste svrhe, pa nute i smućuju naš narod. Ovu su krizu uzeli ti nesrećnici kao temelj za smućivanje našeg naroda pokazujući mu to kao uzrok nesređenosti naše zemlje, kao nesposobne uprave ove zemlje, kao nemogućnost održavanja te države, plašeći ga, da će to sve propasti i raspasti se. Tko tako govori i širi takove vesti ili je zlobnik ili očiti neprijatelj naše države. Na vama je, braćo draga, da te vesti suzbijate lepi primjerom

mudrih opomena i bratskim savetima, da narodu predočite kako je ta nevolja uzrok sveopće krize u celom svetu i ako je kod nas zlo, da je drugde još deset puta gore nego kod nas, jer ako i ima po gde god gladi, ali nema slučajeva, da ljudi od gladi na ulicama padaju i od gladi umiru, kao u drugim zemljama. Eto, na primer, Amerike, zemlje dolara, u koju su narodi leteli kao u blagoslovljenu zemlju na rad i potragom za sreću, pa su slali svojima milijune zaslužanih novaca. Danas ima 12 milijuna neuposlenih, jadnih i gladnih ljudi, koji lutaju cestama u najvećoj zdvojnosti očekivajući sutrašnju najgoru budućnost. Eno vam Engleske, zemlje lordova i milijardera, koja nikad nije imala nezaposlenih ljudi, a danas ih broji preko 5 milijuna. Eno Nemačke, zemlje industrije i većitog zaposlenja, danas je u očajnom stanju opasnosti glada. Zar da vam i dalje nabram? Dosta je ovo! Pa kada se sve to uoči zar je pošteno i pametno, pravedno i razborito, da se onda naš narod smućuje s onim, što kod nas još ni u početku nije, a uzdamo se u dragoga Boga da neće ni do toga doći. Zato, draga braćo, treba da narod upućujete kako ta avet gladi i nesreće, koja je snašla druge narode tek lebdii u zraku, pa da treba upreti svu snagu i razbor, da joj se junački suprotstavimo mirnim, ozbiljnim, mudrim i pametnim radom. Naša je zemlja obdarena svim blagostanjem i božjim darovima, treba samo da se to mudro i pametno uredi, treba strpljivosti i rada, jer se preko noći ne da ništa stvoriti, tim više ako se uzme u obzir, koliko je taj jedan narod pretrpio i koliko je puta bila ta jedna zemlja pregažena i razrovana. Treba dakle srca i odvažnosti, volje i napora, pa blagoslov neće izostati.

Narodu treba dobrih saveta, stručne poduke, hitne pomoći i bratskog saobraćaja. Treba s narodom doći u dodir i lepim ga rečima podučavati na racionalan rad i umeren život, na dobro gospodarstvo i na iskreno rodoljublje.

To sve možete vi, draga braćo, da izvršite s malo dobre volje! To neka vam bude životna zadaća i cilj! Izvršili smo dve važne etape našeg života: oslobodjenje i ujedinjenje, a sada treba da se prihvatimo posla oko uređenja naše države i to od zdola počevši od najzadnjeg seljaka. Narod će vam biti zahvalan, a otadžbina blagoslovljena za vas i potomke vaše.

Na vama je, braćo, da tako bude!

Lacko Križ, Zagreb

»Lična« pitanja

— »Nemojte, braćo, ovako; izbegavajmo lične stvari i lična pitanja! — Koliko puta se to čuje na našim sokolskim sednicama, na skupštinama, u debatama, svuda, gde se mišljenja razidu, gde se dvojica ili više njih zalažu za različite i nejednake predloge, potvrat, orientacije. Stalno se onda ističe ono potrebno, sokolsko izbegavanje ličnih pitanja.

Pod tim ličnim pitanjima razumeju se one razlike, one zategnute odnose, koji nastaju među osobama, među saradnicima, kao posledice raznih gledanja na stvari, raznih shvaćanja načina ili potreba rada, kao posledice neizbežne istine, da su ljudi različiti, i da smo baš mi Jugosloveni, posebno lično različiti i raznih mišljenja.

Ne treba ni dokazivati, da sve one lične zadevice i zategnuti odnosi, koji kvare i koče rad i napredak zajednice,

koji pojedina, nama je važan. Svakom pojedincu naše organizacije poklanjamo i moramo pokloniti svu pažnju i sve obzire. I zato imamo tako stroge ustanove za primanje novih članova, i zato imamo određene opšte dužnosti, kojima ne sme niko da izbegne, i zato tražimo od svakoga pojedinca da bude naš, da bude potpun, što bolji deo naše celine, te celine koju sacinjavaju baš takovi izabrani i iskušani pojedinci.

Eto, tako moramo shvatiti onu našu reč, da je pojedinac ništa, a celina sve.

Teoretski i principijelno svi pojedinci u Sokolu morali bi biti aktivni, morali bi biti pozitivne radne jedinice naše celine. To je naš program, naša težnja, da svi budemo po svojim sposobnostima korisni celini — najpre sokolskoj, a onda i narodnoj. Ali baš radi tih sposobnosti, različitih sposobnosti pojedinaca, radi ličnih odlika pojedinaca, uvek će neki više davati celini nego drugi, uvek će neki biti nad prosekom korisnog rada za celinu, a neki i pod tim prosekom. Neki će nad prosekom davati celini, a neki će pod prosekom primati od celine, a svi skupati s težnjom, da taj prosek celine raste i da bude čim viši.

Oni koji davaju, to su oni koji vode, koji okupljaju, koji biraju, oni koji vrše radne, aktivne, pozitivne funkcije u sokolskoj celini. To su napredni, školovani, očeličeni, upućeni. To su učitelji i vođe. Njihova je uloga u životu naše sokolske celine neobično važna, zvali se oni starešine, načelnici, prosvetari, prednjaci, ili samo članovi. Od njih, od njihove vrednosti i njihovog korisnog dejstva u celini, zavisi onak prosek, i ono nad prosekom, što sam pre spomenuo. Zavisni napredak

Sokolstva. Od njih lično, od njihove ličnosti, od njihovih ličnih pitanja i prilika.

I tako smo eto došli do najvažnije funkcije u našoj celini, do funkcije, koja uslovljava napredak te celine, i koja je usko, nedeljivo spojena s ličnim pitanjima naših aktivnih pojedinaca. Tako se ponovno susrećemo s onim, ili ako hoćete drugačijim »ličnim« pitanjima, koje tako užurbano, i toliko spremno izbegavamo u sokolskim raspravama, u sokolskim debatama, na zborovima, na sednicama, na skupštinama. Da, baš najviše na skupštinama. Istina: postoje lična pitanja, koja treba izbegavati, jer su to pitanja pojedinaca radi interesa pojedinca, a postoje opet »lična« pitanja, koja su pitanja pojedinaca, ali mnogo važna, i možda odlučna za interese celine.

Dakle postoje dve vrste ličnih pitanja. Jedna, koja ne spada u život celine, ali i druga, koja najodlučnije spada u taj život.

I sada — a u tomu je aktuelnost čitave moje teme — baš radi celine, radi interesa te celine, ne smemo ni na sednicama, ni na skupštinama izbegavati ta »lična« pitanja, pitanja o ličnostima, kada se radi o interesima celine. To je jedini »raison d'être« naših skupština! To je njihovo opravdanje i njihova zadaća. Zasto onda da se izigravaju te prilike krivim i proizvoljnim tumačenjem one: Pojedinac ništa, celina sve?

Čvrsto verujem da u ta »lična« pitanja moramo uči, da ih ne smemo više izbegavati. Radi celine, radi interesa celine. A na našoj je mudrosti, na mudrosti onih nad prosekom, da ocenimo koja su pitanja lična, a koja »lična«... h.

Zadaća Sokolstva na selu

Posmatramo li s općenitog stanovišta prilike našega sela, vidimo da su naša sela zaostala u mnogom pogledu. Na samim seljacima nije krivnja. U bivšim neoslobodnim krajevima krivnje su za zapuštnost sela bivše austro-ugarske vlasti, koje su se — provodeći svoju politiku odnarođivanja — samo u toliko starale za prosvetu na selu, koliko je to išlo u prilog njihovim anacionalnim motivima.

Nepismenost je u našim selima vrlo velika. U mnogim krajevima je sela gde bi Diogenesovom svetiljkom morali tražiti pismena starca. A što je još gore i danadas je seljaka koji ne daju decu u školu!

Moramo priznati da je današnja inteligencija u mnogome kriva ovome preziru seljaka prema školi. Čast iznimkama, ali mnogi intelektualci volji svoju energiju utrošiti u vino i razvrtni život — možda sam ovde preoštir, — nego da primerom, savetom i delom pomogne zapuštenom seljaku. Mnogi naš inteligentat troši svoje energije u besplodnom politiziranju. Već sama činjenica, da od tolikog broja učiteljsva u našoj državi, jedva jedna trećina suradaje u Sokolstvu, dokazuje nam nebrženje naše inteligencije za naše selo.

I u socijalnom, gospodarskom i tehničkom pogledu, kao i uopće u svakom drugom pogledu, pokazuje naše selo zapuštnost. Ono što se do sada učinilo vrlo je malo prema onome što su učinili drugi narodi, daleko prosvetčeniji u tom pogledu.

Alkoholizam je velika rana na životu našega sela. Jedino je Sokolstvo učinilo korak napred u suzbijanju alkoholizma u našim selima. Ko hoće uspešno da radi na suzbijanju alkoholizma, taj mora u prvome redu biti dobar trezvenjak. A tako i u drugom radu. Primerom se najviše deluje na seljaka. Ako neko drugo radi, oprečno od onog što govori, izgubio je kod seljaka svako poverenje, potopio se.

Da ne duljimo o zapuštnosti našega sela, koja nam je svima poznata, preći ću na zadaću Sokolstva na našem selu. Ranije sam ukazao na mišljenje našeg seljaka o Sokolstvu i način kako da proširimo Sokolstvo u naša sela. Želim u glavnom da iznesem ono, što sam stekao sam iz iskustva radeci na selu, u kome živim i radim, kao seljak i seljački sin.

Tamo gde je na selu osnovana sokolska jedinica mora se prva briga posvetiti širenju prosvete i pobijanju nepismenosti. Danas je lakše suzbijati analfabetizam nego pred desetak godina, osobito kod mladeži. Danas u svako selo dolaze novine i svakom pojedincem analfabeti jedina je želja da nauči čitati. Prilike svakodnevnog života, borba za egzistenciju i samoodržanje sile ga i nagone da nauči i pisati. Treba mu samo probuditi volju, dati sredstva.

Sokolska jedinica na selu mora prvu brigu posvetiti prosvetnom vaspitanju. Na selu mora prosveta ići pred telovežbom. Razume se, da jedno bez drugoga ne može da se provoda, ali prvenstvo ima prosvetni rad. Svaka jedinica na selu mora imati prosvetni odbor, koji će se brinuti za suzbijanje analfabetizma. Leti nedelje i blagdani, a zimi duge večeri najzgodnije je doba za održavanje analfabetskih tečajeva. Učiteljstvo mora preuzeti

vodstvo tih tečajeva i nadzor nad radom, koji će moći da provode članovi PO. Briga je PO da nabavi učila i knjige. O tom radu dade se detaljnije mnogo govoriti, ali za sada bih hteo da podvučem važnost ovog rada za suzbijanje nepismenosti u našim selima.

Kad smo održali uspešno jedan tečaj, imaćemo uvek polaznika i za daljnje. Svršenog tečajca ne smemo prepuštiti samom sebi, nego mu moramo savetom pomoći kod izbora knjiga i listova. Tu nam najbolju pomoć pruža sokolska knjižnica, koju mora imati svaka jedinica. Sokolske listove i štampu treba posuđivati siromašnijim članovima i gledati da se imućniji pretplate na njih.

Dakle suzbijanje nepismenosti je prvo polje na kome može Sokolstvo da najuspešnije poraditi na prosvetivanju našega sela, na podizanju duhovnog nivoa našeg seljaka.

Socijalnom prosvetivanju treba obratiti punu pažnju. Predavanja i govori mogu najlakše poslužiti podizanju socijalnog života u selu. Gospodarstvo iziskuje posebnu pažnju. Mnoga naša sela su u gospodarstvu strašno zaostala. Racionalno gospodarstvo je slabo poznato u našim selima. Sokolstvo mora u tom pogledu provesti čitavu revoluciju. Moramo priznati, da je obrađivanje zemlje kod našeg seljaka u mnogim krajevima vrlo primitivno. Drveni plugovi su još u velikom broju u upotrebi. Naš je seljak siromašan, ali racionalnim gospodarenjem on će izbiti iz svog gospodarstva toliko koristi da će moći da nabavi potrebne sprave za racionalno obrađivanje zemlje. Ovdde moram istaknuti još jednu granu narodne prosvete, koju Sokolstvo mora proparagirati, a to je zadrugarstvo. Zadruga svest kod našega seljaka još je na vrlo niskom stepenu, negde je uopće i nepoznata. Tu mora Sokolstvo da izvrši svoju misiju. Kako i kojim načinom, možda ću naknadno reći. Za sada moram naglasiti, da mora sve to biti u okviru sokolske ideologije, daleko od svake profaniranja svete i uzvišene sokolske misli. Samo se po sebi razume, da Sokolstvo mora naročitu brigu da posvećuje i nacionalnom odgoju našega sela, i da ga upućuje i odgaja u duhu narodnog i državnog jedinstva. U službi naroda i države Soko vrši najvažniju ulogu. Svaki pravi Jugosloven ujedno je i Soko, to mu je već usadeno u dušu. Cim je više Sokola, tim je više i dobrih Jugoslovena. Sokolstvo je u istoriji izvršilo veliku ulogu čuvara i jačanja nacionalne svesti, ono i danas vrši najveću ulogu čuvara nacionalne misli. Sokolstvo je najbolji čuvar narodnog i državnog jedinstva, avangarda Jugoslovenstva.

Ovo sam morao naglasiti, da ne bi ko pomislio da sugeriram Sokolstvu samo prosvetno značenje i obeležje u našem životu.

Filmovi su najbolje sredstvo za širenje prosvetne propagande. Njima se najlakše pobija alkoholizam, koji se je uvećio u našem selu. Osnivanjem tamarskih zborova najlakše ćemo suzbijati preduga svadbovanja. Seosa mladež najviše uživa u glazbi. Tamburaški zborovi, probe i pokusi odvraćaju u prvom redu mladež od noćnog klatarenja i nemoralnih ispada. A kad seljaci vide uspele nastupe ovih zborova pozivaju ih za svirače na razne pri-

redbe i svadbe. I sada eto sitnog, ali vrednog uдела u suzbijanju alkoholizma, jer će članovi tražiti da se ne pije alkohola pica i da svadba bude što kraća. Kad jedan počne nastaviti drugu, jer će videti koliko mu korist iz toga: ne troši za pice. Braćo, pokušajte na ovaj način raditi i videte da će trezvenjački pokret uspeti.

I tako bi mogao nazitati primer za primerom. Biće zato zgodne i vremena. Neka za sada i ovo posluži braći za savet. Nikome toga ne narivavam, ali podvlačim da su to moja sopstvena opažanja i iskustva, koja mogu da postignu veći i stvarni uspeh, ako se striktno provode.

Narodna prosveta, t. j. njezini reprezentanti: učiteljstvo, moraju se zamisliti u sve ovo i ispitati svoju savest. Neka iskreno priznaju da su kao narodna deca dužni uložiti sve svoje sile na dobro našeg naroda, našeg sela. Kad oni svi, svi bez razlike, porade na duhovnom osvešćivanju našega sela putem našega Sokolstva, bićemo sigurni da ćemo se moći postaviti uz bok drugim narodima. A mi Sokoli moramo neprekidno naš rad usmeriti najpre našem selu. Podizajući i prosvetujući široke slojeve našega naroda, izvršićemo istorijsku ulogu, koja nam je namenjena, ispunićemo svoju nacionalnu zadaću.

Nikada ne zaboravimo na selo iz koga pritiču najzdravije snage u re-dove našega viteškog Sokolstva.

Joso Matešić, Generalski Stol.

Iz telovežbačkog sveta

NEMAČKI TURNERI I NOVI REZIMI U NEMAČKOJ

Nemački ministar unutrašnjih poslova dr. Frik primio je u audijenciju, kako izveštava »Dojčeturzeitung«, oba predsednika nemačkog turnerstva gg. Dominika i dr. Najendorfa, koji su mu zvanično saopštili zaključak turnerskog saveza, naime, da je njihovo predsedništvo pozvalo sva turnerska društva da saraduju s nacionalnom vladom i njezinim vodama. Dr. Frik primio je ovu vest turnera na znanje, te je u svom odgovoru naročito podvukao značenje turnerske organizacije na obnovi nemačke države. Naglasio je veliko zanimanje državne vlade za gimnastičke svečanosti turnera u Stuttgartu, kojima će, po svojoj prilici, prisustvovati i državni kancelar Hitler, koji će tom prilikom i govoriti turnerima. Razume se, da je nemačko turnerstvo pozvalo na svoj veliki slet i državno predsećnika Hindenbura i sve članove državne vlade. Državni predsećnik Hindenbur zahvalio se je na pozivu, te izjavio, da ne može učestvovati na svečanostima. Za vreme sleta održać glavni odbor nemačkih turnera svoje sednice isto u Stuttgartu, gde će biti donešeni veoma važni zaključci za buduću rad organizacije.

IZ NIZOZEMSKOG GIMNASTIČKOG SAVEZA

Nizozemski gimnastički savez priređuje ove godine svoj slet u Rotterdamu. Računa se, da će na javnoj vežbi nastupiti svega oko 6.000 članova, a natecaće se od prilike 2.480 naraštaja, te 2.320 članstva. S najjačim brojem učestvovala na sletu društvo Utreht, koje je prijavilo oko 230 vežbača. Ovogodišnji slet u Rotterdamu priređuje se u proslavu 30. godišnjice njegovog opstanka.

ORGANIZACIJA KATOLIČKIH GIMNASTA U NEMAČKOJ

Pored najjače nemačke telesnougodne organizacije turnera postoji i organizacija katoličkih gimnastičkih društava pod nazivom »Dojče jugendkräfte«. Poslednja je istovremeno i član Međunarodnog saveza katoličkih telesnougodnih unija u drugim državama, te podržava veze i s češkoslovačkim orlovstvom. Vrlo je verovatno, da će stupiti u njene redove također i ona bivša sokolska društva Lužičkih Srba, koja su do sada pripadala bivšoj katoličkoj sokolskoj župi Čišinski. U Nemačkoj katoličkom savezu udruženo je 4489 društava sa 253.494 pripadnika od kojih je 63.475 dece i 64.054 naraštaja.

SITNE VESTI IZ TELOVEZBAČKOG SVETA

Gimnastički savezi nizozemski, belgijski i engleski spremaju za 4 juni o. g. međusavezne utakmice. — Ove godine belgijski gimnasti isto se tako spremaju da održe natečanja u gimnastici na spravama za sve svoje najbolje vežbače. Isto tako priprema se materijal za utakmice za državno prvenstvo u lakoj atletici. — U Danskoj postoje sada svega 3 škole za odgoj učitelja gimnastike i to: prva u Olerupu, koju vodi Nils Buk, druga u Snoghej kod Fridericije, koju vodi gđ. Abildgard, a treća u Silkeborgu, koju vodi profesor Junker. Škola u Snogheju ima rang visoke škole za vaspitanje ženskih gimnastičkih učitelja. — Na 54 slet Unije francuskih gimnasta u Angulemu na Duhove prijavljeno je oko 10.000 gimnasta.

KUPUJU SE SOKOLSKE SPRAVE

Sokolskom društvu u Zepcu potrebne su vežbače sprave.

Ono društvo, koje ima sprave za predati neka javi cenu Sokolskom društvu Zepce.

KRONIKA

100 godišnjica Brličeve gramatike. Godine 1833 izdao je poznati ilirac Ignjat Alojzije Brlič, koji je bio rodom iz Slavonske, gramatiku »ilirskog« jezika za Nemece. Ova gramatika doživela je tri izdanja. U prvom izdanju Brlič tumači reč »ilirski« kao izraz, koji obuhvata sve južne Slovence, dok su nepotpuni svi drugi izrazi, kao što su »slavonski«, »srpski« ili »hrvatski«. Drugo izdanje koje je također izdano u Zagrebu izašlo je pod naslovom: »Gramatika ilirskog jezika, kako se govori u jugoslavenskim zemljama, Srbiji, Bosni, Slavoniji, Dalmaciji i kod Hira i Srba u Ugarskoj i Vojvodini.«

Lemarten u Srbiji. Pre 100 godina izašla je knjiga slavnog francuskog pisca i pesnika A. Lamartena pod naslovom »Putovanje po istoku«, u kojoj opisuje pisac svoje putovanje u Palestinu. U ovoj knjizi opisuje i put kroz Srbiju na povratku iz Svete Zemlje. Iz Carigrada otputovao je 23. jula. U knjizi spominje Niš i Cele Kulu, a u Šumadiji video je opet silne šume, kojima nije bilo kraja.

100 godišnjica rođenja kompozitora J. Bramsa. Dne 5. maja 1830. rođio se u Hamburgu Johanas Brams jedan od kompozitorskih velikana, koji je ponajvećma živio i radio u Beču. Bio je romantičar i kao takav nacionalan u svojoj muzici, pa kažu za njega da je jedan od najnemačkijih glazbenih velikana uopće. Ali pored svega ovoga njegovo značenje u muzici prelazi granice germanstva, jer je našla njegova muzika odaziva i kod drugih negermanskih naroda, a i sledbenika, kojima je bila Bramsova muzika potstrek u njihovom radu i priklanjaju nacionalnoj muzici. Brams je pomogao mnogo Dvoržaku do svetske slave, a pod uticajem Bramsa »Madžarske rapsodije« komponirao je Dvoržak svoje čuvene »Slovenske plesove«.

Rapidan napredak našeg školstva. U posleratnim godinama pokazuje prosvetna školska statistika Jugoslavije vanredan napredak, koji je upravo rapidan. Godine 1919 bilo je u našoj zemlji 5869 škola, a za deset godina, t. j. godine 1929 bilo je već 11.524 škola, dakle 5655 više, to jest skoro još jednom toliko. Danas imamo svakako još veći broj škola, pa je i to najbolji dokaz, koliko se naša država brine za opšti kulturni napredak našeg naroda.

Meštrovićevi radovi u muzejima i zbirkama. Najveći deo radova našeg velikog kipara Meštrovića nalazi se u Jugoslaviji, od toga njih 48 u Beogradu, među njima spomenik Pobednika i spomenik zahvalnosti Francuskoj. Zagreb ima 10 njegovih radova, među njima spomenik Strosmajera i Medulica, Split 15 među kojima su spomenici Grgrua Ninskog i Marulića. Spomenuti treba još relief kralja Petra na Pilama u Dubrovniku, mauzolej u Cavtatu. U engleskim muzejima nalazi se 14 njegovih umetničkih radova, dok imaju privatnici u Engleskoj 30 njegovih dela. U Severnoj Americi imaju javne institucije 16 Meštrovićevih umetina, među njima su i čuveni spomenici Indijanci u Čikagu. Po nekoliko radova ovog našeg čuvenog umetnika nalazi se u Kanadi, Montevidueu, Španjolskoj, Italiji, Austriji, Čehoslovačkoj, Nemačkoj i Francuskoj.

70 godišnjica Ludvika Kube. Pre pola stolecja tada još mladi i siromašni učitelj osnovne škole Ljudovik Kuba postavio je sebi za životnu zadaću da pokupi i izda narodne pesme slovenskih naroda. Kroz decenije, ne uživajući baš mnogo potpore, radio je na ovom grandioznom delu, koje je izašlo u pojedinih sveskama i koje danas tvori pravo remek delo s nazivom »Slovenstvo u svojim pesmama.« Ne samo što je pokupio ove velike zaklade narodnih pesama, Kuba je u češkom umetničkom svetu poznat i kao vanredan slikarski talenat, koji je osobito voleo da slike šarolike narodne nošnje raznih slovenskih naroda. Ovaj veliki slavista, pisac i slikar, pokazao je napokon i u muzici kao kompozista lepe uspehe, čime je pokazao svoj vanredni talenat. Danas je priznat i slavjen, ali pored svih svojih uspeha ostao je onaj skromni i siromašni kulturni radnik, kao što je to bio na početku svog životnog rada.

Još jedan češki jubilej. Dne 17. aprila ove godine dočekao je svoju 60 godišnjicu glavni urednik najraširenijeg češkog lista »Narodna politika« i priznati pisac Bretislav Jedlička-Brodski. Njegova dela, uglavnom romani i novele iz narodnog života, mnogo su voljeni i imao je uvek velik krug čitalaca.

Marke sa slikama iz dela Riharda Wagnera. Nemačko ministarstvo pošta završilo je potrebne tehničke pripreme za izradu novih nemačkih maraka, koje će imati scene iz pojedinih Wagnerovih dela. Pre nekoliko godina i Austrija je izdala marke s likovima iz Wagnerovih Nibelunga.

IZ ŽUPA I DRUŠTAVA

Župa Beograd

SOKOLSKO DRUŠTVO ARANĐELOVAC

U našem društvu rad u prvom tromesečju teкао je redovno i bio je vrlo obilan i svečan. Časovi su se održavali sa svima grupama redovno. Svakoga meseca priređivana su posela s programom, koji se uvek sastojao iz jednog predavanja o Sokolstvu, dve patriotske deklamacije i dve do tri tačke vežbi, a na dva posela prikazan je pozorišni komad »Golubići«. Na poselu 5 II održano je predavanje o životu i radu vladike J. J. Strosmajera, a 5 III o T. G. Masariku. U februaru je priredena zabava na kojoj su nastupili: muški i ženski naraštaj i prednjački zbor s vežbama, sokolski hor otprevao je dve pesme, a članovi iz prednjačkog zbora prikazali su jedan pozorišni komad.

Na skupštini koja je održana 19. I s malim izmenama izabrana je ponovo stara uprava i tom prilikom s velikim ogorčenjem osuđen je napad Katoličkog episkopata na Sokolstvo.

Sokolski hor održavao je redovno svoje časove i pripremao se za koncert, koji je održan 2 IV t. g. u Lazarevcu.

Sokolska knjižnica izdala je knjige svome članstvu. Knjige su najviše pozajmljivane naraštaju i deci. Zahvaljujući poklonima članstva, knjižnica se povećala za 75 knjiga i danas broji svega 726 knjiga. U ovom tromesečju bilo je ukupno 129 čitalaca i 760 izdanih knjiga.

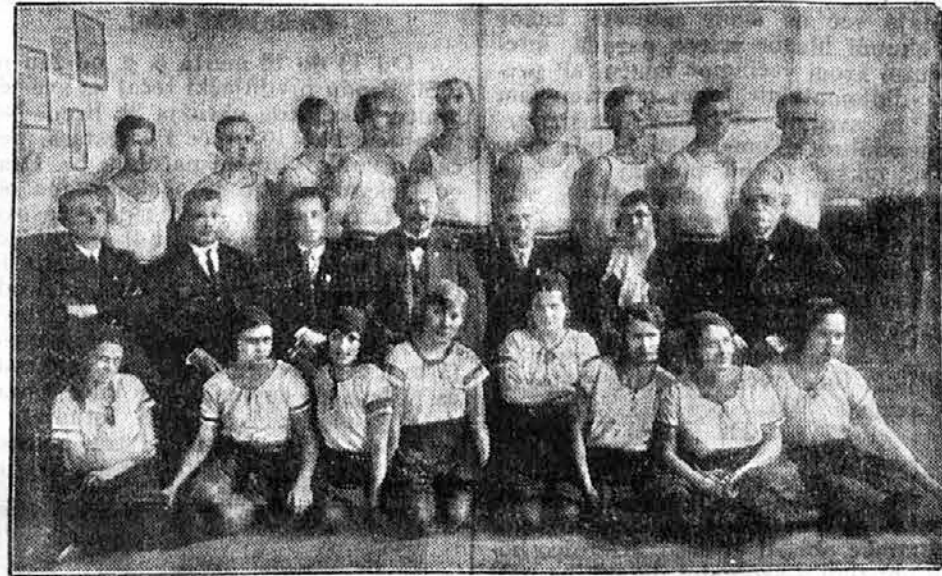
Članovi prednjačkog zbora pripremali su se za polaganje društvenog prednjačkog ispita, koji je obavljen na dan 2 IV t. g. pred komisijom kojoj je predsedavao brat Bogdan Spornjak, i zam. načelnik župe. Ispit su položili braća: Dobrivoje Janković, Kosta Anić, Dragoljub Gajić, Joca Kirić, Miodrag Vujić i sestre Bisi Grušovnik i Draga Stojanović.

Rad bi bio još uspešniji da se naša uprava ne bori s velikim materijalnim teškoćama, jer je zbog zidanja doma, koji još nije završen morala da se za duži, a sadašnji prihodi nisu dovoljni ni za pokriće najpotrebnijih troškova. S velikim materijalnim žrtvama poje-

SOKOLSKO DRUŠTVO ZEMUN

Ruski oteak

U redovima ruskog Sokolstva u Jugoslaviji od dana njegovog postanka pa do danas se je osećao nedostatak dovoljno obrazovanih prednjaka i prednjačica. Da se taj nedostatak ukloni, činjeni su bili pokušaji u toku minulih godina za održavanje manjih tečajeva, ali tek sada, zauzimanjem i inicijativom Ruskog oteaka Sokolškog društva u Zemunu, održan je kod ovog oteaka veći prednjački tečaj Pokrajinskog saveza ruskog Sokolstva u Jugoslaviji, odnosno župski.

Prednjački tečaj Ruskog oteaka Sokolškog društva u Zemunu

Na molbu starešinstva ruskih Sokola u Zemunu Sokolska župa Beograd odredila je za vodu tečaja putujućeg župskog prednjaka brata Feodora Gopurenka, koji je odlično vodio ovaj tečaj od 2. marta do 8. aprila.

Pored brata Gopurenka, koji je predavao sve tehničke predmete, na tečaju su predavali: starešina br. Vladimir Poljanski: sokolsku istoriju, ideologiju i organizaciju, načelnik br. Dimitrije Ponomarev: strojne vežbe, prosvetar sestra Jelena Poljanska: anatomiju, fiziologiju i prvu pomoć, br. Pavle Rudnik (savezni statističar): statistiku i br. Roman Drajljing: jedan savim novi predmet: psihologiju pokreta. Na tečaju je održano u svemu 155 časova. Slušaoci tečaja bili su članovi i članice Ruskog Sokola u Zemunu, i to 15 članova i 9 članica, koji su vrlo uredno pohađali tečaj, tako, da je poseta ispala 98%.

Pored svestrane rasprave najnovijih tendencija u tehničkom pogledu, velika pažnja bila je poklonjena ideologiji Sokolstva, naročito ruskog, čija

dinij članova uprave vrši se regulisanje meničnih dugova.

Sada se vrše pripreme za proslavu desetogodišnjice osnivanja našeg društva, koja će se obaviti 28 V t. g. kao i za učestvovanje na župskom sletu u Beogradu i pokrajinskom u Ljubljani.

SOKOLSKO DRUŠTVO BEOGRAD V

Prosvetni odbor ovoga društva konstituisao se ovako: predsednik br. Dušan Iv. Popović, tajnik br. Milan Stojanović, knjižničar br. Milorad Lazarević, izvestilac za naraštaj i štampu: br. Slavko D. Marjanović, članovi odbora braća M. Gojković, D. Gošić i I. Majer.

Ovo društvo ulazi u treću godinu svog opstanka s velikim članom i mnogo oduševljenja naročito na prosvetnom polju. Prošle godine je osnovana knjižnica sa 35 knjiga, koje je darovao brat Miša Cveticović; danas ona broji oko 250 knjiga. Mali deo je kupljen, a ostale su primljene na poklon. Njihova različita sadržina deluje tako da su stalno oko 50% na čitanju. Novina za ovu godinu jesu časovi prosvetnog odbora, koji se održavaju subotom do 19 časova za naraštaj, a od 19.30 za članstvo. Program tih časova je: 1) Ideološko predavanje sa ili bez diskusije; 2) Odgovor na razna pitanja. Da bi svi članovi mogli bez suzdržanja u svako doba postaviti pitanje, koje ih interesuje, postavljeno je u sokolani jedan sandučić u koji se ubacuju pitanja i koje se prazni jedanjput nedeljno. Ovi časovi su pokazali dobre rezultate i veliko interesovanje naročito kod naraštaja, koje se priređuju takmičenja u pamćenju, opažanju i drugim duhovnim i intelektualnim sposobnostima.

Pored nagovora pred vrstama, koje šalje župa, ovo društvo sprema nekoliko javnih predavanja. Za stvaranje što boljih prosvetnih prednjaka, prosvetni odbor ovoga društva sprema program jednog društvenog tečaja za prosvetne prednjake. Župski tečaj za prosvetare pohađali su braća D. Popović i S. Marjanović. Poslednji je izradio i najbolji pismeni rad.

Časovi pevanja održavaju se redovno sredom i subotom. Z.

je ideologija tek u 1932 godini na V kongresu ruskog Sokolstva u Pragu bila u načelima ustaljena. Od strane Sokolske župe Beograd bila je poklonjena tečaju velika pažnja, te starešina župe brat Branko Zivković, članovi Tehničkog odbora i ostali župski funkcionari, posetili su više časova za vreme tečaja.

U nedelju 9. aprila slušaoci tečaja položili su ispit pred mešovitim komisijom u sastavu predstavnika Pokrajinskog saveza ruskog Sokolstva i Sokolske župe Beograd, pod predsedništvom starešine brata Branka Zivkovića. Od 9 članova i sedam članica, ko-

Izmed 10 ljudi jih ima 7zobni kamen ...dobi ga pa lahko vsak!

Vsak izgubljen zob Vas naredi starejšega!

Le malokdo ve: dostikrat je zobni kamen vzrok, da se začno zobje majati in nazadnje izpadati! To nevarnost odvrnete s tem, da si zobe redno čistite s Sargovim Kalodontom. Pri nas je Sargov Kalodont edina zobna krema, ki ima v sebi sulfurocinov olat po Dr. Bräunlichu in to ga dela tako zelo učinkovitega: on odpravi polagoma zobni kamen in ohrani zobe močne in zdrave!

KALODONT

Protvi zobnemu kamnu

cem prošle godine 46 sokolskih društava i 32 sokolske čete t. j. svega 78 sokolskih jedinica sa 4649 članova i članica, 1002 naraštaja i 2358 dece ili svega 8009 pripadnika, od kojih je prema izveštaju načelnika 4489 vežbača svijsu kategorija, dakle preko 50%.

Iz izveštaja načelnika sledi nadalje, da je od 6 okruga na koja je podeljena župa u tehničkom pogledu prošle godine njih 4 priredilo okružne sletove, dok župski slet prema zaključku prošlogodišnje glavne skupštine nije priredila.

Sokolska župa Bjelovar sudelovala je na svesokolskom sletu u Pragu sa 119 učesnika. Sudelovala je nadalje na natečajima Saveza u odbojci.

Održala je nadalje 2 tečaja za društvene i četne načelnike.

Ove godine priređuje župa svoj slet u Bjelovaru, koji je obavezan za sva društva i čete, a održaće se dne 11. junaja ove godine. Sudelovaće nadalje na pokrajinskom sletu u Ljubljani na Vidovdan ove godine.

Za ovu godinu predviđeno je održanje nekoliko tečajeva.

Iz izveštaja tajnika vidi se, da je administrativni rad župe upravo ogroman, i da je prošle godine pored redovnog administrativnog rada obavljena i organizacija oko polaska na praški slet.

Prosvetni rad u župi nije se mogao razviti do zadnje četvrt prošle godine zbog smenivanja prosvetnih funkcionara, ali su zato koncem prošle godine udareni čvrsti temelji redovitom prosvetnom sokolskom radu. Ipak je i tokom prošle godine učinjeno dosta u prosvetnom radu obzirom na navedeno. U celoj župi organizovana je proslava desetogodišnjice Tirševa rođenja, zatim proslava 1. decembra. Održane su nadalje škole za novo članstvo i svega 350 raznih priredaba i 448 predavanja.

Na predlog gospodarskog oteaka župe godišnja skupština donela je narok poduđe debate jednoglasan zaključak, da se pristupi osnutku fonda za gradnju malih sokolskih domova. Kao redovni prihod fonda utvrđeno je za ovu godinu doprinos od 10 Din po članu. Redovni doprinos je predviđen za vreme od 8 godina.

Kod donošenja toga zaključka pokazala se je visoka sokolska svest članstva, koje je jednodušno u tome, da samo vlastitim snagama može i treba da reši goruće pitanje izgradnje sokolskih domova po svim našim slima, gde postoje sokolske jedinice.

Na kraju skupštine izabrana je nova uprava župe u koju je pored dosadašnjih funkcionara župe izabrano nekoliko braće, koji prošle godine nisu sudelovali u radu župske uprave.

Bude li izvršen sav ovaj program, koji je predviđen za ovu godinu rezultat toga neće moći izostati.

SOKOLSKA ČETA NOVA GRADINA

Braća Sokoli našega mesta Nova Gradina koja sa Starom Gradinom čine jednu celinu, vežbali su zajednički u St. Gradini u školskoj sobi. Međutim je broj vežbača tako porastao, da se ukazala potreba, da se u N. Gradini osnuje nova četa.

Iz tih razloga sastala su se braća Sokoli i pristaje Sokolstvu, dne 2. aprila o. g. u školi u N. Gradini.

Sastanak je otvorio brat Popodić Filip, ratar, te poziva brata Sudžuma Petra koji govori o osnutku nove čete.

Prelazi se na izbor uprave. Nakon odulje debate izbran je većinom gla-

sova za starosta Zirojević Milan. Zamenik staroste Rebić Rade. Tajnik Sepol Vilma, učiteljica. Prosvetar i statističar Sepol Većeslav, koji vrši iste funkcije i u četi Gradina. Načelnik čanstva Radovan Kasavica. Načelnik naraštaja Sudžum Petar. Blagajnik Sava Kasavica. Revizori Petar Nenadić i Sava Govedarica.

Izabrani starosta Zirojević Milan se zahvaljuje na izboru, te obećaje zdušno raditi poverene mu dužnosti. Poziva prisutne, da rade napuste Soko, nego da ne izvršuju tačno ono što se od njih traži, jer je bolje manje članova ali iskrenih i odanih Sokola, nego velik broj članstva, koje bi nosilo naziv Sokola — bez rada.

Poziva braću na upis, te se upisuju 15 članova vežbača, 13 naraštajaca i 20 sokolske dece. Podupirajućih članova 7. Ukupno je pripadnika 55 članova.

Župa Celje

SOKOLSKO DRUŠTVO KRŠKO

Prošla sobota in nedelje je priredila naraštaj za svoj izletni fond v režiji br. Bitenca telovadno akademijo v zvezi s pravilčno veseloigro in orkestrom »Kralj Brkolino«. Dvorana je bila obakrat polna, občinstvo zadovoljno, gmotni uspeh odlični. Posebnost pri igri je bila, da so igrali vloge starejših odrasli, le mladinske vloge so bile v rokah vrlin naraščajnikov in naraščajnic, kar je tudi edino pravilno. Vse vloge so bile lepo rešene, najboljša se odlikovala br. Jedretič v vlogi očeta in naraščajnica Polidica Škodova v vlogi Markeca. Rajalni nastopi dekčkov, ki jih je pričel br. Rak, ki je sam nastopil v igri v vlogi sok. vadičelja, so bili strumni in brezhibni. Nastop naraščajnic, devetorica in balet vil, je sestavila posrečeno in odlično s. Artačeva, pričlila pa s. Počivalškova, je bil istotako brezhiben in dovršen, tako, da so tvorili igra in vsi rajalni nastopi, ki so bili izvajani s petjem, klavirjem in orkestrom, lepo učinkovito in zaokroženo celoto. Pavze med dejanji je tudi to pot krajšal naš priznani in priljubljeni sok. sal. orkester.

Župa Cefinje

GODIŠNJA SKUPŠTINA ŽUPE

Godišnja skupština Sokolske župe Cefinje održana je 31. marta i 1. aprila t. g. u Kotoru. Održanjem ove skupštine htelo se dati vidno priznanje bokotorskom biskupu, velikom rodoljubi i naučniku g. dr. Frani Učelinu. Na skupštini su delegati svih sokolskih jedinica ove župe, t. j. od Pristine do Dubrovnika, pretresali rad u prošloj godini. Sokolski objektivno i drugarski izlagali su svoja gledišta Sokoli-pravci i pretresali program rada za ovu godinu. Za prošlogodišnji rad konstatovalo se da su pokazani vidni rezultati.

31. marta održana je u dvorani kotorske gimnazije konferencija delegata, a u Srpskoj radničkoj zadrugi zbor društvenih prosvetara. Konferenciji je predsedavao župski starešina br. Gavra Milošević, narod. poslanik, dok je odgovarao na pitanja i davao objašnjenja zam. starešine br. M. Bajić, koji je u prošloj godini rukovodio župskim sokolskim poslovima, u odsustvu starešine br. Miloševića.

Vidno se konstatovalo da je ove godine nastao intenzivniji rad u svima sokolskim jedinicama; da se sokolska misao širi; sokolski redovi uvećavaju s novim članovima i novim jedinicama.

ROSIIJA - FONSIER • DRUŠTVO ZA OSIGURANJE I REOSIGURANJE • BEOGRAD

Imalo se u vidu da je pre 5 godina udaren temelj Sokolskoj župi Cetinje baš u Kotoru, te se petogodišnjica osnivanja župe proslavila u istom mestu. Tako su se obavile dve manifestacije u Kotoru: davanje priznanja g. Učelinju za poznati njegov stav prema biskupskoj poslanici upućenoj protiv Sokolstva i proslava petogodišnjice osnivanja župe.

I aprila je održana u dvorani Oficijskog doma glavna skupština u prisustvu predstavnika vlasti: delegata g. bana Zetske banovine, komandanta Pomorske obalne komande, predstavnika opštine, biskupa Učelinja, arhijerejskog namesništva i dr. političkih i prosvetno humanih i kulturnih ustanova.

Posle izvršenih formalnosti skupštinu je otvorio starešina br. Milošević pozdravivši goste i odajući dužni pije-tet preminulom članu uprave pok. br. Ivoviću. Posle toga je održao vrlo temperamentan rodoljubivi govor. Uputio je prve reči Prvom Sokolu Nj. Vel. Kralju, predlažući šiljanje pozdravnog telegrama, što je jednoglasno usvojeno. Taj telegram glasi: »Njegovom Velicanstvu Aleksandru I Kralju Jugoslavije, Beograd. Sokoli Zupe Cetinje sakupljeni na obalama Jadrana u Kotoru, spremni su da polože svoje živote za Tebe, Gospodaru, i za svoju domovinu. Starešina: G. Milošević, tajnik M. Ivanović.« Takođe su poslani pozdravni telegrami Starešini Saveza SKJ i biskupu Učelinju.

U daljem svome izlaganju br. Milošević je između ostaloga rekao: »Sokolstvo je poniklo u narodnoj epopeji. Onoga časa kada je Tirš prihvatio predlog Tonera da gimnastičko društvo nazove »Sokolom« tim momentom je dao dušu jednom fizičkom telu. Naša epopeja videla je u Sokolu jedno biće koje većito bdi u sunčanim nebesnim visinama. Naš narod, koji je onda bio porobljen, našao je u Sokolu očišćenje i svoje uskrsnuće. Sokolom je nazvao junaka, pravедna čoveka, svetitelja, i jednom rečju ukrasio je jednog čoveka svim vrlinama koje se kao ukras daju pravom Sokolu. Sokolstvo hoće da objasni svoju zastavu koja je nastala iz krvi; svoju himnu, koja oličava pravdu; lepotu domovine i odlučnost da se za zastavu napred brani Domovina i nacionalni hram, koji nadalje trebamo izgrađivati na o-nim temeljima Himalaja — naše narod-ne kosturnice.«

Osvrnuo se dalje br. starešina Milošević na biskupsku poslanicu i ispravan stav biskupa Učelinja, koji je poznajući dobro sokolski rad profumao odnos Sokola i vere. »Sokolstvo priznaje slobodu uverenja i misli svakog pojedinca, jer smatra da je vera najtimniji izražaj unutrašnjeg duševnog života; svaki sokolski pripadnik može slobodno izvršavati zapovesti i propise svoje vere.«

Zast. g. bana banski načelnik g. Luger napomenuo je u svome govoru o živom interesovanju g. bana dr. Stanišića za napredak Sokola, koji ima blagotvoran rad na fizičkom, intelektualnom, privrednom, kulturnom i socijalnom podizanju i jačanju našeg naroda. Pukovnik g. Marković, kao zast. kom. Boke, također je zazeleo uspešan sokolski rad.

Godišnji izveštaji o radu svih žup-skih funkcionera primljeni su. Potom je izabrana nova župska uprava sa starešinom br. Miloševićem Gavrom na čelu, zam. starešine su br.: Marčić Bruno i Bajić Mihailo, načelnik: br. Zluzva Josip, zam. nač.: Carigović, Balhar i Martinović; načelnica sestra Dra-ga Zluzva; zam. nač.: sestra Marija Padovan i Neda Branković; prosvetar br. Rajnjavaj, tajnik br. Ivanović, blagaj-nik br. Đurović, pretsednik odbora za seoske sokolske čete br. Dedić, za poljoprivredu br. Slapišćar, za zdravstveni odbor br. dr. Piletić, zatistačar br. Milović, gospodar br. Tomanović; uprava braća: O. Petković, dr. Škerović, dr. Radović, Sekulović, Knežević, Popović, Bulić, Zorati, Zorić, Domančić, Milić, Šoškić, kap. Nardeli; zamenici braća: Marinović, Mitrović, Gri-vić, Berne, Zloković, Popović, Jakšić, Berberović, T. Zloković, Gnjatović, Grujičić, Kaluderović, Medini; revizo-ri: Gordić, Dabković, Pajević, Bošković i Les; zam. revizora: Sekulović, Vu-jović i Bokal; sud časti: Bošković M., dr. Martinović, Đuričković, Buj, To-manović; zamenici: Vučinić, Pejović i Marković.

Posle svršene skupštine formirala se povorka od Sokola i građana pred kojom su išle dve muzike (sokolska i vojne mornarice) od Oficijskog doma kroz grad, gde se zadržala pred biskup-skim dvorom priredivši burne ovacije kotorskom biskupu Učelinju.

U 2 sata posle podne starešinstvo župe, delegati i brojni Sokoli pošli su la-dom »Cetinje« kroz bokokotorski zaliv, čineći posetu svim sokolskim jedin-icama duž obale, do Hercegnovoga. Tako su posetili Prčanj, Perast, Risan, Morinj, Kamanare-Điriće, Bijelu, De-nović, Zeleniku, Ercegovi, Tivat i La-stvu. U svima ovim mestima priradeni su divni dočeki; svuda su pored obale na pristaništima poredani Sokoli po-menutih mesta ispred kojih su se za-hvaljivali njihovi vođe-starešine na po-seti i pažnji ukazanoj od strane br. žu-

pe. U ime župe su otpozdravljali po-jedini predstavnici župe posle čega je muzika svirala sokolske marševe. Svi su ovi dočeci kroz romantičnu Boku bili oduševljeni, srdačni i zanosni s puno odanosti Kralju, otadžbini i So-kolu. Prangije su pucale na obalama; poklici odjekivali; muzika svirala i na ladi se kola igrala. U Lastvi je prire-den divan vatromet u čast gostiju.

Tek kasno uveče oko 11 sati lada »Cetinje« stigla je u kotorsko prista-nište s razdraganim izletnicima čime je završena ova retka sokolska manife-stacija na našem plavom Jadrinu.

S. M.

Župa Karlovac

SOKOLSKA ČETA GENERALSKI STOL

Na poslednjoj sednici prosvetnog odbora zaključeno je da se na prosvetni tečaj dne 23. o. m. u Karlovac pošalje brat tajnik PO Jozo Matešić, ali jer je zaprečen zaključeno je da ide jedan drugi član PO. — Konstatirano je da je br. povernik župskog vesnika sku-pio 12 pretplatnika na Vesnik. — Izabran je za potpredsednika PO, na me-sto br. Posleka, koji je otišao u Lu-kovdol, br. Vucelić Radivoj, opštinski beležnik II. — Br. Matešiću poverena je zadaća da organizuje idejne tečaje-ve. — Pročitao je br. tajnik dopise SPO i ŽPO o održanju nedelje trezvenosti, te je zaključeno da se u školi po na-stavnici održa decij predavanje o trezvenosti, dok će u nedelju dne 30. o. m. održati braća Mohorić i Matešić javno predavanje o trezvenosti. — Na koncu je zaključeno da se održa sveča-na sednica prigodom proslave Zrinskog i Frankopana, na kojoj će održati go-vor br. Mohorić i Matešić.

Dne 9. o. m. održana je sednica prednjačkog zbora na kojoj se du-ga raspravljalo o datumu javne vežbe i akademije. Nakon duge diskusije odlučeno je, da se javna vežba priredi posle sleta u Ljubljani. Zaključeno je, da se akademija održa dne 28. maja ove godine u spomen slovenskih apo-stola sv. Cirila i Metoda. Program će sa tehničke strane izraditi prednjački zbor, a sa prosvetne prosvetni odbor. Na akademiji izvešće sve tačke doma-će kategorije vežbača. Prednjački zbor uvećan je za dva nova člana: s. Brajkocić Zorku, novoizabranu načelnicu i br. Radočaj Ivana.

Prema zaključku PO održaće pred-njaci pred svojim kategorijama govore prigodom nedelje trezvenosti o trezve-nosti i štetnosti alkoholizma.

J. M.-ć.

Župa Kranj

SOKOLSKO DRUŠTVO TRZIC

Sokolsko lutkovno gledališće u Tr-ziču je imelo u nedelju, dne 9. t. m. po- agilnosti br. načelnika Christofa zopet prav lep dan. To pot smo povabili na gostovanje bratsko lutkovno gledališće Sokola na Taboru iz Ljubljane. Prišli su radi, dobro volje, vodil jih je pa star prijatelj lutkovne umetnosti, pred-sednik odbeka br. Erbežnik. Režiserja br. Zidarić i Počivavnik sta pa nam pripravila kar tri igre. Dopoldne po sv: maši so nam zaigrali zabavno igrice »Gašperček zmogovalec«, popoldne pa čarobno pravljico »Poglavar Podzemi-lja«. Obakrat je dvoranu napolnilo staro in mlado do zadnjega katička. Re- korden obisk je pa bil zvečer pri Špi- carjevi igri »Martin Krpan«. Mnogoća ljudi se je morala vrniti, ker so bili vsi sedeži in vsa stojišča popolnoma raz- prodana. Občinstvo je prav vse tri igre izredno pohvalilo, seveda najbolji je pa ugajal naš domaći »Krpan z Vrh«. Bile so res izredno naštudirane scene, oprema pa vprav razkošna in prvovrst- na. Baš ta igra je dokazala, da je marionetno gledališće odraslim prav tako namenjeno in dostopno kot mla-dini. Za svoje prvovrstno igranje so bili gostje deležni viharnega aplavza, a prav tako njih petelanski salonski orkester, ki je med omori igral krasne komade. — Upamo, da so se tudi gost- je ta dan dobro počutili med nami, saj smo jih sprejeli po svojih močeh pač najbolje. Dopoldne jih je pri zakuski v hotelu Ljubelj pozdravil naš načelnik br. Christof in prosvetar Stopar, ki sta v Tržiču postavila marionetno gleda- lišće. Po večerni predstavi se je zopet vršil istotam bratski sestanek, a žal so se morali gostje kmalu odpeljati radi služb drugoga dne. Upamo, da se še vidimo v Tržiču. Vsem sodelujoćim iskrena hvala! — Naš domaći odelac u kratkem ponovi igro »Kralj Lavrine«, pripravljena pa tuđi v režiji br. načelnika že novo delo. — Izgotavlja se tuđi pre- makljiv oder u svrhu gostovanja po bližnji okolici. — Zdravo!

Župa Ljubljana

SOKOLSKO DRUŠTVO LJUBLJANA-ŠIŠKA

Sokolsko društvo Ljubljana-Šiška je u velikim dvorani sokolskega doma v Šiški priredilo u petek 7. aprila t. l. zvečer velik koncert orkestralne i vo- kalne glasbe. Na tem koncertu je na- stopil orkester orkestralnega društva

ljubljanske Glasbene Matice in Sloven- ski vokalni kvintet. Orkester je bil pod taktirko skladatelja g. L. M. Škerjanca, okteta pa je vodio g. Šulc.

Novost za Šiško je bil nastop or- kestra, ki je izvajal poleg Suite skla- datelja Šantla in Adamičevih ljubljanskih akvarelav še dela Dvořaka, Hole- ta, Griega, Čajkovskega in Suka. Do- sedaj se u Šiški podobni koncerti nisu vršili. Orkester, ki ga vodi mojster g. L. M. Škerjanc, stoji na visoki umet- niški višini, je povsod, kjer je dosedaj izvajal svoj program, žel veliko uspe- ha. Program koncerta je bil zelo posre- đen in okusno izbran. Orkester je iz- vajal vse točke z najvećjo pažljivošću in žel za svoja izvajanja obilo pri- znanja in hvale. Za vsako izvajano točko je bil orkester in dirigent nagra- jen z burnim aplavzom.

Na tem koncertu je nastopil tuđi Slovenski vokalni kvintet, ki ga tvo- rijo gg. Štibernik, Jug, brata Petrov- čiča in Šulc. Ta pevska družina u Šiški ni nepoznata. Nastopili su u Šiški u septembru l. l., ko se je u Šiški otvarjal sokolski dom. Vse pesmi so zapeli ta- ko lepo in s takim razumevanjem, tako čuvstveno in u dužo, da je bilo občinstvo prijetno presenećeno. Občinstvo je pevce burno aklamiralo in jih klicalo na oder, da so morali dodati.

Bil je lep večer, le škoda, da ob- činstvo ni napolnilo dvorano. Zbrala pa se je elita občinstva, ki je bila hval- ežna sodelujoćim in prirediteljem za umetniški užitek. Sokolskemu društvu moremo le čestitati, ker se tako trudi in dela, da nam prireja tako lepe več- ere. Zadnje čase imamo u Šiški prire- ditve, ki stoje na visoki umetniški vi- šini. Prav je tako in želimo, da gre naš Sokol tuđi u buduće tako naprej i kvišku. H koncu naj omenim, da je bil oder okusno ozaljšan.

Župa Maribor

SOKOLSKO DRUŠTVO LJUTOMER

Naš Sokol obhaja letos svojo 30 letnicu. Iz spominke knjige našega društva objavim u naslednjem uvod- ne besede, katere je napisal Čeh br. dr. Karol Chloupek, ustanovitelj i prvi starosta našega Sokola.

»Malý je ten, kdo má malý cil. Tyrš.« Zakaj smo ustanovili »Murska Sokola«. Vsi rodoljubi ljutomerski, kakor tudi vsi narodni i zavedni kme- ti so žožili, kako zadnja leta peša naša narodnost, kako hira naša narodna stvar i tako naš nasprotnik već i već grabi s svojimi oholimi rokami po našem posestvu, kako predržno nastopa napram našim zahtevam i našemu jeziku. Vlada, posebno kabinet Körber-jev, vsem Slovanom javno sovražev, v našem trgu vse uradništvu izvzemši kontrolorja pri davkariji, popolnoma nemško, uradništvu, ki stoji na čelu vsega političnega, nam Slovencem po- polnoma sovražnega gibanja, obogateli trgovci i obrtniki tuđi v nasprotjem taboru, zloglasno društvo Südmark i Sehulverein svojimi nemoralnimi sred- sti podpirajo tukajšnje nemškutar- stvo, šulferajnska šola lovi slovensko deo — i na naši strani popolna ne- sloga, osebni prepir, voditeljski krogi gledajo već na svoje interese, kakor na skupni blagor celega naroda, in- teligentni krogi većinoma mlačni ali pre- već »diplomatićni«, kmet zapušćen sam sebi i svojim »dobrim« nemškutar- skim »dobrotnikom«, tako je bila situ- acija, takšni je bil položaj, ko smo sprožili misel rešiti našo mladino, ne pustiti njo pasti v kremplje našega nasprotnika, vcepiti ji v kri i srce sveže i i krepke sokolske ideje, ojaćiti njo telesno i duševno, vzgojevati i svojih vrstah narodu jake, znaćaje.

Da bi se nam delo naše posrećilo, daj nam Bož srećo junaško! Na zdar! 20. avgusta 1903.

Dr. Karol Chloupek t. ć. starosta.

Take so bile naše prilike pred 30. leti. Pa smo se otrešli nemške i nem- škutarske oblasti i našo 30 letnicu bo- mo obhajali i svobodni državi, na našj zemlji lastni gospodarji i našem Sokol- skem domu. Pokroviteljstvo nad našo prireditvijo je blagovolil sprejeti Nj. Vel. naš Kralj. Naš Sokol se u veliko vnemo pripravila na proslavo svoje 30 letnice i hoće pokazati dne 7. maja uspehe svojega prosvetnega delovanja, 11. junija pa višek svojih telovadnih sposobnosti.

SOKOLSKA ČETA MALA NEDELJA

V soboto 8. t. m. je imel u tukajš- njem Društvencem domu četni referent br. R. Pušenjak predavanje o sokolski ideji. Predavanje je bilo kljub delav- niku dobro obiskano ter je žel predav- atelj burno odobranje. Br. starosta se mu je u lepim besedah zahvalil za trud i pozval navzoće da se ravnajo po predavateljevih besedah.

Župa Mostar

SOKOLSKO DRUŠTVO LJUBUSKI

Tromesećna sednica Sokolskih će- ta: Klobuk, Vitina i Grab održana je dana 9 aprila t. g. u sokolani. Na sed- nici su bile zastupljene sve ćete, zatim

sve državne i samoupravne ustanove, te kulturna i humana društva. Kao iza- stelanik br. župe prisustvovao je brat Dimitrije Šotra, starešina Sokolskog društva Čapljina.

Proslava Zrinskog i Frankopana obavieće se, kao svake tako i ove godi- ne, na svećan način dana 30 aprila o. g. u zajednici s narodnom osnovnom školom u Ljubuškom.

Toga dana u 10 sati pre podne obavieće se tiha misa u rimo-katolićkoj crkvi Sv. Kate u Ljubuškom, u koju svrhu je zamoljen nadžupski ured u Humcu da održi na račun Sokolskog društva misu.

Posle mise, održaće se svećana akademija u prostorijama Osnovne škole s vrlo biranim programom, koji će izvoditi samostalno sokolska i škol- ska deca. Na akademiji će držati pre- davanje o Zrinskom i Frankopanu br. dr. Petar Marinović, sreski lekar.

Đurdevdanski uranak i naraštajski dan radi tehnićkih razloga ove dve obavezatne i vrlo važne sokolske pri- redbe obavieće se skupa istoga dana (6 maja o. g.).

Uz ućećeće celokupnog ćlanstva, na- raštaja i dece kao i građanstva, orga- nizovaće se uranak u banovinskom lo- znom rasadniku. Zajednićki polazak uz pratnju društvenog tamburašskog zbo- ra biće u 4 sata jutro iz dvorišta Os- novne škole.

U 7 ćasova izvršieće se natećanje sokolskog naraštaja i dece u loznom rasadniku kojom će se prigodom po- deliti nagrade najboljim natećateljima, a na veće u 8 sati akademija šireg stila s pozorišnim komadom i obilnim pro- gramom, koji će izvoditi sokolski na- raštaj. A. C.

Župa Nis

SOKOLSKO DRUŠTVO RUDNIK RTANJ

Sokolsko društvo Rudnik Rtanj priredilo je 2 aprila 1933 god. veoma uspeu akademiju.

Akademija imala je svećani karak- ter, jer se ove godine navršava 100-godišnja osloboćenja Timoćana i Kra- jinaca.

Akademiju je otvorio brat prosvet- tar pozdravivši prisutne i nazvaši im dobrodošlicu. Posle ovoga predao je reć sestri podnać. Ružići Savićevoj, ućit. osnovne škole, koja je održala prigodno predavanje: Osloboćenje Ti- moćke Krajine.

Sestra Savićeva, inaće Timoćanka, vrlo je lepo obradila ovu temu i njeno predavanje ostavilo dobar utisak kod prisutnih, pošto je bilo jako pažljivo saslušana.

Posle predavanja sestre Savićeve sokolska muzika intonirala je državnu himnu.

Ceo program akademije, koji je otpoćeo s pevanjem narodnih pesma naših mališana dece muške i ženske, pod vodstvom horovode brata Skute, propraćen je aplauzima publike.

Župa Osijek

SOKOLSKO OKRUĆJE SLAV. BROD

Prednjaćki tećaj.

Od 13 do 18 marta o. g. održan je u Sl. Brodu prednjaćki tećaj za sve je- dinice Sokolskog okrućja Sl. Brod. Na tećaju je bilo 16 braće i 6 sestara. Tećaj je vodio okrućni načelnik br. Dra- go Đekval. Radilo se svakoga dana od 8 do 12 ćasova pre i od 3 do 7 ćasova posle podne. Tećajci su bili iz ovih je- dinica: iz Sl. Broda (7 br. i 3 sest.), iz D. Andrijevaca (1 br. i 2 sest.), iz Brod- skog Varoša (1 i 1), iz Trnjava (2 br.), iz Oriovca (2 br.), iz Nove Kapele (1 br.), iz Podvinja (1 br.), iz Sušnjeva- ca (1 br.). Po zanimanju je bilo: 3 bra- vara, 7 pisara, 1 tokar, 1 fotograf, 1 postolar, 1 dak, 1 ratar, 1 trg. pomoć- nik, 4 kućanice, 1 ućiteljica i 1 švelja.

Većbale su sve kategorije, sa spe- cijalnim prostim većbama uz pratnju sokolske muzike.

Naroćito treba istaknuti lepu tać- ku, Kolorovanu scenu »Prolećec«, koju su izvele sestre naraštajke i koja je bila primljena od publike s velikim odu- ševljenjem.

Potpunosti programa doprineli su svojim prostim većbama ćete Iliino i Rujišće, koje spadaju u područje ovog društva, a koje nisu žalili truda i pro- pećale su nekoliko kilometara, da zajedno sa svojim matićnom društvom proslave stogodišnjicu ove znaćajne e- nohe u istoriji naših predaka.

Neka ova uspea akademija pod vodstvom marljivog brata načelnika A. Crnkovića bude potstrekom za daljnji i plodonosni sokolski rad u gudurama naše planine gordog Rtanja.

Župa Novo mesto

SOKOLSKO DRUŠTVO MIRNA

Naše društvo je bilo u marcu po- seбно u prosvetnem oziru precej delav- no. Stopili smo u stik s Z. K. D. in 12. marca smo imeli že prvo predav- anje. Prof. Stepišnik nam je podal u dobro zasnovanem predavanju prav zanimivo sliko o politićnem razvoju vojne Evrope. Kljub toplumu, sonće- nu pomladanskem popoldnevu je imel predavatelj 52 poslušalcev, kar je za naše razreme mnogo. — Dramatski odelak društva marljivo deluje in je 26. marca uprizoril domaćo veseligoigro Golarja: »Dve nevesti«. Igra je gle- dalecm splošno ugajala in jo bomo ponovili. Želeli bi si pri naših prireditvah večjega obiska, kar bi nam podvojilo veselje do dela.

Telovadba se je vršila redno. — Moćno se je pomnožila deca, posebno moška. Prav pridno posećajo telovad- bo, ki jim je u najvećje veselje. Mnogi prihajajo redno celo iz precej oddalje- nih vasi. Grajati pa je treba nekatere Mirenćane-Sokole, ki svojih otrok ne pošiljajo k telovadbi in naroćujejo za svoje otroke Sokolstvu nasprotne poli- tićne liste, mesto da bi jim nudili so- kolsko ćtivo. Med deco pa se je vzbudi- lo većje zanimanje za sokolske liste, ki jih homo v društvu odslej redno kolpirtirali.

SOKOLSKO DRUŠTVO ST. LOVRENC NA DOL.

Tukajšnje društvo je še mlado, a vendar se prav lepo razvija in napre- duje. Ima 80 ćlanov od teh jih telovadi 12 ćlanov, 4 ćlanice, 32 naraštajnikov (1ć) in deca redno vsak tećden. Zelo lepo napredujejo moški naraštaj, mo- ška in ženska deca, ki pridno izrabljajo ćas namenjen za telovadbo.

Strossmayerjev dan se je proslavi- lo ob obilni udeležbi ćlanstva in ne- ćlanstva s slavnostnim govorom, de- klamacijami i petjem.

Za pokrajinski zlet vlada precej zanimanja in z veseljem prihajajo v ta namen k vajam. Zdravo!

— Materijal je preden po ćasovima ovako: 6 sati telovežbe, 6 sati proste vežbe za ćl. i ćlanice za 1933 god., 2 s. vodenje kategorije, 2 s. red. vežbe. Tir- šev sustav preden: I struke (teorija i praksa) za 8 sati, II struka 8 sati; sku- pine za 1 sat, igre s deccom za 1 sat; laka atletika za 4 sata, odbojka za 2 sa- ta, vodenje statistike i tehnića orga- nizacija za 1 sat. Bratu Đekvalu je po- magao u tehnićkom delu br. Francić Eduard, I zam. načelnika.

Prosvetno-ideološki deo Sokolstva ispunili su svojim predavanjima ova braća: dr. Jelavić Ivo: Sokolska ideolo- gija (1 sat); br. Mešterović Jovan: So- kolstvo i selo (1 sat); br. Kun Leo: Pr- va pomoć (1 sat) i Anatomija (1 sat); br. Ilić Z. Tanasije: Istorija Sokolstva (2 sata) i Odgovor dece i naraštaja (1 sat).

Braća predavaći su svakoga dana dolazili u vežbaonicu i u nezvanom razgovoru posle obuke produblivali

Prednjaćki tećaj Sokolskog okrućja Slav. Brod (13-18 marta 1933)

sokolsku misao, davali uputstva za budući rad na selu, ulivali tečajima veru u sebe i njihov pregalački rad. Po svršenom tečaju, sva braća predavači su s tečajcima u bioskopu gledali »Fantom Durmitora«.

Uopće uzevši, uspeh je vrlo dobar. Za sve vreme tečaja vladala je stroga disciplina i tačnost. Tečajci su sa zadovoljstvom i oduševljenjem otišli u svoje jedinice.

T. Z. S.

SOKOLSKA ČETA MIRKOVIĆI

† Brat Vasilije Tešanović.

Nemilosrdna i neumoljiva smrt nakon duge i teške bolesti istrigla je dne 11 o. m. iz naše sredine brata Vasilija Tešanovića. U 23 god. kada je život najlepši, morao je naš Vaso da ostavi ovaj svet i da se preseli u večnost.

Kao agiln saradnik kod sviju društvenih pokreta, bio je također među prvima prilikom osnivanja naše sokolske čete, u kojoj je do nedavno vršio funkcije proćelnika diletantske sekcije. Smrću br. Vase izgubila je naša četa jednog nade sve vrednog brata, istinski proćetog sokolskim idealima i najdubljim nacionalnim osećanjima.

Koliko je bio zaslužan i voljen pokazala je njegova sahrana.

Ona duga žalobna povorka Sokolića i st. braće Sokola, činovnika i drugog ovomesnog i susjednog stanovništva na čelu sa vojnom glazbom, te pev. društvom »Nada« najbolji je svedok koliko je bio časćen i voljen.

Od strane mat. društva Vinkovci bilo je 15 delegata na čelu s br. Pajom Sumanovcem, starešinom dr. Od strane Kr. direkcije šuma Vinkovci, gde je bio nameštenik u svojstvu čin. pripr. bilo je oko 10 činovnika s direktorom iste direkcije.

Na grobu u ime Sokolske čete i Pev. društva oprostio se dirljivim govorom br. Stanimirović Lazar, a u ime drugova brat Đorđe Milašinović, stud. prava.

Večna mu pamjat!

Župa Novi Sad

SOKOLSKO DRUŠTVO MARTONOS

Drugog aprila ove godine održana je ovde vanredna skupština Sokolskog društva Martonoš, koja je imala da pročisti sa žalbom nekolicine članova protiv nove uprave izabrane 15 januara ove godine. Izaslanik Sokolske župe Novi Sad bio je br. Milovan Knežević, tajnik župe i starešina Sreskog suda u Novom Sadu. U vrlo lepom govoru br. Knežević je izneo naročiti značaj sokolskog rada u ovim teškim vremenima, a posebno ovde na krajnoj tačci naše mile Otadžbine, na samoj granici. Pozvao je prisutne, da složno i u duhu Sokolstva rade za dobro svoje Otadžbine. Posle burnog pozdrava zahvalnosti prešlo se na biranje nove uprave, revizora i članova suda časti. Sem tri člana, koji su se posle i sami povukli, svi ostali su izrazili puno poverenje svojoj upravi, revizorima i članovima suda časti izabratim 15 januara ove godine, a kojoj su na čelu: starešina br. Marović Marko, dimnjačarski majstor, zam. starešine Otašević Blažo, beležnik, prosvetar Kozarski Milenko, upravitelj škole, tajnik Grubanov Mita, trg. pomoćnik, načelnik Bakalić Radivoj, ekonom, načelnica Belančić Velinka, krojačica i blagajnik Belanov Filip, trgovac.

Izaslanik br. Knežević Milovan je sa zadovoljstvom konstatovao jedinstvenu sokolsku svest i slogu u ovašnjem društvu. Sokolska svest je i ova puta pobedila.

SOKOLSKO DRUŠTVO SUBOTICA

Pre kratkog vremena izvršena je popuna već 1½ god. upražnjenog gradonačelnikog mesta, pa je tom zgodom naša uprava našla za shodno da poseti novoga načelnika grada da mu čestita i ujedno izloži želje našega Sokolstva u Subotici. 10-og o. m. primio je g. načelnik sokolsku deputaciju, koju su činili članovi uprave i nadzornog odbora pod vodstvom br. starešine ing. Koste Petrovića, gradskog građevinskog savetnika. Nakon predstavljanja prisutnih br. starešina u kratkom i veoma lepom govoru pozdravio je g. načelnika i čestitao mu na imenovanju.

Zatim mu je obrazložio značenje i cilj Sokolstva, i pokucuo na savest i srce g. gradonačelnika da potpomaže Sokolstvo u njegovom plemenitom pregnuću.

Sokolstvo u Subotici ima 3000 pripadnika, i kada uzmemo da svaki od tih ima bar još 3 člana u porodici, onda slobodno možemo reći da Sokolstvo u Subotici predstavlja ¼ celokupnog stanovništva. Za tako veliku i bez sumnje u Subotici najjaču organizaciju potreban je pre svega dom. To je naša prva želja. Potreban nam je dom jer trebamo i moramo imati kulu jugoslovenske misli u kojoj će se vaspitavati generacije iskrenih, čistih i pravih Jugoslovena. Ova kula biće žarište celokupnog kulturnog i nacionalnog života; iz nje će se upravljati pokretom koji je predestiniran da na najsevernijem delu naše otadžbine bude budan čuvar svete i uzvišene jugoslovenske misli. Kada se još uzme u obzir prestojeći zakon o obaveznom fizičkom vaspitanju omladine, potpuno je jasno da ovašnje Sokolstvo mora što pre doći do svoga doma.

Druga naša želja je da se prvi gradonin stavi na čelo velike narodne manifestacije prilikom proslave 15-godišnjice oslobođenja Subotice i ujedinjenja celokupnog našeg naroda.

G. gradski načelnik u svome odgovoru ističe, da je veoma iznenaden na ovako lepom pozdravu i od mnogih deputacija, koje je do sada primio i koje su ga pozdravile, ova mu je bez sumnje najmilija. Zahvaljuje se na iskrenim i bratskim rečima br. starešina i izjavljuje, da se u potpunosti slaže s njima i da se zaista mora preći preko svih beznačajnih i svakidanih sitnica kada su ovako veliki i krupni nacionalni interesi u pitanju. Što se naše preve želje tiče, izjavljuje da grad momentalno ne raspolaze materijalnim sredstvima i da je u veoma teškom finansijskom položaju, no nada se, da će ovo teško stanje u narednim mesecima biti znatno poboljšano, i onda će svima sredstvima nastojati da se sokolskim željama, a koje su ujedno u njegove, u punoj meri zadovolji. U odnosu na druge dve naše želje izjavio je g. načelnik svoje gotovost i spremnost da se za njih sav založi.

Uz još nekoliko probranih i laskavih reči po Sokolstvo g. načelnik oprostio se od deputacije.

Ovaj poset i obećanje g. gradonačelnika ulili su nam u srce mnogo nade i ubedeni smo da će se one i ispuniti na opšte naše zadovoljstvo.

M. B. N.

Župa Sarajevo

SOKOLSKO DRUŠTVO FOČA

Pre kratkog vremena naše Sokolsko društvo u Foči osnovalo je u selu Miljevići svoju prvu sokolsku četu, koja je ovih dana otpočela, na polju narodnog prosvetnoga, svoj konstruktivni sokolski rad. Njen početak rada nije se ograničio samo na telovežbeni deo rada, nego je svoju delotvornu snagu proširila i na prosvetni i kulturni deo. U tom smislu održava brat Vlahović svake nedelje i prazničkog dana narodna predavanja u vezi sa Sokolstvom i sokolskim radom, na selu, s pogledom na njegovo prosvetno i kulturno delovanje u narodu.

Ove nedelje bratsko Sokolsko društvo iz Foče poslalo je svoga izaslanika vrednog prosvetnog radnika brata Miloša Brajovića, predsednika prosvetnog odbora, koji je u prisustvu 35 članova ove čete održao popularno predavanje. Tema je bila: »Prosvetni sokolski rad na selu i njegova kulturna korist«. Predavanje je održano u prostorijama mesne osnovne škole. Njegovo seme palo je na dobru zemlju te se možemo nadati da će uroditi dobrim plodom.

SOKOLSKA ČETA SELJAN

Prvi dan Vaskrsa Sokolska četa Seljan priredila je priredbu uz natecanje triju četa i to: Seljani, Pešurici i Bukrići polučivši sledeće rezultate: trka na 100 m br. Lj. Simić četa Pešurici. Trka u vrećama na 50 m brat D. Janković, Bukvići, te bacanje kugle teške 7½ kg, pobedio brat D. Puholac, baciivši 10'63 m.

Priredba je bila odlično posećena, te je tekla u najlepšem raspoloženju. Vredno je ovom prilikom napomenuti, da je Sokolstvo i u našim selima našlo na pravo razumevanje, te da su pravi sledbenici Sokolstva svedoči to što je sve bilo trezveno, te se potiglo kako u moralnom, tako i materijalnom pogledu potpuni uspeh.

Župa Split

ZUPSKI PREDNJAČKI TEČAJ

Sokolska župa Split priredila je od 16 do 31 marta petnaestdnevni župski prednjački tečaj, koji je vodio župski načelnik brat Fran Lhotsky.

Na tečaj poslala su sokolska društva: Solin 2 člana, Kaštel Gomilica 1 člana, Postira 1 člana, Milna 1 člana, Sinj 4 člana, Dugiraj 2 člana, Starigrad 1 člana, Sutivan 1 člana, Omis 2 člana, Trogir 2 člana, Vranjica 1 člana, Komiža 1 člana, Split 2 člana, Kaštel Sućurac 1 člana, te sokolske čete Pitve 1 člana, Gornje Selo 1 člana, Skrip 1 člana, ukupno 26 polaznika.

Na tečaju predavala su sledeća braća: Lhotsky Fran: Sokolski sistem telovežbe i teoriju prostih vežbi 12 sati, strojeve vežbe 8 sati, gimnastičke igre 4 sata, ukupno 24 sati; Barišić Zvonko: Dečja gimnastika (praktično) 6 sati; Lovrić Lav: Teorija vežbi s palicom 4 sata; Ban Rafael: Rana gimnastika 17 sati, vežbe na spravama (teorij i praksa) 24 sati, Proste vežbe za slet u Ljubljani 13 sati, laka atletika 5 sati i održao je 4 sata predavanja »O sredstvima i načinima sokolskog vaspitanja, ukupno 63 sata; Dr. Buić Mirko: Hrvatsko Sokolstvo u Dalmaciji, pre rata 1 sat, Bit sokolske misli 1 sat, ukupno 2 sata. Vrdoljak Stipe: Metodika telovežbe 3 sata, Marasović Duje: Prosvetno-odgojno sredstvo putem pozornice i pjevanja 1 sat, Prof. Borčić Vaspitanje novoga članstva i sokolski ideolozi 3 sata, Marinić Aleksandar: Organizacija Sokola kraljevine Jugoslavije, 3 sata, Prof. Roca Stipe: Važnost prosvetnog rada u Sokolstvu, Ideologija Sokolstva, Važnost sokolskih četa 5 sati. Izlet u Solin spojen s predavanjem o bratu Masariku i pregled

banovinske galerije slika 6 sati, ukupno 11 sati. Gamulin Josip: Izleti i taborovanja 2 sata, Prosvetna statistika 2 sata, Nauka o pogonstvu 1 sat, ukupno 5 sati. Mrkličić Petar: Istorija Sokolstva 3 sata. Dr. Simonović Stvo: Higijena telovežbe i prva pomoć 12 sati. Ukupno bilo u svemu 144 sata.

U tečaju je vladala bratska ljubav i marljivost, pa je i uspeh bio dobar. Naročita hvala mora se dati bratu Banu, saveznom prednjaku, za njegov usτραjan i požrtvovan rad, kojega je uložio za usavršavanje našega prednjaštva.

Radilo se svaki dan od 7½ do 12½ i od 15 do 19 sati. Uz tehničko vaspitanje, kurzisti primili su mnogo praktičnih uputa u smeru prosvetnom i organizatorskom radu u Sokolstvu. Nastamba i prehrana bila je zajednička i vrlo dobra.

Po zanimanju bilo je 3 težaka, 1 električar, 3 činovnika, 2 pekarska pomoćnika, 2 mehaničara, 5 trgovaca, 1 postolar, 4 drvodelca, 3 trgovačka pomoćnika, 1 pisar i 1 brijač. Po godinama života najmlađi se rodio 1914, a najstariji 1901 godine.

Na koncu tečaja upriličila je uprava župe oproštajnu večeru polaznicima, kojoj su uz brata starešinu župe dr. Buića i načelnika župe brata Lhotskoga prisustvovali i ostali predavači.

Župa Šibenik-Zadar

ZUPSKI PREDNJAČKI TEČAJ

2 marta o. g. započeo je u sedištu župe u Šibeniku, jednodnevni prednjački tečaj, kojem su prisustvovali 38 braće i 3 sestre iz raznih jedinica župe. Odaziv je bio van svakog očekivanja, jer u samom broju prijavljenih može se razabrati da su gotovo sve jedinice župe bile zastupane.

Tečaj se održavao u vojnom logoru »Sv. Križ« gde je bilo prenoćište i hrana za sve tečajnike. Rad je započeo pod noć u 7 sati, a trajao do 12, posle podne od 14 do 19. Red u citavom logoru, odnosno za onaj deo koji je bio upotrebljen za tečaj, bio je poveren jednom od tečajnika za jedan dan, a sve to nadzirao bi jedan brat — načelstva određen za to.

Prednjački tečaj Sok. župe Šibenik-Zadar (2 III do 1 IV 1933)

Tečaj je započeo 2 marta u 8 sati s lećničkim pregledom svih prijavljenih sa strane lekara brata Maleševića, koji je u isto vreme bio određen za lekara »tečaja«. Iza lekarskog pregleda brat župski starešina Kovačev u prisustvu starešinstva, načelnikstva i TO župe otvorio je isti sa svečanim govorom u kome je ocenio važnost ovakvih tečajeva i upozorio na sve ono što se oko nas događa. Zatim brat tajnik izveštava koji su tečajnici i iz kojih jedinica.

Po dobi starosti, najstariji je rođen 1903 god., a najmlađi 1914 god., iz česa se može da zaključi, da je tečaju prisustvovala potpuno ona generacija u koju nisu mogle da zadu otrovne strele bačene od vekovnih naših neprijatelja.

Po zanimanju je bilo 2 učitelja, 6 privatnih činovnika, 2 pomoćna, 6 radnika, 1 dak, 2 domaćice 1 apsolventkinja Realne gimnazije i 21 zemljoradnik. Jasno je, da su bile zastupane donekle sve profesije, koje u sokolskom nacionalnom, iskrenom, požrtvovnom, ali nesebičnom radu vide jedini oslon za socijalni i ekonomski boljitak čitavog našeg naroda. Ali najlepše se vidi po velikom broju zemljoradnika, kako su lepo i brojno bile zastupane sokolske čete čiji se blagotvoran rad u našim dosada zapuštenim selima već lepo manifestira. Ali uza sve to odmah treba istaknuti da su se najbrojnije odazvale jedinice oko našega za sada otuđenog Zadra. Po tome se da konstatovati da je sokolska ideja i sokolski rad prodro baš onamo gde je on sada baš najpotrebiji. Naša pogranična mesta uvideše da se jedino u Sokolstvu može naći lek protiv svih otrovnih injekcija tuđinske propagande.

Tečaj, koji je trajao mesec dana bio je voden sa tehničke strane od braće: Černea, Meliše, Protege i Grubišića. Sa strane prosvetne od braće: Gamulina, Trive, Ležaljca, Troškota, Krstića i Andrijaševića, sa strane administrativno-organizacione od brata Torrea, a lekarsku stranu imao je brat Kandijaš.

Za vreme večere prvi je pozdravio kurziste brat Fran Lhotsky, koji je u svom govoru izneo važnost samog tečaja i njegove rezultate i naglasio, da ih tečaj nije mogao osposobiti za gotove prednjake, ali im je dao upute i smernice po kojima treba da postupaju u svome usavršavanju. Zahvalio se je i svima predavačima, koji su uložili mnogo truda i samopregora u svoja predavanja i nastojali pružiti im poglede u celokupnost naše sokolske organizacije. Starešina brat Buić predložio je polaznicima važnost i značenje prednjaka u telesnom i moralnom vaspitanju našega članstva i o radu koji ih čeka u sokolskim jedinicama, naglašujući svu lepotu sokolskog rada za napredak Sokolstva i Jugoslovenstva. U ime kurzista zahvalili su se svim predavačima braća Zilić Spiro iz Dugovrata i Mladinić Nikola iz Milne obećavši, da će uložiti sve svoje znanje, koje su u tečaju dobili za napredak Sokolstva i svoga naroda.

U bratskom raspoloženju u kojemu je palo više aluzija na račun samih polaznika, završila je i ova večera uz pesmu.

Nastojte, braćo, svim silama, da podignete u poverenom vam članstvu veru u važnost i značenje sokolskog rada, jer time doprinete svome narodu nadu u bolju i srećniju budućnost.

Ovim putem zahvaljujemo se posebno bratu saveznom prednjaku Černeu, koji je uložio mnogo truda i pokazao mnogo strpljenja, kao i svi drugi predavači, a da se što bolje upute u sokolskom radu tečajnici, t. j. buduće sokolske vode Severne Dalmacije.

Kroz 280 radnih sati prošlo se je mnogo i rada, i uputilo se je tečajnicima u samostalnom i uspešnom vodenju kategorija. S tehničke strane nastojalo se je da ih se potpuno uputi u naziv-slovljiva tako, da kad se povrate svojim jedinicama uz moguću bez smetnje iz raznih tekstova izvadati vežbe.

Za vreme trajanja tečaja, tečajnici su 3 puta pošli na zajedničko kupanje, 4 puta zajednički na kino predstave, u svečanim danima obilazak Šibenika i okolice, te 26 III o. g. obilazak naše ratne flote, a u prvom redu razarača »Dubrovnik«. Kao što se je prigotom odlaska brata Černea upriličila zajednička večera, tako se je isto i pri svršetku tečaja 1 IV na kojoj je prisustvovalo starešinstvo, načelnikstvo, predavači i nekoliko članova UO župe i društva Šibenik. Tom prigodom su razna braća izneli važnost ovakvih tečajeva kao i prilike u kojima se danas nalazimo i ulogu koju Sokolstvo kao opće narodna organizacija vrši u celom narodu, a osobito u ovim krajevima kršne Severne Dalmacije.

Tečaj je u svakom pogledu uspeo i doneo koristi. Koliko brat Černe toliko i svi ostali predavači savescno su, ozbiljno i dobro izvršili svoj posao, a tečajnici su pokazali mnogo volje i ljubavi za rad. Bili su vrlo marljivi u pohadanju, uzorni u vladanju i pokazali su ustrajnu marljivost u radu. Čitav rad za vreme tečaja pratili su interesom i razumevanjem i poneli su iz tečaja maksimum koristi, koju je ovaj tečaj mogao da dađe u tehničko-prosvetno-administrativno-lekarskom pogledu.

SOKOLSKO DRUŠTVO ŠIBENIK

2 aprila 1933 godine održana je konstituirajuća skupština Sokolske čete u Prvici Šepurini. Školska dvorana, u kojoj se je održavala skupština, bila je puna seljaka, koji su došli da saslušaju govornike i da se organizuju u četu. Kao delegati Sokolskog društva u Šibeniku na skupštinu su došla braća: dr. Poturica Srećko, Filipi Mile i Markić Ivo, a kao delegat Sokolske župe Šibenik-Zadar Triva Miloš.

Zbor je otvorio privremeni predsednik br. Nagler Ivo i dao reč br. Poturici. Brat Poturica pozdravlja prisutne i raduje se što je i u ovom mestu osnovano novo sokolsko гнездо iz kojeg će izletati ptici sokolici. Potom tumači ideologiju Sokolstva. Po svršetku govora br. Poturice klicalo se je Kraju, Jugoslaviji i Sokolstvu. Dobiva reč br. Triva, te u nekoliko reči tumači pravila o radu i dužnostima sokolskih četa. Zatim prozvljuje članove i prelazi se izboru uprave. U upravu su jednoglasno birana sledeća braća: Za stare-

šinu Grubelić Petar, za tajnika Kursan Ante, za načelnika Milčić Lino, za prosvetara Nagler Ivo, za blagajnika Ančić Marko.

Osam dana pre osnovana je Sokolska četa u Prvici Luciji birana sledeća uprava: starešina Frlekin Tome, tajnik Gradiška Zvonko, načelnik Škalabrin Jure, prosvetar Ljuba Euzebij, blagajnik Šandrk Ivo.

Župa Tuzla

IZ NACELNISTVA ŽUPE

Sednica zbora društvenih načelnika, održana je uoči župske glavne skupštine 18 III u 19 časova. Od 23 društva zastupano je bilo 14 društava. Od većih društva nisu bila zastupana: Bijeljina, Bos. Brod i Bos. Samac. Na ovoj sednici raspravljano je uglavnom o župskom sletu i takmičenjima i zaključeno da se naraštaj takmiči 3 VI od 6 do 12 sati, a članstvo od 15 do 19 isti dan i u 6 sat, sledećeg dana. Muški se naraštaj takmiči u: prostim vežbama (za Ljubljani), na razboju, penjanje uz užu, skok u visinu, skok u daljinu, bacanje kugle i trčanju na 120 m sa zaprekama. Ženski naraštaj ima: proste vežbe (za Ljubljanski slet), na gredi, krugovima, u skoku u daljinu, bacanju lopte, trčanju na 60 m. Članovi se takmiče u srednjem i u nižem odeljenju, te u lakoatletskom šestero-boju po propisima za međusletska takmičenja o. g. Članice se takmiče u srednjem i u nižem odeljenju, te u lakoatletskom četverboju po propisima za međusletska takmičenja o. g. Pobjednička vrsta m. naraštaja i članova u srednjem odeljenju postaje članovom župske čete, a za ženske kategorije će se pribaviti prelazni dar.

Na to se pristupilo biranju župskog i okružnog načelnikstva. Jednoglasni rezultat tih izbora je sledeći: načelnikstvo župe: br. ing. Kovačević, Kovalski, Ivanović, Stuhly, ss. Kisić Zora i Dordić Desa. Načelnikstvo okruga Lukavac: br. Tufelkić i Stanković — ss. Hoge R. i Smeč A. Načelnikstvo okruga Teslić: br. Sekeli i Ivanović — ss. Anđelić i Marić. Načelnikstvo okruga Brčko: br. Zrelec i Altgajder — ss. Venos i Mihajlović. Načelnikstvo okruga Zvornik: br. Milošević i Vidaković — ss. Despotović i Jokić. Komisija za župske prednjačke ispise: br. ing. Kovačević, Kovalski, ing. Sačiragije, dr. Babunović i s. Kisić.

Za nastup u prostim vežbama na župskom sletu određen je razmak 190 cm (za Ljubljanski slet 130 cm), pa treba vežbaće na to priviknuti. Svaki takmičar(ka) mora biti bar od 1 III o. g. pripadnik društva za koje se takmiči. Iznimka je dozvoljena u slučaju preselenja iz mesta u mesto. Posle sednice održano je zajedničko vežbanje i ispravak svih prostih i takmičarskih vežbi.

Sednica župskog načelnikstva, održana 25 III donela je sledeće važnije zaključke: starija braća vežbaće na župskom sletu u Tuzli vežbe propisane za pokrajinski slet u Ljubljani o. g. Društva su razaslane vežbe starije braće za slet u Ravanici o Vidovdana o. g., jer će župa organizovati polazak i na taj slet. Društva se preporuča da već tokom leta organizuju smučarske oteke i nabavku pribora za to. Odobrava se održanje okružnog javnog časa u Lukavcu 28 V, a u Doboju 21 V. Imenuje se komisija za društvene prednjačke ispise u sva četiri okruga, a za predsednike komisija članovi načelnikstva župe. Potvrđeni su prednjački zborovi društava: Doboj, Derventa i Zepče. I okrug najavljuje zasebnu tačku na župskom sletu. Brat Kovalski podneo je opširan izveštaj sa sednice zbora župskih načelnika održane 18 III u Beogradu.

Društveni prednjački ispiti održani su u I i II okrugu dne 8 i 9 aprila. Položilo je ispit 16 braća i 2 sestre, svi sa ocenom »sposoban za prednjačkog pomoćnika(-cu)«. To su: Hoge Ignac (Kreka), Metulj Ana (Doboj), Pečel Emica (Lukavac), Cimerman Đuro (Bos. Brod), Čehaić Fafet (Lukavac), Rešidbegović Edhem (Lukavac), Turcer Franjo (Kreka), Vlatković Manojlo (Teslić), Čaušević Sulejman (Teslić), Ninković Zdravko (Bos. Brod), Kralj Radoslav (Lukavac), Stanković Milan (Bos. Brod), Magdić Ivan (Lukavac), Mahnić Josip (Doboj), Vajs Ferdo (Bos. Brod), Ibrišimović Sakib (Tuzla), Ibrahimpašić Muhamed (Tešanj) i Ahmetkadić Hasan (Tešanj).

Искључиво оригинални ЕНГЛЕСКИ ШТОФОВИ

за одела, иберцигере, мантале и дамске костиме

БЕОГРАД, КН. МИХАЈЛОВА УЛ. 22

Т е л е ф о н б р о ј 28008

V župski prednjački tečaj održan je u Kreki od 15 do 28. januara. Bio je odlično posećen. 19 društava poslalo je 28 članova i 12 članica. Samo 4 društva (Bijeljina, Gračanica, Maglaj i Zavidovići) nisu bila zastupana u ovom tečaju. Ovom prilikom treba naglasiti da prva dva društva nismo videli još ni u jednom od 5 župskih prednjačkih tečajeva. Zahvaljujući saveznoj pomoći dobilo je svako društvo bar po jedno besplatno mesto na tečaju. Stan i hrana su bili internatsko uređeni. Disciplina je bila vrlo stroga, ali se ta strogost nije ni osetila jer je među tečajevima vladalo odlično bratsko raspoloženje. Dnevno se radilo po 9½ sati. Ovaj je tečaj pokazao, da društva (osim spomenutih iznimaka) sve više dolaze do uverenja da bez dobrih prednjaka nema uspešnog sokolskog rada, a župski prednjački tečajevi, da su jedna od najosnovnijih naših potreba. Trud i trošak uloženi u tečajevima donosi obilne plodove. Po završetku tečaja pripušteni su polaganju društvenog ispita oni, koji su se tokom tečaja istakli znanjem i sposobnošću nad ostalima, a su pre tečaja u svojim društvima već vršili prednjačku praksu. Ispit je položilo 6 braća i 3 sestre i proglašeni su sposobnim za prednj. pomoćnika(-ce)». To su: Radović Lazar (Brčko), Mirković Drago (Brčko), Radovanović Petar (Ugljevik), Popović Drago (Teslić), Blagojević Jevrosima (Zbornik), Hadži-Ristić Mira (Brčko), Stijačić Dragica (Gradačac), Marić Radjoka (Teslić) i Saračević Abdulah (Tešanj).

(društva Dekanovec, Hodošan i Rošinja nisu bila zastupana) te predstavnik gradanskih i vojnih vlasti, otvorio je starešine župe brat Belčić drugu glavnu skupštinu ove mlade župe. U svom govoru uputio je prvi pozdrav Njegovom Veličanstvu Kralju, koji je Sokolstvo ove župe naročito odlikovao darovavši prigodom župskog sleta dragoceni lovor-venac najboljoj četi župe i kumanovski novome barjaku Sokolskog društva Varaždina. Daljnje pozdrave uputio je saveznom starešini, Njegovom Visočanstvu Prestolonasledniku Petru i celokupnoj saveznoj upravi. Kako je određeni delegat Saveza, brat Živković bio iznenada zaprečen da prisustvuje skupštini odaslani je Savezu brzojavni pozdrav. U svom daljnjem govoru naglasio je kako je potrebno čišćenje sokolskih redova kako bi u sokolskim redovima ostali samo pravi i nepokolebivi Sokoli, koji će svagda biti spremni dati sve za Kralja i Jugoslaviju. Treba stvoriti generacije, koje neće žaliti za prošlošću, jer živimo u vremenima, koja nas upućuju samo napred. Zatim je govorio o poznatoj biskupskoj poslanici, koja je i na tome zboru najoštrije osuđena. Referati pojedinih funkcionara uprave zbog poodmaklog vremena nisu čitani već su razdeljeni delegatima. Iz opširnog izveštaja tajnika brata Spoljara proizlazi intenzivan rad uprave župe, koja je održala 34 sednica i rešila 1753 akata i izdala 32 okružnice. Napose se je živo radilo pred župskim i praškim sletom. Kod osnivanja novih četa (1932 g. osnovano je 7 novih četa) postupalo se je vrlo rigorozno i dozvoljen je osnutak čete samo u onim mestima gde postoje svi uslovi za opstanak i razvoj čete. Konstatira se vrlo slabo materijalno stanje župe usled čega nije uprava mogla da bude u onako živom saobraćaju sa svojim jedinicama kao 1931 godine. Načelniki izveštaj podneo je načelnik, brat Z. Suligoj. Istaknuo je kako valja naročito obrazovati i spremati prednjake na kojima jedinice oskudevaju. Zbog pomanjkanja sredstava održana su tokom 1932 godine samo dva prednjačka tečaja i to u Malom Bukovcu i Varaždinu. U julu je održan zbor društvenih načelnika. Prednjačke ispite položilo je: i to društvene 15, a župske 5 kandidata. Župa je priredila župska natecanja, natecala je 41 vrsta sa 257 takmičara i akademiju i javnu vežbu (na istoj nastupilo 819 vežbača) prigodom I župskog sleta 4 i 5 juna prošle godine. Na praškom sletu sudelovalo je iz župe 11 naraštajaca, 73 člana i 18 članica, a vežbala su ondje 11 naraštajaca, 44 člana i 11 članica. Utakmice u odbojki održane su u Varaždinu, Čakovcu i Prelogu na kojima se je takmičilo 14 je-

dinara 50 para. Na doprinosima župi duguju društva 17.254 Din 50 para, a čete 1595 Din 50 para. Imovina župe iznaša 54.587 Din, a dugovina 3173 Din. Budžet za 1933 g. određen je sa 102.400 Din, kod kojega se ukazuje razlika 54.134 Din, koja bi se imala pokriti vanrednim potporama. Na skupštini se zaključeno da se župski doprinosi snizuje na godišnjih 6 dinara po članu društva. Prihvaćen je i zaključak zbora društvenih načelnika da se ove godine održi župsko natecanje u Varaždinu, a okružni sletovi u Lepoglavi, Ludbregu i Donjem Kraljevcu. Nakon izveštaja revizora predložio je starešina matičnog društva, brat Stjepan Novaković, u sporazumu svih delegata, uprave župe i zbora društvenih načelnika novu upravu, koja je i jednoglasno izabrana: starešina Mladen Belčić, zam. starešine dr. Oto Šantel (Lepoglava) i dr. Milenko Svoboda (Prelog), tajnik Tomislav Špoljar, predsednik prosvetnog odbora Vladimir Deduš, blagajnik Mg. ph. Franjo Vančik, načelnik Zvonko Suligoj, zam. načelnika Lacko Zima, Miroslav Istra (Čakovec), Mica Kovačević (Ludbreg), načelnica Marija Stěh, zam. načelnice Marija Gudel (Čakovec) i Stefica Madarić (Ludbreg), referent za čete Lacko Zima. Odbornici: Nikola Bosanac, dr. Ivo Herecki, Milan Kaman, Stjepan Novaković, general M. Miljković, dr. August Engelhart, Viktor Pongračić, Matko Rubinić, Viktor Suligoj, Mato Samac, zamenici dr. Makso Dimić (Ludbreg), Tomo Barulek (Kotoriba), Đuro Grabar (Mursko Središće), Vladimir Božić (Ivanec), Matija Maceković (Čakovec), Veljko Varjačić (Gor. Mihaljvac), Viktor Stegušek (Var. Toplice), Lovro Gudlin (Donji Kraljevac), Tomislav Kovač (Strigora) i dr. Franjo Kriglović (Ivanec). Revizori: Rudolf Hršak, Ante Rajner, Robert Kronast, Albert Lieberman, dr. Hinko Marić i Đuro Novak. Sud časti: Matija Cepance, Zvonko Suligoj, dr. Franjo Tropper, Viktor Pongračić, Lacko Žirović, Herman Haler i dr. Josip Slavnić. Nakon prihvaćenog predloga brata Rubinića, da se tokom ove godine pošalju dva člana čete u bratsku župu Mostar da ondje prouče rad četa, zaključio je starešina skupštinu u pozitivnom svoj brati i setrama da i u ovoj godini ulože sve sile za napredak Sokolstva u ovome kraju.

dinara 50 para. Na doprinosima župi duguju društva 17.254 Din 50 para, a čete 1595 Din 50 para. Imovina župe iznaša 54.587 Din, a dugovina 3173 Din. Budžet za 1933 g. određen je sa 102.400 Din, kod kojega se ukazuje razlika 54.134 Din, koja bi se imala pokriti vanrednim potporama. Na skupštini se zaključeno da se župski doprinosi snizuje na godišnjih 6 dinara po članu društva. Prihvaćen je i zaključak zbora društvenih načelnika da se ove godine održi župsko natecanje u Varaždinu, a okružni sletovi u Lepoglavi, Ludbregu i Donjem Kraljevcu. Nakon izveštaja revizora predložio je starešina matičnog društva, brat Stjepan Novaković, u sporazumu svih delegata, uprave župe i zbora društvenih načelnika novu upravu, koja je i jednoglasno izabrana: starešina Mladen Belčić, zam. starešine dr. Oto Šantel (Lepoglava) i dr. Milenko Svoboda (Prelog), tajnik Tomislav Špoljar, predsednik prosvetnog odbora Vladimir Deduš, blagajnik Mg. ph. Franjo Vančik, načelnik Zvonko Suligoj, zam. načelnika Lacko Zima, Miroslav Istra (Čakovec), Mica Kovačević (Ludbreg), načelnica Marija Stěh, zam. načelnice Marija Gudel (Čakovec) i Stefica Madarić (Ludbreg), referent za čete Lacko Zima. Odbornici: Nikola Bosanac, dr. Ivo Herecki, Milan Kaman, Stjepan Novaković, general M. Miljković, dr. August Engelhart, Viktor Pongračić, Matko Rubinić, Viktor Suligoj, Mato Samac, zamenici dr. Makso Dimić (Ludbreg), Tomo Barulek (Kotoriba), Đuro Grabar (Mursko Središće), Vladimir Božić (Ivanec), Matija Maceković (Čakovec), Veljko Varjačić (Gor. Mihaljvac), Viktor Stegušek (Var. Toplice), Lovro Gudlin (Donji Kraljevac), Tomislav Kovač (Strigora) i dr. Franjo Kriglović (Ivanec). Revizori: Rudolf Hršak, Ante Rajner, Robert Kronast, Albert Lieberman, dr. Hinko Marić i Đuro Novak. Sud časti: Matija Cepance, Zvonko Suligoj, dr. Franjo Tropper, Viktor Pongračić, Lacko Žirović, Herman Haler i dr. Josip Slavnić. Nakon prihvaćenog predloga brata Rubinića, da se tokom ove godine pošalju dva člana čete u bratsku župu Mostar da ondje prouče rad četa, zaključio je starešina skupštinu u pozitivnom svoj brati i setrama da i u ovoj godini ulože sve sile za napredak Sokolstva u ovome kraju.

dinara 50 para. Na doprinosima župi duguju društva 17.254 Din 50 para, a čete 1595 Din 50 para. Imovina župe iznaša 54.587 Din, a dugovina 3173 Din. Budžet za 1933 g. određen je sa 102.400 Din, kod kojega se ukazuje razlika 54.134 Din, koja bi se imala pokriti vanrednim potporama. Na skupštini se zaključeno da se župski doprinosi snizuje na godišnjih 6 dinara po članu društva. Prihvaćen je i zaključak zbora društvenih načelnika da se ove godine održi župsko natecanje u Varaždinu, a okružni sletovi u Lepoglavi, Ludbregu i Donjem Kraljevcu. Nakon izveštaja revizora predložio je starešina matičnog društva, brat Stjepan Novaković, u sporazumu svih delegata, uprave župe i zbora društvenih načelnika novu upravu, koja je i jednoglasno izabrana: starešina Mladen Belčić, zam. starešine dr. Oto Šantel (Lepoglava) i dr. Milenko Svoboda (Prelog), tajnik Tomislav Špoljar, predsednik prosvetnog odbora Vladimir Deduš, blagajnik Mg. ph. Franjo Vančik, načelnik Zvonko Suligoj, zam. načelnika Lacko Zima, Miroslav Istra (Čakovec), Mica Kovačević (Ludbreg), načelnica Marija Stěh, zam. načelnice Marija Gudel (Čakovec) i Stefica Madarić (Ludbreg), referent za čete Lacko Zima. Odbornici: Nikola Bosanac, dr. Ivo Herecki, Milan Kaman, Stjepan Novaković, general M. Miljković, dr. August Engelhart, Viktor Pongračić, Matko Rubinić, Viktor Suligoj, Mato Samac, zamenici dr. Makso Dimić (Ludbreg), Tomo Barulek (Kotoriba), Đuro Grabar (Mursko Središće), Vladimir Božić (Ivanec), Matija Maceković (Čakovec), Veljko Varjačić (Gor. Mihaljvac), Viktor Stegušek (Var. Toplice), Lovro Gudlin (Donji Kraljevac), Tomislav Kovač (Strigora) i dr. Franjo Kriglović (Ivanec). Revizori: Rudolf Hršak, Ante Rajner, Robert Kronast, Albert Lieberman, dr. Hinko Marić i Đuro Novak. Sud časti: Matija Cepance, Zvonko Suligoj, dr. Franjo Tropper, Viktor Pongračić, Lacko Žirović, Herman Haler i dr. Josip Slavnić. Nakon prihvaćenog predloga brata Rubinića, da se tokom ove godine pošalju dva člana čete u bratsku župu Mostar da ondje prouče rad četa, zaključio je starešina skupštinu u pozitivnom svoj brati i setrama da i u ovoj godini ulože sve sile za napredak Sokolstva u ovome kraju.

davanja su trajala kroz ceo dan. Tečaj je vodio načelnik župe brat Zvonko Suligoj, a uz njega su još predavale sestre načelnica župe Marija Stěh, načelnica varaždinskog društva Ema Semrkar i sestra Marta Brkujač te braća dr. Z. Milčetić, L. Zima, J. Stare, dr. I. Herecki, M. Kaman, J. Kovačić i N. Bosanac. U poslednja tri dana mnogo je pomogao i savezni prednjak brat ing. Černe. Osim predavanja, nagovora i vežbi održano je debatan večer te 5 pevačkih časova pod vodstvom brata Rogina. Na kraju tečaja održana je uspešna akademija sa nastupom svih tečajnika.

OSNUTAK SOKOLSKE ČETE U SV. JURJU NA BREGU

Inicijativom Sokolskog društva Čakovec osnovana je 4. marta ove godine nova sokolska četa u Sv. Jurju na Bregu. Nakon lepih govora izaslanika Čakovečkog društva, braće Martina Ribarića i Zidora Grdla, izabrana je ova prva uprava čete: starešina Josip Kovačić, zamenik Stjepan Horvat st., tajnik Jenko Tončić, blagajnik Zivko Franko, načelnik Zeljko Cinzek, zamenik Ivan Malašić, načelnica Zora Beti, zamenica Boža Savretić, prosvetar Bartol Santeck, odbornici Stjepan Horvat ml. i Luka Mesarić, revizori Stjepan Horvat, Dragutin Perhoč i Ivan Geršić. U četvrti stupio je lep broj seljaka iz Sv. Jurja na Bregu, Lopatnica, Zosadbraga, Frkanovca, M. Mihaljevca, Okruglog Vrha i Pleškovca.

SOKOLSKO DRUŠTVO IVANEC

Dilettanti Sokolskog društva Ivanec priredili su našoj publici opet jedno ugodno iznenađenje. Nakon uspešno izvedene komedije »Običan čovek«, vežbala se Nušićeva »Protekcija«. Komad koji traži od diletanata mnogo rada, žrtve, a i sprema, izveden je u istinu onako, kako se može očekivati samo od jako dobre, upravo rutinirane, diletantске družine.

S oduševljenim interesom pratio se ceo komad, koji se s još većom predanošću igrao. Na potpuno novoj pozornici redale se scene jedna za drugom, jedna izražajinija od druge. Svaki unosi u svoju ulogu maksimum onoga što može dati, a svi su doterani i po spoljašnjosti, kako po odelu, tako naročito maske.

Zadovoljstvo priredivača, a još više onih za koje je priredeno daje pobudu za što intenzivniji rad. Pored potpunog moralnog uspeha i ne manjeg materijalnog ostaje samo težnja da se to zadrži, a izgleda da su priredivači dostatna garancija da će u istinu tako biti. J.

ZUPSKI PREDNJAČKI TEČAJ

Od 17 do 26. marta održan je u Varaždinu II župski prednjački tečaj. Tečaj je svršilo 60 članova i 11 članica prema čemu je odziv bio dobar. Pre-

SOKOLSKO DRUŠTVO ODŽAK

Sokolsko društvo Odžak iako novo osnovano ipak pokazuje mnogo uspeha u svom radu. Već su prebrodne velike teškoće, tako da su već otvorili i svoju čitaonicu, te nabavili potrebni nameštaj. Osim toga su kupili i lepo vežbalište na kojemu će se članovi moći spremati za pretstojeće sokolske sletove župski u Tuzli i pokrajinski u Ljubljani. Br. Blaž Ilić s br. Matijom Panićem, učiteljem iz sela Batišće, svojim agilnim radom i organizovanjem, uspeši su da 7 II 1933 god. osnuju Sokolsku četv u Batašci, kojoj je na čelu brat Teodor Rakić i br. Matija Panić. Četa već sad broji 31 člana i 25 naraštajaca. Četa pripada bratskom Sokolskom društvu Odžak.

Župa Varaždina

GODIŠNJA SKUPŠTINA ŽUPE

Uz prisustvovanje članova upravnog i tehničkog odbora župe te 44 delegata, koji su zastupali 20 društava

Park Hotel Pečine
Sušak
Na najlepšem položaju.
Otvoren čitavu godinu
Cijene umerene.
Kupalište besplatno.

Spomen - klinice
za osvećenje sokolske zastave
najbolje i jeftino izrađuje
MIRKO ŠMAT, graver
Beograd, Terazije 1

Priporoča se najstarejša
slovenska pleskarska, ličarska,
sobo- in črkoslikarska delavnica
IVAN BRICELJ
LJUBLJANA, Dunajska cesta 16
Strokovna izvršitev telovadnega
eročja. Delo solidno, cene zmerne

Najnovije patentirane mehaničke
karike za vežbanje dobavlja
ANDREJ GODLER, dip. tehn.
Vareš - Majdan
Tražite opis i cenu!

MANUFAKTURA I KRATKA ROBA

k »Paunu« • V. Dakić
SUŠAK, TRUMBIČEV TRG 2
Veliki izbor — Solidna i brza podvorba — Umerene cijene

KLIJEJE
vseh vrst fotografijah
ali risbah
isevražuje
najsolidnije
KLIJARNA ST-DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVAZI

PRVA JUGOSLOVENSKA INDUSTRIJA
ŠPORTSKIH POTREPŠTINA
M. DRUCKER Zagreb, Illica 39
Beograd, Pasaž Akademije Nauka
Novi specijalni cjenik za sokolska društva
sa svim potrebnim uputama upravo izašao!

Braće, sestre!

Spremajte se pravodobno na slet u Ljubljani i Sušaku i nabavljajte sve Vaše potrebe za decu, naraštaj i članstvo kod najstarije bratske radnje:
Branko Palčić, dobavljač Saveza SKJ
ZAGREB, KR. MARIJE UL. 6 • Brz. nasl. TRIKOTAŽA ZAGREB
TELEFON 26-77 • FILIJALA U BEOGRADU, BALKANSKA 24
gde čete biti na potpuno zadovoljstvo posluženi prema propisu Saveza SKJ • Zahtevajte cenike i prospekte • Cene umerene

Širite sokolsku štampu!
Svako sokolsko društvo, svaki član i svaka članica
treba da nabavi

Sokolsku knjižnicu

I. sveska:	E. Gangl: O sokolski ideji.
II. "	Ing. Lado Bevc: Sokolsko prosvetno delo.
III. "	Dr. Miroslav Tyrš: Naš zadatak, smer i cilj.
IV. "	Vekoslav Bučar: Dr. Ivan Oražen.
V. "	Dr. Miroslav Tyrš: Sokolska gesla.
VI. "	Jan Pelikan: Dr. Miroslav Tyrš.
VII. "	Jan Křen: Cilj sokolskih teženj.
VIII. "	E. Gangl: Tyršev Sokolstvo. (Sloven. tekst).
VIII. a "	Isto. (Srpsko-hrvatski tekst.)
IX. "	Dr. Niko Mrvoš: Pogledi i misli dr. Miroslava Tyrša.

Svaka sveska stoji 3 Din

PUTEVI I CILJEVI
U tvrdom povezu 8 Din

Franjo Mačus:	ODBOJKA (VOLLEY BALL) U kartonu 12 Din
Franjo Malin:	Praktički udžbenik češkog jezika. U kartonu 15 Din
Dr. Viktor Novak:	SVESLOVENSKA MISAO U kartonu 9 Din
Miroslav Ambrožič:	METODIKA SOKOLSKE VZGOJE U tvrdom povezu 36 Din
Franjo Malin:	ČEHOSLOVACI I ČEHOSLOVAČKA U kartonu 15 Din

Jugoslovenska Sokolska Matica
Ljubljana, Narodni dom
Telefon 25-43 | Račun poštanske štedionice Ljubljana 13,831

SOKOLSTVO

U BUDŽETSKOJ DEBATI

S E N A T A
KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

U BEOGRADU, DNE 26, 28 i 29 marta 1933

G o v o r i :

Ministra za fizičko vaspitanje naroda:

DR. LAVOSLAVA HANŽEKA

i

senatora:

**Dr. Mića Mičića, Dr. Vladimira Ravnihara,
Jove Banjanina, Milana L. Popovića, Dr.
Josipa Šilovića i Dr. Ivana Majstrovića**

СОКОЛСТВО

II БУДЖЕТСКОЕ ДЕБАТ

В. А. А. А.

В. А. А. А.

В. А. А. А.

В. А. А. А.

В. А. А. А.

В. А. А. А.

U debatama u Senatu o budžetu Ministarstva za fizičko vaspitanje naroda — u načelnoj dne 26 i 28 i u specijalnoj dne 29 marta 1933 — dodirnuto je i pitanje našega Sokolstva u vezi s poznatom biskupskom poslanicom. Tom prilikom pale su o tome mnoge izjave, koje su od naročitog značaja i za sokolsku kao i za ostalu javnost pa ih stoga donosimo po senatskim stenografskim beleškama

Uredništvo.

Iz govora u načelnoj budžetskoj debati u Senatu

na XXX i XXXII redovnom sastanku
Senata dne 26 i 28 marta 1933 g.

Izvadci iz govora senatora: **Dr. Mića
Mičića, Dr. Vladimira Ravnihara
i Jove Banjanina**

Prelazeći s drugih pitanja, govornici su se dotakli i poslanice Katoličkog episkopata protiv jugoslovenskog Sokolstva, rekavši o tome sledeće:

Govor senatora dr. Mića Mičića:

Ako ima neke razlike u našem narodu ova nije plemenska, i mi plemenske razlike ne možemo razaznati; jedine razlike, koje ima, to je vera. Ali po veri niti se stvaraju, niti se dele narodi; po veri se ne dele narodi niti daleko veći od našeg, kao Englezi, Nemci pak nećemo doista ni mi Jugosloveni. Baška vera, baška narodnost. (Buran aplauz). Posebno mi Jugosloveni katoličke vere želeli bismo da bi katolička crkva u Jugoslaviji bila nešto više nacionalna, a osobito da bude nacionalna u momentima kad zađire u političko polje (Aplauz). Onaj neopravdani atak na Jugoslovenski Soko čisto je politički akt. (Glasovi: Tako je!) Ali ipak zato ne sme ni s koje druge strane da se siplje ulje u vatru, ponajmanje pak ne kad imamo svetle pojave kao kotorskog biskupa Učelinija, (složni usklici: Živeo!), svećenika nar. poslanika Vjekoslava Spinčića (složni usklici: Živeo!) i Don Frana Ivaniševića. (Složni usklici: Živeo!)
Katolički episkopat trebao se je rade pozabaviti pitanjem slavenskog

bogoslužja u našim crkvama. (Burno pljeskanje). Katolički episkopat dobro zna za značenje, koje slavni biskup Grgur Ninski ima u našem narodu. Naši biskupi koji su u svojoj poslanici ustali i na obranu imena hrvatskog, bili bi bratskoj slozi, ljubavi, i svome narodu učinili bolju uslugu da su izdali poslanicu radi očuvanja i gajenja narodnog jezika u crkvi. (Pljeskanje).

Govor senatora dr. Vladimira Ravnihara:

Vendar pa mi dovolite, gospodje senatorji, da ne prezrem dogodka ali će hoćete tako imenovati, afere, ki jo po vsej pravici smemo šteti med politične emanacije. (Klici: »Čujmo!«) V mislih imam pastirski list, poslanico dela katoliškega episkopata proti Sokolu Kraljevine Jugoslavije. V tej poslanici predstavniki naše ecclesiae militantis kličejo svoj anathema na Sokol Kraljevine Jugoslavije, ko ga proglašajo pavšalno in v celoti za brezverskega in protiverskega. Ni to mala stvar, če se izreka tako težek očitek o nacionalni instituciji, katera je z zakonom ustvarjena državna institucija, katera predstavlja zbor članov vseh konfesij v naši državi, da ne rečemo institucije, ki ji načeljuje Kraljevski Princ in Prestolonaslednik, bodoči naš Kralj. In ni vse eno, ako izreka tako sodbo političen agitator, ki ne tehta

svojih argumentov po njihovi resničnosti, ali pa če jo izreče zbor cerkvenih knezov. Za lahkomišelnost izrečene sodbe govori že dejstvo, da noben predstavnik ostalih konfesij in zlasti ne predstavniki pravoslavne cerkve, kateri pripada večina članov Sokola Kraljevine Jugoslavije, niso našli povoda, da bi sledili sodbi katoliških cerkvenih dostojanstvenikov. (Odobranje).

Poslanica priznava, da je Sokolstvo po svojih statutih vezano spoštovati vsako versko prepričanje in čustvovanje, ker smatra vero za najsvetejši del notranjega življenja vsakega člana. Priznava, da je v pravilniku »Ciljevi i putevi« izrečno zaukazano: »Zato je Sokolstvo dolžno, da enako spoštuje vsako versko prepričanje in čustvovanje. Vsak član Sokolske organizacije more svobodno izpolnjevati zapovedi in se ravnati po predpisih svoje vere in cerkve.« A trdi, po eni strani, da je to samo teorija, so samo lepe besede, praksa pa da je drugačna, po drugi strani pa navaja, da ima Sokol Kraljevine Jugoslavije za svojega svetnika Miroslava Tyrša, ustanovitelja in ideologa sokolske misli, ki pa da je bil sam antikrist.

Kar se prvega tiče, more poslanica kot dokaz navesti samo poedine slučaje. A še tu se je izkazalo, da so nekateri izmed v poslanici citiranih primerov neresnični. Pastirski list si je moral pustiti veljati očitek, da se je skregal z resnico, hčerko Božjo. Zopet znak, kako lahkoumno je bil zastavljen in da je z muko iskal premis, da bi mogel utemeljiti zaželeni logični zaključek. Konferenca katoliških škofov bi bila mnogo bolje storila, da je pozvala vse vernike, naj stopijo v Sokol Kraljevine Jugoslavije in da tam reformirajo, ako je kaj reforme potrebno. (Odobranje.) Gospoda, da boste med 300.000 članj Sokola dobili garjevo ovco, poedince, ki greše proti statutom in proti pravilniku, kdo bi to tajil, a zavoljo tega paušalno obsoditi institucijo kot tako, to pač presega meje dopustnosti. Kakor bi se ne moglo odpustiti, ako bi kdo zavoljo enega nevednega duhovnika hotel vreči kamen na Cerkev samo. (Ploskanje in klici: Dobro!)

Kar pa se tiče Tyrševih svobodljubnih idej, je treba konstatirati, da se nikjer in nikoder ne obračajo proti

veri. Ne smemo trgati poedinih njihovih citatov iz celote in s tem kvariti smisel izrekov. Tudi je upoštevati, v katerih časih in za kakšne prilike so bili izrečeni in da je marsikateri teh izrekov vzeti cum grano salis. Mi, ki smo Sokoli od mladih dni in ki smo zasledovali porast Jugoslovenskega Sokolstva, porajajočega se iz Ljubljanske Sokolske Matice, moremo o tem dati autentično izpričevalo. Res pa je, da Sokolstvo ni verska organizacija, ni nikaka cerkvena bratovščina, kakor to tudi ni naša narodna vojska, proti kateri bi se s tega stališča prav tako lahko obračala škofovska poslanica. (Odobranje.) Bivši Jugosokol je bila nacionalna borbena organizacija. Stal je neustrašeno v prvih vrstah naše nacionalne borbe. Ako in kadar se je boril tudi proti klerikalizmu, je to storil le toliko, kolikor je videl v njemu nasprotnika svojim nacionalnim težnjam. A da klerikalizem, politična cerkev, v predvojnem času ni bil v nacionalni službi, nasprotno, da je bil zvest oproda tedanjega protislovanskega režima, o tem govore dejstva. (Odobranje.)

Gospodje senatorji! Rekel sem, da vidimo v poslanici dela katoliškega episkopata neko politično delo. Oni to zanikujejo in prevzvišeni nadbiskup dr. Bauer se odločno obrača proti insinuciji, kakor da bi bila poslanica v zvezi z nekimi punktacijami političnih ljudi, češ, da je bilo pastirsko pismo koncipirano že na škofovski konferenci v Zagrebu 17. novembra. Dobro, mi mu hočemo to verjeti, čeprav se nas čudno dojmi koincidenca obelodanjenja poslanice z onimi punktacijami. Zakaj niso bili poslanice poslali v svet že 17. novembra? A nekako konjsko kopito kaže poslanica vendarle v poslednjem stavku, ko pravi, da Sokolstvo noče nič vedeti o poštemem slovenskem imenu. Baš to je tudi eno izmed političnih gesel znanih punktacij.

Gospodje senatorji! Poslanica je napravila mnogo razburjenja ne samo v sokolskih krogih, ampak v vsem našem narodu. Ljudje so trumoma zapuščali cerkve, ko so duhovniki pričeli čitati pastirski list. Obsojali so ta izliv verske nestrpnosti tudi taki, ki jih ni ravno šteti za prijatelje Sokolstva. Niso vsi škofje podpisali pastirskega lista. Mnogo je bilo tudi duhovnikov, ki pastirskega lista niso marali čitati.

Prečitati vam hočem pismo takega duhovnika, ki pa ni duhovnik ljubljanske škofije in ki opravičuje svoje odklonilno stališče proti poslanici s temi besedami: »Ljubezen do od vseh strani ogrožene domovine, udanost do našega dobrega in ljubljene, bridko izkušene Kralja me je pri tem vodila. Saj smo ječali v tujem suženjstvu! Ali smo pozabili, kako smo se morali boriti za svoj rod, za svojo kri, za svojo materno besedo? Ali smo pozabili, ko je naš mirni slovenski kmet ob svojih zahtevah bil zavržen s psovko »windischer Hund«? Ali smo pozabili, kako so naši zavedni narodni borci, inteligentje, bili zlostavljeni na Ljubljanskem gradu in v mariborskih, celovških in graških zaporih in ječah? Ali se nismo mogli sedaj v teh dneh spomniti na tiste strašne dni, ko je zavedna slovenska duhovščina bila v masah peljana v mariborske in graške ječe in s hrepenenjem in bolestjo v srcu zrla tja daleč čez Sotlo, čez Savo in Drino po Kralju Osvoboditelju in po bratih ene krvi?! Da, na to se je bilo treba spomniti in prevladal bi bil razum, prevdarnost in čustvo ljubezni za lepo, zedinjeno domovino.« Mislim, da pismo ne potrebuje komentarja. (Klici: Vrlo dobro, tako je! Dolgotrajno ploskanje.)

Gospoda, čestitati je našemu Sokolstvu, da je na dostojanstven in sebe vreden način zavrnilo žalitve v pastirskem listu, čestitati, da se ni pustil speljati na opolzka tla kakega kulturnega boja. Čestitati mu je tudi, da je odklonil nameravani amandement v našem Finančnem zakonu, po katerem naj bi bile državne službe prvenstveno pridržane Sokolom. Sokol naj raste iz lastne svoje moči. Iz svoje vzvišene misli naj črpa svoje sile, ki bodo posevčene sreči in slavi skupne domovine. (Odobranje.)

Govor senatora Jove Banjanina:

...neka mi bude dopušteno da se sad osvrnem i na pojavu i na agresivnost klerikalizma u našoj otadžbini, u vezi sa poslanicom Katoličkog episkopata o Sokolstvu. Gospodo senatori, katoličkoj veri pripadaju milioni jugoslovenskog naroda i ona je uz pra-

voslavnu veru naša nacionalna vera, kao i muslimanska. Mi ne zaboravljamo ni na to da i sve druge vere u Jugoslaviji imaju prava na jednakopravnost. Svaka politika, nadahnuta duhom mržnje ma na koju veru, pa i na katoličku, bila bi opasna za narodno i državno jedinstvo. Ne može biti javnog po gotovu državnog i nacionalnog rada u Jugoslaviji koji bi se rukovodio verskom mržnjom. Verski mir je osnovna misao svake naše državne politike. Gospodo, nisu vere same po sebi te koje stvaraju razdor, već je to politika klerikalizma, koga ima u svima verama. Ni klerikalizam čak, kad bi se zadržao na tome da učvrsti snagu i ugled vere i crkve koju hoće da brani, ne bi bio velika opasnost. Ali je on opasan zato što izaziva međuveršku borbu a redovno se udružuje i sa plemenskim ekskluzivizmom i šovinizmom. Ima klerikalizma u svima verama, i ja, govoreći sa ovoga mesta, dugujem svojoj savesti, da kažem da klerikalizmu ne bi trebalo da bude mesta ni u pravoslavnoj crkvi. Ja ću upozoriti na pisanje koje je objavio »Vesnik srpske crkve« za septembar i oktobar 1931 godine. Ja znam da ima i falsifikata koje je protivnička propaganda napravila i da ih u vidu letaka rastura po celoj zemlji da bi raspirila mržnju u narodu. Ti falsifikati su gadi koje u našoj zemlji ne bi trebale da budu dopuštene. Ali i ono što je autentično dovoljno je zlo, i to mora da se osudi.

U »Vesniku srpske crkve« za septembar i oktobar 1931 štampan je članak »Pobuna s one strane jevandolja« pun uvreda za katoličku crkvu, članak u toliko gori, što je on trebao biti autentično tumačenje uskršnje poslanice Patrijarhove, i u tome članku, kaže se za katoličku crkvu, da je »Inkvizitorska organizacija«, da su u njoj »Pustošni skakavci, antipodi jevandolja, moljci u močljivom tkivu savremenosti«, da je »ateizam čedo rimskog katolicizma, samo je katolicizam kao krupan parazit ostao u crkvenom organizmu, a ateizam se izdvojio.«

Gospodo, ja mislim, da je ovako pisanje u Jugoslaviji nedopušteno, i da se ono ne bi smelo trpeti, ma sa koje strane dolazilo.

Drugi članak u istom broju završuje rečima: »Među pravoslavcima i

u pravoslavnom Beogradu sve što nije pravoslavno i hrišćansko — strano je i tuđe!»

Ovakvo se, gospodo, ne sme pisati o prestonici jedne države, u kojoj ima pet i po miliona katolika i preko milion i šest stotina hiljada muslimana! (Odobranje). A ja, gospodo, pouzdano znam, da je i pravoslavni episkopat već ponovno pokazao tendenciju, koja nije u skladu sa nastojanjem oko jugoslovenske unifikacije, a ispunjena je duhom plemenske isključivosti.

Gospodo, svaki je klerikalizam duhovno opasan. Gospodo senatori, iz klerikalnog duha nikla je i poslanica protiv Sokolstva. Kad je ta poslanica izašla u javnosti i kad je izazvala buru negodovanja, dao je nadbiskup zagrebački Bauer jednu izjavu, u kojoj je tvrdio, da ova poslanica nema nikakve veze sa Musolinijem i sa Papom. Gospodo, nadbiskupu zagrebačkom može se verovati, jer je patriotizam njegov izvan svake sumnje, i da je onu poslanicu potpisao samo nadbiskup Bauer, i posle toga dao ovu izjavu, onda bih ja potpuno verovao. Ja verujem da i velika većina Katoličkog episkopata misli jednako kao i nadbiskup zagrebački. To dokazuje i kasnija izjava Episkopata, koja je dana nedavno. Ali, gospodo, biskupskom konferencijom ovladao je uticaj pojedinih fanatika. Fatalnost je da su svi izuzev sedoga biskupa kotorskog Učelinija, potpisali tu poslanicu.

Gospodo, poslanica je ova donešena za odbranu vere i crkve, a ja pitam, gospodo, zar biskup kotorski Učelini nije uzoran biskup katolički? (Pljeskanje). Zar, gospodo, jedan Vjekoslav Spinčić i don Frane Ivanišević nisu odlični katolici? (Pljeskanje). I kako onda oni koji donose ovakve poslanice, kako oni mogu govoriti da rade u ime vere i crkve?! Ta gospoda na svojoj konferenciji i u svojoj poslanici udaraju na mrtva Tirša, na onoga Tirša na koga živa nije udarao češki episkopat. Ta gospoda udaraju na mrtva Tirša, dok vatikanski organi i kardinali, koji su stalno u Vatikanu, kuju u zvezde Musolinija za koga su klerikalni listovi pisali da je poganin, i koji je bio aktivni propagator protivverske i bezbožničke agitacije.

Ali, gospodo, Tirš je samo izgovor, i Sokolstvo je samo izgovor. **Trebalo je da se pogodi misao jugoslo-**

venskog ujedinjenja, i to je bio jedini smisao ove poslanice. I ta poslanica nosi potpis Nadbiskupa zagrebačkog dr. Bauera, koji je ujedno i pokrovitelj Štrosmajerove jugoslovenske Akademije nauka, nosi potpis biskupa ljubljanskoga, kojemu bi pred očima morala večno da lebdi mučenička senka goričkog nadbiskupa Sedeja, nosi potpis biskupa subotičkog, kome bi u živoj uspomeni morale biti blagodati mađarske politike, nosi potpis nadbiskupa beogradskog, koji svojim očima gleda neobičan polet katoličke crkve u Beogradu i Srbiji (odobranje) nosi potpis biskupa krčkog, koji svakog dana može slušati vrisak braće s one strane granice, koji ne smeju ni Boga spomenuti u crkvi svojim jezikom.

I baš fanatizam toga biskupa inspirirao je ovu poslanicu. Ona se poklapa sa jednim njegovim pamfletom koji je izišao nešto pre poslanice, a koji nosi naslov »Crkvi sloboda«, a to po njegovom shvaćanju znači crkvi dominacija i to jednoj crkvi u državi sa toliko crkava i vera. (Glas: to je prava hegemonija). Kakvim je duhom zadojen taj čovek, neka kaže samo to, da on osuđuje to što se školska mladež u Jugoslaviji odgaja u duhu verske trpeljivosti i snošljivosti, jer kaže, da je to indiferentizam, što je prema katoličkoj nauci teška verska zabluda. Dakle i verska nesnošljivost trebala bi tom čoveku da stvori takvu slobodu crkvi kakovu on sebi zamišlja. Možemo znati, gospodo senatori, kud bi država došla, kad bi se ostvarila zamisao njegova.

Gospodo senatori, ja protiv ove politike neću da vam evociram gorostasni lik Vladike Štrosmajera da se vidi kako je ova poslanica sitna i mala. Hoću da baš radi biskupa krčkog spomenem jedno drugo ime, a to je nekadašnjeg biskupa krčkog dr. Mahnića, koji je posle oslobođenja bio zatočen u Italiji. On je bio vatren katolik, čak i gorljiv klerikalac, ali njemu vera i klerikalizam nisu smetali da ostane dobar Jugosloven.

Ja ću ovde pročitati, gospodo senatori, što je biskup Mahnić iz zatočenja u Italiji pisao u Jugoslaviju. Tu njegovu poruku, tu njegovu poslanicu donela je zagrebačka »Narodna politika« 26 novembra 1919 godine. Čujte što dr. Antun Mahnić kaže. (Čita):

»Samo onaj, komu se pruža prilika zaviriti u zakulisne tajne političkih spleta i perfidija, može od prilike stvoriti pojam, što se sve usuduje neprijatelj da snuje na našu propast. Njegova je pak lukavost na vrhuncu u tom, kako bi jednoga na drugoga naučao i nas razdvojio. Srbima stavlja u izgled veliku Srbiju, jer se nada s tim Hrvatima i Slovence odcijepiti od Srba; ulaguje se Hrvatima, zabrinut za hrvatsko državno pravo, koje Hrvati tobože izdaju u korist srpskim imperijalistima; Slovenci opet — šta će oni tražiti na istoku u polu-barbarskom Beogradu, dok ih povijest veže na zapad; njemačkom će i italijanskom kulturom biti stotruko nagrađeni. Napokon oni koji su već davno protjerali Krista iz javnog života, koji su Papi silom oteli državu i slobodu zabrinjuju se — za katoličku vjeru. Neka Slovenci i Hrvati dobro pazе što počinjaju, priznavajući raskolni Beograd svojom političkom prijestonicom. Tako nam dovikuju u svojem farisejskom zelotizmu. Sve jedno: pokušani »Divide et impera!« primjenjuje se u velikom stilu na našu Jugoslaviju.«

Biskup Mahnić osuđuje versku borbu Jugoslovena sa koje god strane ona dolazila, i onda piše dalje: »I ovu jabuku svade bacaju u naš trojedini narod ljudi, kojima je isto tako malo ili ništa do pravoslavlja, kako im nije do katolištva! U čije ime, uz čije ovlašćenje su se dali na čestiti posao razdvajanja? To je krivi naprosto izdajnički manevar. Ugledni su inteligenti svećeničkog i svjetovnoga staleža, muževi našega pouzdanja, pa pretstavnicima katoličke i pravoslavne vjeroispovijesti utanačili dogovorno da će podržavati među sobom prijateljske veze, da će jedan drugoga bratski snositi, jedan drugoga vjersko uvjerenje štovati, u ljubavi jedan se drugomu približavati prepustivši budućnost milosti Božjoj. Ovo je jedino prava i spasonosna, jedino savremena politika za nas.

Bog nas je u svojoj mudroj providnosti na čudesni upravo način, što no riječ, zbio u jedno tijelo. Osvanu nam veliki dan, a na nebu nam se ukazao znak s natpisom S. H. S. Narode moj, u ovom ćeš znaku pobijediti! Hrvati, Srbi, Slovenci! Božja je volja, da ostanete na vijek ne razdruživo ujedinjeni. Promisao odredila vas za vi-

soke ciljeve. Samo u jedinstvu je vaš spas, vaša budućnost. Gdje je izdajnička ruka, koja se usuduje rušiti ovo jedinstvo? Što je Bog združio čovjek neka ne rastavlja!

Ne smetaju nam toliko vanjski neprijatelji, premda i od njih prijeti pogibao našoj domovini, nego mi smo sebi dušmani: naša nesloga i rascjepkanost, naša tjesogradost i ograničenost. Robovanje, što smo ga kroz vijekove podnosili od tuđih gospodara zatomilo je u nas samosvijest, ropska nam je čud regbi postala drugom naravi. Kao da smo nesposobni iz niske sfere izvjesnih predrasuda, osobnosti, već davno zastarjelih natražnjačkih tradicija vinuti se do visine prosvjetljenog, u pravom smislu slobodnog prosuđivanja savremenih epohalnih događaja. Hoće li se u nas obistiniti, da je veliko doba našlo malene ljude? Ili stojimo još uvijek pod prokletstvom slavenskog istočnog grijeha? Vijek trči naprijed, a mi zaostajemo sve dalje iza njega, misleći, da će vijek natrag k nama, dok bismo se morali mi povesti za njim, naprijed, naprijed! Braćo, ovo je dan, što nam ga je Bog stvorio. Tko zna, da li će se nama ikad više vratiti. Carpe diem! Nemojmo iznositi ono, što nam državu dijeli i razdvaja, nego ono što nam je skupno, što nas ujedinjuje. Salus rei publicae suprema lex esto! Sada valja da utvrdimo temelje Jugoslavije. U našim je rukama njezin udes: da je uskrisimo, ili iskopamo joj grob. Kada se bude neprijatelj uvjerio, da stojimo svi kao jedan, da nema u našim redovima izdajice: onda će, videći, da su sve njegove spletke i makinacije uzaludne, klonuti duhom i pustiti nas u miru; jer budimo uvjereni, svu svoju nadu na uspjeh oslanja neprijatelj na slavenskoj neslozi.« (Odobranje.)

Tako je, gospodo, pisao biskup Mahnić, a kako nisko pred njim stoji njegov nasljednik na krčkoj biskupskoj stolici.

Gospodo, poslanica protiv Sokolstva bila je jedna provokacija klerikalizma. I revolt protiv toga nije izraz neprijateljstva protiv katoličke crkve nego pravedna samoodbrana protiv zlonamernog inzulta. Vodstvo Sokola dalo je dostojanstven odgovor. I to je dosta. Ali i posle toga svaki razuman Jugosloven svestan je da nam treba verski mir, jer ne smemo dopu-

stiti nikakva kulturkamfa. Jer svaki Jugosloven poštuje iskrenu duboku veru jugoslovenskih katolika, kojima je to osnov i sadržina duhovnog i etičkog života, a ne sredstvo za druge ciljeve.

Gospodo, sa zadovoljstvom je primljena druga izjava Katoličkog episkopata, koja je ispravila teški dojam one prve poslanice, ali ni posle te izjave mi ne smemo zaboraviti da agresivnost klerikalizma postoji i dalje. I najviši je interes naše Otadžbine, da se razluče istinski interesi katoličke crkve i vere od ciljeva klerikalne politike, da se što pre donese konkordat, koji će urediti odnose katoličke crkve. U tom konkordatu treba dati katoličkoj crkvi sve što joj doista treba za njenu zaštitu, ne dirajući u osnovna

prava države. I onda ćemo znati, gde imamo posla sa crkvom, a gde sa klerikalnom politikom.

Gospodo, klerikalizam je neprijatelj jugoslovenskog ujedinjenja, ma s koje strane dolazio. U nizu događaja i manifestacija, koje su se odigrale u poslednje vreme, mi moramo naročito zapaziti tu opasnost klerikalizma. I puč na Velebitu i ubacivanje oružja, eksploziva i paklenih strojeva u našu zemlju, i vika zbog trogirskih lavova, i punktacije i agresivnost klerikalizma i kampanja fašista protiv Jugoslavije uz pomoć najamničke emigracije, i hirtenberška afera i nasrtljivi revizionizam Mađžara — sve su to karike u lancu iste politike. Mi to duboko žalimo, ali ne možemo zatvarati oči pred bolnom istinom.

Govori u specijalnoj budžetskoj debati

na XXXIII redovnom sastanku

Senata dne 29 marta 1933 g.

Govori: Ministra za fizičko vaspitanje naroda

Dr. Lavoslava Hanžeka

i senatora: Milana L. Popovića, Dr. Josipa Šilovića i Dr. Ivana Majstrovića

U nastavku specijalne budžetske debate dne 29 marta 1933, kojoj su prisustvovali svi ministri, prešlo se zatim na budžet Ministarstva za fizičko vaspitanje naroda.

Potpredsednik **dr. Fran Novak:** Na ovaj način primljen je budžet Ministarstva građevina. Prelazimo, gospodo, na XVI Razdeo — Ministarstvo za fizičko vaspitanje naroda. Ima reč Ministar za fizičko vaspitanje naroda g. dr. Lavoslav Hanžek.

Govor

ministra dr. Lavoslava Hanžeka:

Gospodo senatori, uvodenjem Ministarstva za fiz. vaspitanje naroda 21 januara 1932 g. otvorena je nova faza u kulturnoj i političkoj istoriji naše Kraljevine. Kultura tela, fizičko vežbanje postaje naročitom brigom države i nešto, o našem baštinjenom shvatanju, inferiorno, manje vredno, postaje predmetom ozbiljne državne politike. To je postulat savremenog života u kojem je, kao nikad do sad, kultura tela, fizičko vežbanje postalo pojavom općenitosti, neposrednim izrazom dinamič-

kog osećanja života pojedinaca i bitnim delom funkcije socijalnog organizma. Znam da ih ima koji, polažući sve na intelekt, u toj emancipaciji tela vide tek podređene i sporedne izražaje fizičkog potencijala, ali mislim da će se i oni pomiriti sa sportom, kad budu uvideli kompleks idealnih vrednota koje on u društvu stvara.

Svaka generacija, moglo bi se reći, imade svoj osobeni stil života. I ova nova generacija, koja se pred nama razvija, svojom ljubavi i odanošću fizičkom vaspitanju unela je nešto stilsko u svet, jedan nov pogled u život. U sportu i sportskom natecanju odgaja se čovek za dobrovoljnu disciplinu, za puno obuzdavanje svoje individualnosti, za dobrovoljno podređivanje cilju općenitosti. U sportu se odgaja nastojanje za bespogrešnu i što savršeniju izvedbu zadataka, odgaja se nastojanje postići što više isključivo i jedino na dostojan način u spremnosti, priznati i suparniku bez zavisti i mržnje punu vrednost. Ova aristokratska disciplina i samovlast to džentlmenstvo vladanje daje mogućnosti da do punog uspeha dođe samo onaj, koji pokaže stvarnu vrednost radnje i delovanja. Ono budi smisao za općenitost, ništi sve protekcije i prerogative druge vr-

sti i diže duh odgovornosti za čim. To je duh što ga nazivaju i »Fer pley«. To je zametak nove etike što u sportu leži. Tako dolazimo iz plitkog materijalizma i neskrupulozne jagme za uspešima na organskom putu novog shvatanja odgovornosti, smisla za kolektivitet i ravnopravnost do nove društvene etike, a pred tim faktom moralnog preporodaja moraju da padnu i zadnje predrasude protivnika fizičkog vaspitanja, kulture tela i sporta. Ali ovo pojedno stvara i puno opravdanje da fizičko vaspitanje postane naročitom brigom društva, naroda i države. Ova potonja treba ne samo da ga nadzire i reguliše, nego što više i organizuje, i da u opšte narodne svrhe ove dobre izdanke novog savremenog života za općenitost koristinosno upotrebi. Koristi koje očekujemo od racionalno regulisanog i organizovanog fizičkog vaspitanja naše omladine, najbitnije su komponente u stvaranju našeg novog nacionalnog života. Vaspitanje nove generacije u duhu ovakve društvene etike, u smislu punog narodnog jedinstva, u uverenju i neminovnosti nerazdeljivog narodnog i državnog života, u svesti odgovornosti za čuvanje narodnih tekovina i naše državne neodvisnosti, za obranu mira celog sveta, to su zadaci, koje ima da svrši među onim i dobro shvaćena politika fizičkog vaspitanja naroda i od toga delovanja narod očekuje obezbeđenje svoga života i mogućnost punog narodnog preporodaja u budućnosti.

Dakako, ne može se zatajiti da ovo Ministarstvo radi kratkoće vremena svoga delovanja nije bilo u mogućnosti da posvršava bilo koji od stavljenih si zadataka. Problem, psihološki toliko komplikovan, socijalno isprepletan i delikat, iziskuje postupanje i promišljeno i obazrivo. Trebalo je sprovađati unutrašnju organizaciju i uređenje samoga Ministarstva, skupiti sve potrebne podatke u raznim područjima fizičkog vaspitanja i sporta, upoznati udruženja i njihovu organizaciju, prikupiti podatke o fizičkom odgoju u inostranstvu, da bi se mogla upoznati i načela i metoda rada kod nas i onih naroda, koji su se na tom polju već okušali. Posle toga Ministarstvo je priredilo tečajevе i dalo inicijativu za uređenje tečajeva, kako bi što bržim putem došli do sposobnih nastavnika. Ministarstvo je davalo i

stipendija za izobrazbu u inostranstvu, a i pomoći pojedinim društvima za njihov rad.

Ministarstvo je kao nadzorni organ vodilo brigu o radu ovih organizacija za fizičko vaspitanje i sport, a naročitu o Sokolu Kraljevine Jugoslavije, našoj narodnoj i najjačoj organizaciji u koju su položene nade svih nas na polju fizičkog, moralnog i nacionalnog odgoja naše omladine.

Na kraju tog perioda delovanja Ministarstvo je spremilo i dve zakonske osnove koje imaju biti od presudnog značaja za fizičko vaspitanje u celoj državi. Jedno je zakonska osnova o obaveznom fizičkom vaspitanju a drugo je zakon o organizaciji vatrogastva.

Oba su zakona već pred Narodnim predstavništvom i nadam se da će biti u kratko vreme ovome Ministarstvu dana mogućnost da ove zakone u život privede. Ja mislim, da o samom budžetu ovog Ministarstva, koji vam je, gospodo senatori, predložen i nije potrebno nešto detaljnije reći, jer on sam svojim opsegom i sadržajem najrečitije govori o sebi, a svojom sumom već unapred odbija svaki prigovor nepotrebne rastrošnosti. Osim male sume ličnih izdataka sve su stavke gotovo troškovi oko organizacije ili pomoći za organizaciju i rad, dakle produktivne investicije. Ja mislim da imam puno pravo radeći na toliko važnim i velikim poslovima i težeći za tako velikim ciljevima nadati se da ćete meni predviđena skromna sredstva odobriti i predloženi Vam budžet primiti. (Odobranje i aplauz).

Potpredsednik Jovan Altiparmaković: Ima reč gospodin senator Milan Popović:

Govor senatora Milana L. Popovića:

Gospodo senatori, ja ne bih u ovoj specijalnoj debati o resoru Ministarstva za fiz. vaspitanje uzimao reč, da je moje pitanje upućeno Ministru za fiz. vaspitanje 23 jan. o. g. povodom objavljene biskupske poslanice i napada na nacionalnu akciju našeg Sokolstva stavljen na dnevni red debate u Senatu. I ako mi je predsedništvo Senata pismeno dostavilo, da će Ministar za

fizičko vaspitanje odgovoriti na moje pitanje, čim se ono stavi na dnevni red, to pitanje kao što vidite, gospodo senatori, nije ni do danas stavljeno na dnevni red. Ja ne znam razlog zašto se sa tolikom neodlučnošću i kolebljivošću ustručava da se tom problemu otvoreno pogleda u oči i da se, odmah u početku ofahzive, ne koncentriše sva naša pažnja i naša odbrana protiv nametnute borbe. Mi je ne izazivamo, niti smo je izazivali, ali usprkos sve naše kolebljivosti mi taj sukob s politikom rimske kurije ne možemo izbeći. Prilikom pretresa u specijalnoj debati ovoga resora, ja smatram, da je potrebno, da se osvrnemo i mi, gospodo, u Senatu koliko na sadržinu te poslanice, toliko na njene tendencije naročito posle govora gospodina Ministra za fizičko vaspitanje održanog prilikom budžetske debate u Narodnoj skupštini i prilikom govora Pretsednika vlade na završetku budžetske debate.

Odgovor gospodina Ministra za fizičko vaspitanje bio je ne samo pravnički dokumentovana odbrana sokolske ideologije, nego i jedan pozitivan dokaz, da biskupska poslanica ničim nije umela da potvrdi svoje optužbe protiv sokolske ideologije i njenog verskog morala. Iz poslanice katoličkih biskupa treba izvući dve konsekvence: načelnu i praktičnu.

Iz njene sadržine, međutim, treba oduzeti religiozni elemenat i odvojiti ga od političkog. Politički elemenat, naravno kudikamo je dalekosežniji i oštriji od religioznog i on zato nosi u sebi bitne oznake jednog crkvenopolitičkog sistema u kome se, pored svih primesa, jasno ispoljava neraspoloženje prema današnjoj državnoj politici.

Ta bitna oznaka crkveno-političkog sistema koji sprovodi Episkopat katoličke crkve jeste u činjenici, da rimski Episkopat u Jugoslaviji počinje da prikazuje naše nacionalne težnje i akcije sa gledišta crkvenog, a ne državnog i da želi teokratski da upravlja ne samo svojim konfesionalnim organizacijama, već i državnim ustanovama. Takav sistem dovodi naravno do čitavog niza posledica koje su štetne po narodni život i po interes države. On dolazi u sukob sa državnim zakonima. A državni su zakoni izvor prava i za crkvu.

Pošto crkva i država vladaju na istoj teritoriji i nad istim ljudima, koji su u isto doba i državljani i pripadnici vere, to bi se u interesu uzajamne snošljivosti i mira imao zakonskim merama ublažavati teokratski sistem u njegovim oštrim konzekvencijama. To načelno ublažavanje konzekvencija teokratskog sistema dolazi do svog punog izražaja u teoriji koordinacije ili konkordata.

Teorija koordinacije crkve i države jedan je od najtežih problema, jer su crkvena i državna shvatanja toliko ukrštana, da je veoma teško stvoriti sporazum u slučaju spora.

U našoj državi važe svi zakonski propisi koji se izdaju za jedno područje u isto vreme i na jednak način. Vrhovna državna vlast određuje sama delokrug i crkvenim i državnim organima. Vi znate, gospodo senatori, da su u srednjem veku (1475) sva crkvena naređenja iz Rima, pre no što su stupila u život bila podvrgnuta državnom proučavanju (placetum regium) da bi se utvrdilo, da li ne sadrže što protiv interesa države ili Kralja.

Ko poznaje rimsku crkvu i njene vekovne tradicije koje se u kratko označuju kao politika Vatikana, taj zna, da ta politika bazira na tezi, da su sve svetovne vlasti varljive i prolazne, a da je vlast crkve večita i nepogrešiva. I s toga se u praktičnoj primeni te politike može izvesti zaključak, da crkva što više uzima za sebe, ali da nikad ne daje ništa od sebe. Takav stav crkve prema državi doveo ju je često u vrlo neugodan položaj i naterao mnoge njene visoke predstavnike, da ne birajući sredstva postignu svoj cilj. U svome govoru od 14 maja 1929 Papa je izjavio, da će on, ako je u pitanju dobro čovečanstva sporazumeti se i sa — đavolom. Nešto što Isus Hristos nikada nije činio. To je naravno izgovoreno više dekorativno, ali jasno obeležava stav i duh vaticanske politike u njenim odnosima prema ostalim državama. Otuda se daje protumačiti i nelogičnost vaticanske politike, koja na primer u Italiji može da se sporazume sa fašizmom, u Francuskoj sa radikalizmom, u Madžarskoj sa konzervativizmom, u Nemačkoj sa Hitlerovim ultranacionalizmom, a u Belgiji sa socijalizmom. Ja čisto sumnjam, da se ne bi ustručavala da se sporazume i sa boljševicima u Rusiji, samo,

kada bi joj se dozvolilo da ujedini raskomadanu rusku crkvu pod okriljem Rima. (Tako je!)

Samo s nama u Jugoslaviji čini, izgleda, iznimak. Tu je njena politika komplikovala situaciju iskorišćavajući plemenske protivnosti i vezujući hrvatstvo o jednu, sa političkim elementima protkanu katoličku akciju.

Katolički episkopat u Jugoslaviji stvorio je svojom poznatom poslanicom u jednom delu katoličkog sveta zabunu, a u svima nacionalnim krugovima nervoznu atmosferu sa ciljem, da se stare, već polu zalečene plemenske i političke rane među nama iskoriste tako, da se svaka kulturna i nacionalna akcija podvrgne vodstvu izvesnih katoličko-klerikalnih krugova, koji na taj način i pred stranim svetom hoće da prikažu prilike u Jugoslaviji na način, kao da se u nas progoni katolička crkva i, kao da se i sokolska akcija, koju potpomaže država, vodi u znaku borbe protiv hrvatstva.

G. Ministar za fizičko vaspitanje utvrđuje u svome govoru u Narodnoj skupštini da nema u sokolskoj akciji antikatoličke tendencije i da optužba Katoličkog episkopata nema opravdanja. Ja se dakle neću u to sa ovog mesta i detaljnije upuštati, ali ću da utvrdim činjenicama, da se na toj strani održava i pojačava nervozna atmosfera i diže alarm protiv jedne naše najčišće i najsnažnije nacionalne ustanove s ciljem: da se u zemlji izazove zabuna i podvojenost, a pred stranim svetom stvori utisak kao da u nas postoje nekakva verska prognoza.

Vatikanska politika je isto tako protiv nacionalizma, kao i protiv modernizma. Nacionalizam otežava, po teokratskom tumačenju, prevlast crkve i pretstavlja opasnost za religiju. U nacionalnoj državi, stvarno i bez zazora, traže se narodne zastave na mesto ikona, nacionalni heroji na mesto svetitelja, politički ili vojnički vođi na mesto prvosveštenika i najzad vojničke parade na mesto crkvenih procesija. Pa ipak, pored sveg toga, vatikanska politika ne buni se protiv italijanskog fašizma koji drži vojničke parade i uzdiže nacionalnog heroja, već šta više odaje pune simpatije za taj režim. Pored svih dubokih razmišljanja u shvatanjima o vaspitanju omladine, pored svih enciklika po jav-

noj nastavi i o školskom monopolu, koji inače rimska kurija u svima drugim državama traži za sebe, u fašističkoj Italiji podvrgava se crkva državi i nećete čuti ni jedan protest Vatikana protiv fašističke vlade, i ako Musolini postupa sa katoličkim biskupima od prilike onako kao sa svojim prefektima. (Odobrovanje.)

Kod nas u Jugoslaviji, čim se jače ispoljilo nacionalno pitanje, ustali su biskupi i povukli zvono na alarm. Nije tu uzbunu Katoličkog episkopata izazvala samo Tirševa ideologija Sokolstva. Imali smo mi prilike pre godinu dana da vidimo uzbunu izvesnih klerikalnih krugova u »Slovincu« u Ljubljani i u »Hrvatskoj straži« u Zagrebu, kada su na osnovu jedne papske enciklike tražili: »Da katolički roditelji nemaju uopšte davati svoju decu u škole, iako su one obavezne, a nisu isključivo katoličke, nego su u njima deca raznih veroispovesti, a sve predmete ne uče nastavnici isključivo katolici i u katoličkom duhu.«

Nije apsolutno potrebno dokazivati, da se država ne može upustiti u takav kompromis i nemoguće je, da napusti svaku ingerenciju nad školom ili uopšte, da poništi ceo naš dosadašnji državni i školski sistem.

Sad stojimo, gospodo, pred novom jednom pojavom. Katolički biskupi u Jugoslaviji vezuju pitanje hrvatstva za katoličku veru i daju svojim konfesionalnim organizacijama plemenski karakter. Evo jedan primer:

Nadbiskup sarajevski g. dr. Šarić održao je na prvi dan Uskrsa u sarajevskoj katedrali pre godinu dana propoved u kojoj između ostalog doslovno kaže i ovo:

— »Euharistički kongres je čisto vjerska stvar, triumf našem spasitelju, ali interesi svi i svagdje nose narodni karakter. Euharistički kongres u Sarajevu priređuju katolici u Bosni, a jer su ovdašnji katolici pretežno Hrvati, zato euharistički kongres u Sarajevu biti će hrvatski. Veliki biskup Štrosmaier rekao je: Iza Boga mi je najveća svetinja hrvatstvo. I naša je svetinja hrvatstvo, i mi ga se ne ćemo odreći. Nedavno je Kralj u Zagrebu rekao da on štuje hrvatske tradicije. A šta je hrvatska tradicija ako nije hrvatsko ime, to je naša najveća tradicija i zato mi ne damo svog hrvatskog imena.«

Posle te propovedi primio je g. nadbiskup u svome stanu razne delegacije i čestitanje građanstva, pa je na pozdrav župnika Bekavca, koji je u ime građanstva Sarajeva pozdravio gospodina nadbiskupa i zahvalio mu se, što uzima svakom zgodom u zaštitu hrvatske interese, odgovorio je gospodin nadbiskup, između i pored napada na pravoslavnu crkvu, na Srbe, na sitne duše još i ovo:

»Ja vas, predraga braćo moja, molim i pozivam: Ne bojmo se, budimo samo bez straha uvijek i svagdje dobri katolici i dobri Hrvati. Hrvatsko i katoličko sarajevstvo i muslimanstvo je elektrizirano, a elektrizirana je i hrvatska i katolička naša provincija.«

Jedan drugi primer: Gospodin nadbiskup zagrebački dr. Bauer odgovorio je na čestitku zagrebačkog sveštenstva uoči Nove godine i rekao između ostalog od reči do reči ovo:

»I, predraga braćo, valovi ovog protukršćanskog i protukatoličkog bjesnila već silno zapljuskuju i Jugoslaviju. Poznato vam je svima, kako pretjeran, da upravo poganski nacionalizam hoće da stvori neku novu vjeru.« Pa, ukazujući dalje na veliki značaj tolikih euharističkih kongresa širom Jugoslavije, gosp. nadbiskup zagrebački veli:

»To nama je najrječitiji dokaz, da je vjerska svijest našeg hrvatskog katoličkog naroda budna i živa i tu svijest treba da sve više probudimo i rasplamtimo, jer će nas samo ona očuvati i spasiti.« (Katolički list, br. 1 god. 84. od 1933).

Nadbiskup zagrebački g. dr. Bauer izdao je okružnicu br. 9037 od 30 decembra 1932 godine, u kojoj preporučuje družbu Svetog Petra Ksavera i kaže: »da je krivovjerje, bezvjerje i boljševizam upro sve sile da pridobije svijet. Naša je najveća briga da od te pošasti (to je epidemija) spasimo prije svega svoj hrvatski narod.«

Za »Središnji katolički narodni savez« uputili su dr. Stjepan Markulin i njegov duhovni vođa dr. Rožić apel prilikom 78 godišnjeg rođendana gosp. nadbiskupa Bauera, da se verni Hrvati svojeručnim potpisom obrate g. Nadbiskupu i izjave svoju odanost. U toj pretstavci kaže se između ostalog da »Zagrebačka nadbiskupija i čitav hrvatski narod dobili su nadpastira i vo-

đu, koji ih je mudro proveo i koji ih još i danas uspješno vodi kroz sudbonosna vremena njihove povijesti.«

Ova konstatacija je vrlo interesantna. G. Nadbiskup zagrebački postao je ovde odjednom »vod hrvatskog naroda«. Da li da postavimo pitanje: zašto je Središnjem katoličkom narodnom savezu bilo potrebno, da izađe pred javnost sa ovim naglašavanjem »vodstva« hrvatskog naroda ili, zašto je bilo potrebno, da se uvećava značaj i autoritet g. Nadbiskupa zagrebačkog na taj način, da se i to isticanje »vodstva« hrvatskog naroda upotrebi danas za stvaranje još veće nervoze i utiska, kao da je stvoren stvarno neki hrvatski front, kome je stavljen na čelo baš glavom g. Nadbiskup zagrebački. Od kako smo se ujedinili u našu državu, bilo je u njoj, gospodo, svakojačih smutnji i bolesnih pojava. Ali je sad u ovoj posljednjoj pojavi nezadovoljstva Katoličkog episkopata protiv naše nacionalne akcije u Sokolstvu i plemenske reakcije, koja je usled te njihove biskupske poslanice izazvata među katolicima, od interesa saznanje: da se u izvesnim krugovima, u izvesnim verskim i crkvenim akcijama, hoće da iskoristi prilika i da se ojača i proširi sfera uticaja i vodstva vaticanske politike u Jugoslaviji.

U jednom pismu, upućenom gosp. Nadbiskupu zagrebačkom od strane osam zagrebačkih sveštenika, kaže se, da mu se ovo pismo upućuje »uoči teških i sudbonosnih događaja po crkvu i hrvatski narod«, i malo dalje od reči do reči ovo:

»Mi stojimo posve sigurno pred sudbonosnim događajima, nemamo još ni danas niti u najmanjoj mjeri katoličkog fronta. Slijepac je koji to poriče. U početku dadoše naši biskupi u svom nerazumljivom komoditetu, puno pravo istrčavanju nesigurnim laicima i zavedenim mladim svećenicima, da oni, putem lažne i problematične jugoslavljaništine i politike, tobože afirmiraju katolicizam.«

Ja vas pitam, gospodo, da li se ovakvim pojavama utvrđuje tolerancija ili raspiruje plemenska mržnja i to u momentu, kad se vrši jedan skoro organizovan zajednički atak na naše jedinstvo i kada se, naročito u italijanskoj štampi, neprekidno naglašava naša plemenska podvojenost i nezadovoljstvo Hrvata.

Ja lično hoću da verujem izjavi nadbiskupa g. Bauera, datoj 25 januara ove godine za javnost, da ova poslanica nema nikakve, pa ni hronološke veze sa punktacijama političkih ljudi. Ali naša javnost, gospodo, impresionirana je tom poslanicom u isti mah i na isti način, kada su na nju veoma nepovoljno uticali napadaji na našu državu i na naše Sokolstvo u nama neprijateljski raspoloženoj štampi. Nije, gospodo, toliko važno da li je poslanica u vezi sa tim punktacijama ili da li je ona inspirisana od Svete stolice ili nije, već je važno u tom demantiju nadbiskupa g. Bauera to, što on posle tako nepovoljnog efekta, koji je ta poslanica izazvala u našoj javnosti naglašava, javno i pod svojim potpisom, da je »čitavom narodu sad otkriveno koliko i kakvih neprijatelja ima katolička crkva u Jugoslaviji. To je još jači dokumenat o tome, da se na taj način i takvom izjavom izazove verska mržnja i da se na jedan izveštačen način stvori utisak kao da postoji nekakva »bespravna hajka protiv katoličke crkve« — kao što to kaže nadbiskup g. Bauer.

Da ta biskupska poslanica ima hronološke podudarnosti sa napadajima na naše Sokolstvo od strane italijanske štampe, dokazaću sa člankom Virđinija Gajde koji je objavljen 8 novembra 1932 u »Giornale d'Italia«. U tom opširnom članku Virđinio Gajda govori o poreklu Sokolstva, ali odmah u početku otkriva pravu tendenciju svojih izlaganja, kad kaže:

»Pošto je sukob između Srba i Hrvata postajao sve jači, tri grane su se ponovo odvojile, da bi svaka ponovno uzela svoje narodno ime. Nova srpska hegemonistička politika uvedena posle državnog udara donela je i na tome polju novo i prisilno ujedinjenje pod vodstvom Beograda.

Posle državnog udara beogradska vlada je uzela pravo da sama fizički vaspitava jugoslovensku omladinu bez obzira na narodnost i veru. Niko ne sme da se meša u ovo polje koje se smatra državnim monopolom.«

Zatim se tu kaže dalje: »Vaspitavani u ratničkim idejama na osnovi jedne intenzivne propagande Sokoli se izgrađuju u svojim protivitalijanskim orijentacijama i jednom razgranatom štampom. Tako se naročito za članove

Sokola izdaju: »Sokolski glasnik«, »Soko«, »Sokolić«, »Naša radost« (za decu), »Sokolska prosveta« i »Soko na Jadranu«. Onaj, koji stalno prati ove listove može da bude tačno upućen kako se Sokoli vaspitavaju protiv Italije i koji su ciljevi ovoga rada. Naročito treba da se pomene ondašnji događaji pošto direktno vode do trogirskih vandalezama.«

Zatim dalje: »Kao pozdrav Francuzima i sokolskom sletu štampana je jedna velika plakata, na kojoj se vidi delo Jadransko More sa jatom sokolova, dok su Jadransku obalu branili dobro razvijeni atlete, koji su pokazivali spremnost da sa svojih dobro izrađenih ramena bace teške kamene blokove na neprijatelja.«

I na kraju se kaže: »Zaključujemo: dokumentovano postojanje ovih organizacija, dokazuje da sve one učestvuju u akciji, da su povezane jedna sa drugom i da zavise od centralnih organa u Beogradu. Sve je to dokaz da protivitalijanska aktivnost nije nikako jedna slučajna epizoda već trajni rezultat jedne odgovorne politike koja je prema vremenu i potrebi dobila razne oblike nasilja. I iza običnih nepoznatih lica koja ubijaju nevine Italijane ili inorodne na Krasu, koji pale kuće i škole, uništavaju neme i mermerne venecijanske lavove, šire parole i manifeste mržnje i rata i svaki dan, novim događajima produžuju neprekidni lanac jugoslovenskih nedela protiv Italije, stoji uvek i sigurno jedno veće ili manje udruženje, pod nadzorom policije, inspirisano posredstvom stalnih emisara od beogradske politike i od Srpskog glavnog đeneralštaba.«

Ako postoje, da upotrebim moderno izražavanje, radio stanice i prenos sa jedne emisije stanice, onda, gospodo, postoji i jedan duhovni izvor iz koga su gospoda biskupi crpeli i preneli inspiraciju i sugestiju za svoju akciju protiv našeg Sokolstva. Jer ona je sastavljena i donesena 17 novembra, dakle 10 dana docnije iza ovog napadaja na naše Sokolstvo u italijanskoj štampi.

Nije ni ona druga tvrdnja nadbiskupa g. Bauera tačna: »Da je sad otkriveno koliko i kakvih neprijatelja ima katolička crkva u Jugoslaviji« i da je stvorena »bespravna hajka protiv katoličke crkve«. Koji su to nepri-

jatelji katoličke crkve u Jugoslaviji i ko vodi tu t. zv. beskrajnu hajku protiv nje u našoj zemlji?

Da li je to državna vlast ili one narodne mase, koje se ne nalaze pod okriljem katoličke crkve? Ima li koga u našem narodu, koji bi verovao da je to istina? (Matija Popović: Vidi se po broju katolika u Beogradu kako su progonjeni!) Mi imamo, gospodo, nebrojeno autentičnih podataka o tome da katolička crkva u Jugoslaviji uživa punu i dalekosežnu potporu državnih vlasti. Mi možemo tako isto dokazati da katolička crkva u Jugoslaviji ima najveću i najopsežnije razgranatu crkvenu organizaciju sa nebrojenim verskim ustanovama, institucijama, udruženjima, društvima i konfesionalno-propagandističkim akcijama. O stručnim bogoslovnim fakultetama, gimnazijama, učilištima, kolegijumima, seminarima, nadbiskupskim konviktima, franjevačkim sementima i jezuitskim novicijanima — da i ne govorimo. Neću ovde spominjati ni to, koliko izdržavanje katoličke crkve u Jugoslaviji pada na teret državnog budžeta. Nikome ne pada na pamet da to zamera, ili, još manje, da to sprečava. Ja ću samo da utvrdim, i to činjenicama, da je u našoj državi od ujedinjenja do danas, za nepunih 14 godina, baš katolička crkva činila takav gigantski napredak, kakav ona ni u jednoj drugoj državi u Evropi, za tako kratko vreme, nije učinila. Od jedne neznatne parohije (župe) sa nekoliko stotina duša u Beogradu, danas imamo 33.053 katolika sa pet župa, dve ekspoziture, nekoliko kaluderskih samostana, nekoliko redova, nekoliko kongregacija, čak i na univerzitetu; (Matija Popović: To je zbog progona!) imamo nadbiskupa u Beogradu, biskupa u Skoplju, katoličke župe u Nišu, Šapcu, Smederevu i Južnoj Srbiji. Sad se radi i na osnivanju župe u Senjskom Rudniku, gde će se graditi katolička crkva. Imamo jezuitski red usred Beograda. Imamo u Zagrebu, gde je pre ujedinjenja za vreme režima katoličkih Habsburgovca bilo svega tri manastira, danas, posle ujedinjenja, znatan prirast u samostanima, redovima, seminarima i t. d. Dok je pre ujedinjenja bilo u Zagrebu svega pet jezuita, danas ih ima 35. U Zagrebu se zidaju oblakoderi nadbiskupskih palata, zidaju samostani i katolički domovi. I niko tome ne prigovara,

niti se to u javnosti registrira. Isto tako napreduje katolička crkva i u Slovenačkoj. Gde su onda tu, gospodo, progona katoličke crkve, gde je ta »beskrajna« hajka na katoličku crkvu u Jugoslaviji? Osim tih materijalnih vrednosti, koje se mogu da ubeleže u najnovije anale razvitka i napretka katoličke crkve u Jugoslaviji, postoje i žive vrednosti; postoji i jedna izvanredno moćna i vanredno dobro organizovana katolička akcija.

Središte katoličke akcije u našoj državi izuzev Sloveniju je Zagreb. U Zagrebu se nalazi centrum katoličke akcije: Središnji katolički narodni savez (Kaptol br. 28).

Svrha je katoličkom savezu ujedinjenje katoličko-prosvetne odgojne i propagandističke organizacije. Pretsednika i vrhovnog vođu imenuje Episkopat. Tajnika i blagajnika bira skupština, a odbornici su izaslanici diecezanskih katoličkih narodnih saveza i saveza prosvetnih odgojnih organizacija.

Sadašnji je predsednik dr. Stjepan Markulin, odvetnik, duhovni vođa dr. Miho Medimurec, kanonik dr. Velimir Deželić, sin.

Diecezanski katolički narodni savezi:

1) Prosvjetne odgojne središnjice: Društvo seniora hrvatskih akademskih katoličkih društava: predsednik dr. L. Maraković, profesor; tajnik dr. Juraj Ščetinjec, branitelj;

2) Društvo seniorskih hrvatskih kat. akademskih društava: predsednica dr. Božena Deželić, profesor; tajnica dr. Marija Ljubić, lečnica;

3) Savez hrvatskih katoličkih muževa: Privremeni predsednik dr. Velimir Deželić St.; privremeni tajnik Petar Grgec, profesor;

4) Hrvatska katolička ženska savez: predsednica Julija pl. Halper; tajnica Danica Bedeković;

5) Jugoslovenska katolička đačka liga: predsednik Luka Perinić; tajnik Pavao Tijan;

6) Savez hrvatskih križara: predsednik dr. Ivo Protulipac, odvetnik; tajnik Drago Cerovac;

7) Savez hrvatskih križarica: predsednik Marica Stanković, učiteljica; tajnica Marija Marošević, učiteljica;

8) Hrvatsko katolički omladinski savez: predsjednik Marko Vulić, profesor; tajnik dr. Franjo Grunder, kapelan.

Glavna akademska i bogoštovna društva jesu: hrvatski katolički i ženski domogoj; jugoslavensko akademsko društvo Sv. Ćirilo i Metod u Beogradu; hrvatski akademski orao »Mahnić«, Zagreb; Zbor duhovne mladeži zagrebačke — Zagreb; zbor franjevačkih bogoslova »Milovan« — Makarska — Dalmacija; Zbor franjevačke duhovne mladeži — »Stadler« — Sarajevo; hrvatsko akademsko ferijalno društvo za Dalmaciju — »Pavlinović« — Split; Biskupsko semenište i t. d.

Sva navedena društva vode glavnu propagandu i organizaciju katoličke akcije. Štampa i sve drugo delovanje podvrgnuto je Središnjem katoličkom savezu.

Postoje i druge organizacije:

Društvo sv. Jeronima.

Središte i glavni finansijer katoličke i pučke štampe je društvo sv. Jeronima. Društvo finansira konzorcij za izdavanje jeronimskih časopisa. Svi glavni agitatori i novinari akcije podupirani su i nameštavani od ovog društva. U svojim romanima vrši se propaganda ekskluzivno katolička i hrvatsko nacionalistička.

Odbor društva sv. Jeronima:

Pokrovitelj: Preuzvišeni gospodin dr. Ante Bauer, nadbiskup katolički; predsjednik Ljudevit Knježić, opat i kanonik; potpredsjednik dr. Velimir Deželić.

Pijevo društvo za podupiranje katoličke štampe: predsjednik dr. Velimir Deželić;

Kolo hrvatskih književnika: Organ Hrvatska prosvjeta, koja izlazi u nakladi konzorcija jeronimskih knjiga;

Društvo za širenje vjere za Jugoslaviju. Ovo je samo jedan pomoćni organ rimskog »De Propaganda Fide«. Propaganda Fide u Beogradu ima svoju vlastitu fidejnu tajnu organizaciju. Svrha je širiti katolicizam među pravoslavnim. Zagrebačko društvo skuplja u glavnom milodare za misionare. Zagrebačkoj organizaciji stoji na čelu narodni odbor Društva za širenje svoje vere, a pod njim su u svako biskupiji naše države biskupi. Predsjednika narodnog odbora imenuje središnica u Rimu, a ostale odbornice Katolički epi-

skopat naše države. Odbor je ovaj: predsjednik dr. Josip Ujčić, profesor u Ljubljani; tajnik dr. Eherlih i t. d.

Apostolat sv. Ćirila i Metoda;

Savez trećeg reda sv. Franje; savez Marijinih kongregacija; Cecilijino društvo.

Najvažniji katolički listovi:

Glasnik Srca Isusovog — Zagreb; Gospa Sinjska — Sinj — Dalmacija; Glasnik sv. Jeronima — Zagreb; Glasnik sv. Franje — Zagreb; Glasnik sv. Ante — Sarajevo; Euharistijski glasnik — Dubrovnik i Glasnik Male sv. Terezije — Dubrovnik.

Obiteljski listovi: Naša gospa Lurdska; Obitelj.

Katoličke smotre — revije: Hrvatska prosvjeta — Zagreb; Život — Zagreb; Nova revija — Makarska; Vrh Bosne — Sarajevo; Franjevački vjesnik — Sarajevo; Bogoslovna smotra — Zagreb.

Za omladinu: Luč, Mladost, Orlovska straža, Za vjeru i dom, Andeo čuvar.

Katolički tjednici: Katolički list — Zagreb; Seljačke novine — Zagreb; Katolički tjednik — Sarajevo; Nedjelja — Zagreb.

Za bunjevačke Hrvate: Hrvatske novine, izlaze u Beču.

Za američke Hrvate — Naša nada (St. Cleveland, Ohio).

Poljoprivredne organizacije katoličke akcije:

Zadružni savez; Mljekarski list i mljekarska zadruga Samopomoć i t. d. i t. d.

Ja vas, gospodo, neću dalje zamirati, ali sva ta navedena društva vode propagandu i organizaciju katoličke akcije, ali glavni cilj tog saveza, čujte, gospodo senatori, jeste ovaj: (Čita:)

— »Glavni cilj Narodnog saveza je osnutak jake katoličke stranke i prikupljanje katolika za jedinstveni front protiv pravoslavlja. (Protesti kod senatora. — Matija Popović: To je tolerancija rimska!) Uloge su podeljene, radi se u dva pravca. Jedni rade pod firmom Jugoslovenstva prema Beogradu i radi veza sa režimom, drugi pod firmom hrvatstva prikupljavaju oko sebe frankovce i druge ekstremne nacionalističke elemente.«

Dakle ipak front i to klerikalni front u dva pravca: jedan radi veza sa režimom i Beogradom, a drugi pod firmom hrvatstva sa frankovcima i

drugim ekstremnim nacionalističkim elementom. Ko je taj front stvorio, ko taj front podržava i ko su komandanti tog fronta? Kad već postoji takav front i kad se nebrojene klerikalne organizacije pod izgovorom širenja katoličke vere stvaraju sa ciljem za prikupljanje katolika u jedinstveni front protiv Beograda, bilo pod firmom Jugoslovenstva, bilo pod firmom hrvatsstva, nije li onda logično, gospodo, da se sve što ima savesti, nacionalne svesti i jugoslovenskog osećanja u sebi ne pobuni i ne zaštiti od tog fronta klerikalizma u Jugoslaviji. Ali smo mi protiv tog zajedničkog fronta klerikalizma u Jugoslaviji. Protiv tog fronta vodila se i u Hrvatskoj i u Dalmaciji i u Sloveniji i, u opšte u zapadnim krajevima naše današnje državne teritorije, pre dvadeset i trideset godina i to za vreme režima Habsburgovaca, oštra borba i napadani su ne samo sveštenici i njihove organizacije, nego i crkva i vera i pokretale su se i novine i razne akcije, držali su se mnogi i mnogi oštri govori i javna predavanja protiv klerikalizma i klerikalne akcije. Ima li takve borbe protiv klerikalizma danas u Jugoslaviji? Niko nije do danas mogao ničim utvrditi da bi se ma s koje strane i ma od koga pokretala takva borba. Naprotiv, mogli bi opet autentičnim podacima radije utvrditi, da baš katolička akcija izdaje mnogobrojne knjige i brošure s kojima se širi i podupire propaganda za klerikalizam. Mi imamo pri ruci nekoliko popularnih edicija, almanaha i časopisa za narod i za omladinu, u kojima se uz pomoć društva sv. Jeronima piše o svemu i svačemu što je potrebno da narod zna, samo se u njima ne nalazi ništa što bi i najmanje potsećalo, da ta izdanja izlaze u Jugoslaviji, niti se i jednom rečju spominje država ili Kraljevski Dom, ili članovi Kraljevske porodice. Samo sam u jednom od njih, u almanahu koji se zove »Anđeo čuvar« za decu, koji izlazi u Zagrebu na Kaptolu br. 9 našao, da se spominje Jugoslavija i to ovim rečima: »Zašto se naša država zove Jugoslavija? — Zato jer smo na jugu i jer uvek slavimo.« (Br. 1 za 1929-30.) (Ironičan smeh.)

Uvaženi gospodin senator Šverljuga sa upornošću, koja iznenaduje, brani stav Katoličkog episkopata i katoličkog sveštenstva u Jugoslaviji i kaže u njegovom jučerašnjem govoru u Se-

natu, »kako mi neverovatnom nepolitičnošću pružamo najbolje dokaze i materijal za lažnu tezu naših neprijatelja i kako se katolicizam u Jugoslaviji nalazi danas u jednom nespokojstvu i u stavu znakova bojazni pred sukobom«. Ja sam dokazao autentičnim podacima: ko je dao znak za taj sukob, koji niko od nas neće i koji svaki razuman čovek i iskreni Jugosloven mora sprečiti. Ali senator gospodin Šverljuga zaboravio je da kaže, kako su svi rodoljubivi katolički prvosveštenici, kada su se stavili u službu nacionalističke akcije zajedno sa svojim narodom, bili anatemisani ili bar bačeni u stranu. Zar je pokojni Štrosmajer sa svojim nacionalnim osećanjem dobio valjda neko priznanje od crkvene hijerarhije ili zar je nesretni nadbiskup Sedej, koji je sa onako dostojanstvenim ponosom branio slovenački jezik i interese slovenstva protiv fašističkog terora u Gorici, dobio možda pohvalu od strane Vatikana za taj njegov nacionalistički rad? (Odobranje i pljeskanje.) Ili zar je Katolički episkopat u Jugoslaviji požurio se da zablagođari velikom nacionalnom radniku i dičnoj sokolskoj starini Vjekoslavu Spinčiću na njegovom patriotskom zauzimanju za nacionalnu akciju Sokolstva (Odobranje i pljeskanje), kad ga je posle njegovog patriotskog stava suspendovao od vršenja bogoslužnja, njega, koji je preko polovinu veka pobožno savijao svoja kolena pred oltarom Božjim. Svuda je nacionalističko oduševljenje katoličkog sveštenstva, kadgod je ono došlo u sukob sa klerikalizmom, dobilo stegu i bilo ugušeno od klerikalne hijerarhije. Tako je to bilo, i to g. Šverljuga dobro zna, i u Pruskoj i u Švajcarskoj i u Velikoj Britaniji i u Francuskoj, pa čak i u katoličkoj Austriji. Svuda su tu činjeni ustupci, za koje se tako revnosno zalaže na kraju svoga govora ne samo u duhovnom, već i u materijalnom pogledu uvaženi g. dr. Šverljuga, i svuda je država otklanjala i sprečavala versko-katoličke sukobe. ali istorijska je istina, da je u svima državama, gdegod je državna vlast i što god je državna vlast više popuštala prema crkvi, da se je tu crkva stavljala iznad države, aktivno se umešala i u ostala područja javnog života, da tako konačno zavlada duhovima. (Matija Popović: Samo Musolini nije popuštao.)

G. Šverljuga je naročito podvukao borbu i za crkvu i za klerikalni sistem u Pruskoj i napomenuo je gvozdenog Bismarka. Ja ću samo da napomenem, kad je već taj slučaj iznesen, inače to nije bilo u mome programu, kako je ta klerikalna borba vođena, pod kojom devizom i kako je svršena.

G. profesor Šulte, vrlo dobro poznati i najautoritativniji kanonista kazao je: »Prema državi otvoreno negodovanje, prema svima zakonima otvoreno favorizovanje svih antidržavnih pravaca, koalicija svih ultra-montana sa neprijateljima države i Rajha svake vrste, sistematsko potkopavanje pokoravanja pred zakonima, u novinama i u literaturi. Jedinu motiv našeg delanja: da klerikali imaju da oslabe državu i da ojačaju hijerarhijsku moć i prevlast katoličke crkve nad masama.« (Dr. I. Schulte: Kirchenpolitische Aufsätze, 1909, str. 32.)

Kako daleko ide taj klerikalizam u nas, i, kako on mešajući se u politiku, iskorišćuje katoličku veru, da za nju poveže hrvatstvo i na taj način komplikuje odnos između ujedinjenih plemena u Jugoslaviji, neka ilustruje, gospodo, još ovaj jedan primer. Jedan dopis iz Sarajeva, objavljen u »Lidovim Listima« koji izlaze u Pragu, od 28 decembra 1932 god., prikazuje prilike u Jugoslaviji, naročito postupak jugoslovenske vlade sa katolicima na ovaj nečuven način: (Čita:)

»Da ukratko okarakterišem ovdašnje prilike koje je još 1913 god. predvideo Siton Watson. Ovde se vodi u tesnim (na žalost i suviše tesnim zbog toga što su apsolutističke) granicama jedne države borba za egzistenciju dveju kultura, zapadne i istočne. Borba je tim važnija i žešća, što je to istovremeno borba dveju vera, katoličke i pravoslavne. Na srpskoj strani ovu borbu vodi, u kratko rečeno vojnik. I ako je to vojnik i junak, kao što to svi znamo iz poslednjih ratova, ipak se on i suviše pouzdava u svoju sablju. On postupa ovde kao da još traje rat, kao da je on u osvojenoj zemlji, usred neprijateljskog stanovništva, gde ne vrede ni zakoni ni data obećanja, gde pobeđuje sila i zaseda, tvrda pesnica i sablja. Nema sumnje da će se ova borba svršiti kao i uvek pobedom više kulture, kulture katoličanstva. I Kralj i nekoji vodeći ministri su također članovi zidarskih loža.«

Ovaj je dopis, gospodo, iz Sarajeva i apsolutno nije teško pogoditi kod kod se »svetog duha« inspirisao ovaj dopisnik spomenutog klerikalnog češkog lista u Sarajevu, da dobije ovakove informacije.

Zar se iz svih tih navedenih konkretnih i autentičnih podataka ne vidi, gospodo, da taj klerikalizam i ta klerikalna akcija stvaraju razdor među nama vezivajući pitanje hrvatstva o jednu, s političkim elementima protkanu katoličku akciju, u čijem duhu izdata je i biskupska poslanica zbog koje smo se toliko uznemirili u Jugoslaviji. Njena je tendencija ne samo da oslabi nacionalnu akciju našeg Sokolstva, već da stvori utisak kao da je u opasnosti hrvatsko ime i da, ne u zadnjoj liniji, potkopa autoritet jedne ustanove potpomognute od državnih vlasti. Ako bi se dozvolilo, da poglavice jedne crkvene organizacije nago-varaju narodne mase, da ignorišu drž. zakon ili da slušaju jedino reč Božiju, a ne i državni zakon i ako bi se, gospodo, dozvolilo, da biskupi određuju koje državne zakone treba u celosti poštovati, a koje tek onda i ako ih oni blagosiljaju, onda bi, gospodo, bio porušen čitav pravni poredak i nastao jedan paradoks u odnosu između crkve i države. To bi značilo državu u državi. Ne, to bi značilo: da osim državne ima još jedna suverena vlast, koja može protiv državnih zakona i na štetu državo-političkih interesa vršiti razne i značajne javno-pravne zabrane, kao što je upisivanje u Sokolstvo, ili osvećivanje sokolskih zastava i t. d. Dokazivati, da je takovo stanje faktički nesnošljivo i teorijski nelogično, mislim, da nije potrebno. Rimska crkva ili će zadržati svoj dosadašnji položaj javno-pravne privilegovane ustanove, ali onda mora postupiti u sporazumu sa državom o svima važnijim crkveno-političkim pitanjima. Ili će tražiti potpunu nezavisnost i određene ruke u svemu, ali onda mora u isto doba da zahteva i potpuno otepljenje crkve od države, pa da se zadovolji sa položajem običnog privatno-pravnog udruženja. Ili jedno ili drugo. Hijerarhija rimske crkve treba da dođe do uvidavnosti, da se ona, ako misli da pravilno ispuni svoj zadatak prema državi, ne sme staviti iznad države, nego da je, šta više, dužna da se pokorava državnim zakonima, prvenstveno i naročito onim za-

konima, koji se donose u cilju, da se ograniči obostrano pravno područje između crkve i države i zakonima, koji obezbeđuju nacionalni interes svih građana u zemlji. Katolički episkopat naneo je ovom svojom neočekivanom oštrom osudom rada Sokolstva Kraljevine Jugoslavije težak udar našoj nacionalnoj akciji. On je u toliko teži, što je sokolska akcija prikazana u negativnom smislu i što se ovom biskupskom poslanicom hoće da iskoristi prilika, da Katolički episkopat pojača i znatno proširi sferu svoga uticaja i na one nacionalne ustanove čiji rad ne spada u kompetenciju crkvenih poglavara.

Jedinstvo naše države i našeg naroda nameće nam, gospodo, novu nacionalnu ideologiju, koja u osnovima mora prevladati u svima prosvetnim, kulturnim, humanim, socijalnim i nacionalnim ustanovama pored sveg opiranja iz naše prošlosti nasleđenih separatističkih težnji pojedinih plemena i pojedinih verskih shvatanja. Čitav taj posao na organizovanju narodne i državne snage vrši danas kod nas u zajedničkom naletu Sokolstvo Kraljevine Jugoslavije. Ono stvara nove puteve za održanje naše prirodne zajednice. Nikakva verska i nikakva plemenska sila ne može danas više da nameće i daje pečat svoga duha čitavom našem nacionalnom razvitku. Današnji jugoslovenski naraštaj, ponesen je novom idejom nacionalnog i novom metodom fizičkog vaspitanja. U tom pravcu razvija intenzivnu akciju naše Sokolstvo, koje iz dosadašnjih i dojučerašnjih partikularističkih i religioznih razdvojenosti formira za budućnost jedan jedinstven mentalitet u duhovnom i jedan jedinstven front u fizičkom razvitku nacije. Ubaciti seme podvojenosti i razdora, bilo verske, bilo plemenske netrpljivosti u ovakvu nacionalnu ustanovu sa tim i takvim moralnim i fizičkim zadatkom, značilo bi hteti svaki pokušaj našeg nacionalnog preporodaja i podizanja narodne snage oslabiti i onemogućiti naciju u njenom normalnom napredovanju. Pošto nas je, gospodo, g. Ministar za fizičko vaspitanje svojim govorom i svojim muškim stavom u Narodnoj skupštini uverio, da će državne vlasti zaštititi sokolsku ustanovu i omogućiti fizičko vaspitanje naroda u tom pravcu, ja ću, gospodo, svesrdno glasati za

ovaj njegov budžet. (Burno odobravanje. Opšti aplauz. Govorniku mnogi čestitaju.)

Potpredsednik **Jovan Altiparmaković**: Reč ima za lično objašnjenje senator g. Šola.

Posle g. Šole:

Potpredsednik **Jovan Altiparmaković**: Ima reč g. dr. Šilović.

Govor senatora dr. Josipa Šilovića:

Gospodo senatori, imam da kažem samo nekoliko reči. Duskora se otvara u Čikagu internacionalna izložba i izložbeni odbor pozvao je sve narodnosti Čikaga, da kroz to vreme dok traje izložba, održe svoj narodni dan. U Čikagu ima 120.000 Jugoslovena, koji imaju 250 prosvetnih, socijalnih i muzičkih ustanova. Ove su ustanove izabrale posebni odbor za jugoslov. dan, koji će se održati 2 jula ove godine. Na čelu toga odbora stoji odlični Jugosloven, koji je to dokazao radom celoga života, a naročito za vreme svetskog rata, kad je sve svoje sile uložio da pomogne jugoslovenski odbor i dobrovoljce, koji su iz Severne Amerike išli na solunski front, a to je dr. Ante Biankini. Na taj dan dolaze u Čikago sve pevačka jugoslovenska društva; dolazi jugoslovenska omladina da peva u horu naše nacionalne pesme, i dolaze svi jugoslovenski Sokoli Amerike.

Ja držim, gospodo, i na to sam hteo samo da upozorim gosp. Ministra fizičkog vaspitanja naroda g. dr. Hanžeka da bi bilo vanredno dobro u interesu Jugoslavije i njenih srdačnih odnosa sa našim iseljenicima da odavde pode nekoliko — što više to bolje — odličnih jugoslovenskih Sokolaša, da se onde nađu sa jugoslovenskim Sokolima američkim, da se zajedno prikažu celom svetu kao jugoslovenski Sokoli. (Buran aplauz.) Ja sam svršio i glasaću za ovaj budžet.

Potpredsednik **Jovan Altiparmaković**: Ima reč g. dr. Ivan Majstrovic.

Govor senatora dr. Ivana Majstrovića:

Gospodo senatori, čedni iznos određen u budžetu za fizički odgoj naroda nije smatrati realnim pokrićem faktičkih potreba ovog resora, a čednost te stavke dokaz je ne tobože potcenjivanje tih potreba već tesnih prilika, u kojim je ovaj budžet donešen. Dok se te prilike ne poboljšaju ovoj stavci u budžetu glavna je svrha da se naglasi važnost fizičkog narodnog odgoja, a u tome naša mlada država, blagodareći visokom shvaćanju narodnih ciljeva i potreba kod uzvišenog onog faktora, koji je ovaj resor dozvao u život, povela se je, barem načelno, za primerom skoro svih naprednih država, koje naročitu pažnju posvećuju fizičkom odgoju naroda.

Dok je Ministarstvu narodnog zdravlja zadaća i dužnost da vodi brigu o tome da narod bude zdrav, dotle Ministarstvo za fizički odgoj treba da se brine da narodno zdravlje bude racionalno negovano i iskorišćeno kao najdragoceniji materijal i najjači faktor moralnog i materijalnog napretka države. Nije dosta da je državljanin fizički zdrav, već je nužno da on po fizičkom odgoju bude čil, jak i izdržljiv te dorastao svim onim zadaćama, koje mu državna zajednica nameće. On po racionalno fizičkom odgoju mora da je dorastao teškom radu na polju, u rudnicima, u fabrikama, na kopnu, na moru i u vazduhu, pak i u intelektualnim zvanjima, a s druge strane da bude usposobljen za ratničku službu, kada bude pozvan na obranu države.

Istorija nas uči da od najdavnijih vremena državna je vlast pazila da njeni državljani budu fizički čili i jaki. Prednjače i u tome stari Heleni, koji, iako prem se imaju smatrati najintelektualnim narodom prošlosti, uz kult duha, znanja i umetnosti visoko su cenili fizički odgoj te su istim uslovljavali superiornost svoje rase i vlastite obrane protiv daleko moćnijih i brojno jačih naroda, s kojim su bili u neprestanim sukobima. Olimpijanci smatra-

ni su herojima i slavili se sjajnijim triumfima, nego li sami pobedonosni vojskovođe.

Naša narodna pesma puna je divljenja i veličanja fizičke snage i viteštva, simbolizovanih u legendarnom liku Kraljevića Marka, onakva kao što ga je ovekovečio u medi naš veliki vajar Ivan Meštrović, a i danas naš narod nad sve zanaša se junacima i vitezovima, koje narodna mašta obdaruje naravnom jakosti i fizičkim vrlinama.

Tom kultu junaštva i viteštva, urođenom našoj rasi, zahvaliti je, što jedina inštitucija, kojoj je cilj fizički odgoj i viteštvo, u malo decenija svog delovanja, od godine 1863, kada je u Ljubljani osnovan prvi Soko pod imenom »Južni Soko«, tako je prirasla narodnoj našoj psihi, da se može kazati, da je u njoj sintezovano sve ono što je trajno dobra i večno lepa u našem narodu. Povevši se za slavenskom braćom i Česima, tim pionirima sokolskog pokreta, naša je nacija u kratko vreme našla sama sebe u svome Sokolstvu, po svemu onom što je u narodu zdrava, krepka i plemenita.

Kolika je moć Sokolstva, sokolske ideje i rada dokazao je i veliki svetski rat po uticaju, koji je češko Sokolstvo imalo pri oslobođenju češkoslovačkog naroda. Česi već pre velike svetske konflagracije narodno potpuno osvešćeni idealno organizovani u svom sokolskom savezu, odmah na početku rata na ratnoj fronti po već izdatoj sokolskoj paroli stadoše dezertirati redove austro-ugarske vojske i okupljati se u českim legijama, da se skoro na svim frontama sokolskom hrabrosti bore o bok vojskama Antante i da se po završenom ratu pobedonosno vrate u oslobođenu domovinu.

I ako jugoslovensko Sokolstvo iz onih delova današnje države, koji su do ujedinjenja bili pod tuđinskim jarom nije dalo poput češkog toliki udeo pri borbama svetskoga rata, ipak istorija našeg narodnog ujedinjenja zabeležila je nekoliko svetlih imena naših Sokola, koji su žrtvovali svoje mlade živote na oltar domovine, te

kao što za češko tako i za jugoslovensko Sokolstvo svetski rat znači prvo krštenje krvi Sokolstva.

Opravdano je s toga, da kad je govor o fizičkom odgoju naroda, kao jednom važnom državnom poslu, o kojem mora da vodi brigu Ministarstvo za fizičko vaspitanje naroda, mi u prvom redu moramo pomisliti na naše Sokolstvo i na naučni i praktični karakter fizičkog odgoja naroda, koji je njemu poveren i za koji on odgovara.

Veliki svetski rat, ne samo da je poljuljao etičke temelje, na kojima se osniva današnji pravni i moralni poredak društva već je i on i fizički oslabio čovečanstvo; sledstveno problem fizičkog odgoja jedan je od najaktuelnijih nacionalnih problema sadašnjosti. Od odlučne je važnosti dakle da budemo na čistu o tome, koji stav mora da zauzme jugoslovensko Sokolstvo prama tim problemima i praktičnom savremenom rešenju istih.

Gospodo senatori!

Još majke, žene i sestre onih miliona žrtava palih u svetskom ratu nisu oplakale svoje muževe, sinove i braću, a na svetskom obzorju pojavljuju se opet olujni oblaci, u kojim zaprepašćeno čovečanstvo predviđa i predoseća preteče nove katastrofe, nove drame, kojoj svetski rat sa svim svojim grozotama i posledicama, na kojim teško još i danas celi svet boluje, nije bio nego tek krvava predigra i prvi konflikt ovog krvavog stoleća. Mi svi strepnjom gledamo u avet jedne nove svetske konflagracije, koja preti katastrofom tisućletnjim kulturnim tekovinama i koja će da celi svet strovali u ponor bezpravlja, bezvlada i varvarstva. Jedan uvaženi engleski publicista i političar ovo zadnje doba, osvrćuć se na teške političke prilike stvorene usled nesloga, mržnje i nerazbora među narodima, pravom je napisao da je evropska politička situacija dospela na oštricu noža.

Prirodno je da u ovoj tmurnoj slici svetske najbliže budućnosti mi imamo pred očima najpre ovu našu državu

tek stvorenu železom krvi i suzama i strepnjom, vidimo je okruženu od mnogih dušmana, koje je pohlepa, mržnja, jal, osveta sakovala oko nje u gvozdeni obruč, da je istom rođenu uguše.

Skoro svima našim susedima mi smo od dana našeg oslobođenja i ujedinjenja krivi i dužni, i ako su oni do jučer kroz vekove bili naši tlačitelji i izrabljivači te nas zadužili odmazdom i osvetom. Usled fatalnosti, koja kao da se ne da ničim umoliti rekbi da je suđeno da kad dode do ponovnog svetskog potresa njegov epicentar bude opet na ovom našem izmučenom Balkanu, kome je srce i duša naša istom ujedinjena država.

Pri crnoj viziji budućnosti i pogibelji, koje u svom krilu skriva, naši su pogledi upravljani u našu junačku vojsku, za koju smo ubeđeni da će pod vodstvom svog Vrhovnog vođe i Kralja (Burni usklici: Živeo Kralj!) Kralja junaka u punoj meri izyršiti svoju dužnost na kopnu, na moru i u vazduhu. Svaka stopa teritorija naše države svim nama jednako je mila, sveta i dragocena, te je tvrda naša vera, da jedino uz cenu krvi i konačnog stradanja naši bi dušmani mogli da nam preotmu i najmanji deo onog što je po Bogu i pravdi za uvek naše.

Nego naše bezgranično pouzdanje u našu junačku vojsku ne može niti sme da nas uljulja u obmani da će u budućem ratu ona sama biti pozvana da obrani državu. Svetski rat od godine 1914—1918 valjda je zadnji rat među vojskama. Usled novih vrsti oružja, koje je ljudski zao genij, neiscrpljiv u pronalasku uvek novih zatornih sredstava, turio čovečanstvu u ruke i time nametnuo nove načine borbe i ratovanja, budući će se ratovi voditi ne među vojskama, nego među oboružanim narodima, i to na vanjskom i na unutrašnjem frontu, dok će na vanjskom frontu stajati vojska, na unutrašnjem stajaće oboružani narod, a pobjedu će izneti samo onaj, čiji unutrašnji front odoli do kraja i ostane nepobeden. Vazdušnim putem i strahovitim oruž-

jem napadač preleteće granice i vojske, koje pohrliše da ih brane, da iz nedoglednih visina bace na zastravljenost stanovništvo u zaleđu otrov, oganj, smrt i zator. Slika budućih ratova sa otrovnim plinovima, koji su u nekoliko časaka kadri da usmrte sve što živo zateku na zemlji, sa požarnim bombama, koje bez ikakove mogućnosti obrane, pretvaraju sve u prah i pepeo, ili sa bakterijama, koje će da zaraze stanovništvo kugom, kolerom i tifusom — ta slika je tako strašna, da je groznije nije prorokovao ni apostol Ivan u grozomornim svojim vizijama Apokalipse.

Ovim strašnim navalama moći će da odole jedino narodi moralno i materijalno pripremljeni na ovakovu borbu, narodi nada sve disciplinovani i dugom pripremom imunizovani protiv inače neizbežive panike, koja bi nanela ne samo poraz unutrašnjeg, već neminovno i vojske na vanjskom frontu, jer ni najjača, ni najhrabrija, ni najbolje opremljena vojska ne može da se održi, ako joj u zaleđu zavlada haos, bezvlade i rasulo.

Slika budućeg rata i prilika, u kojim će se voditi, bila bi nepotpuna, kad se ne bi svratila pažnja na još jednu pogibelj, koja trajno ugrožava mir i poredak u unutrašnjosti država. Nema danas države koja nije podrovana javnom i tajnom agitacijom i radom jednog socijalnog pokreta, koji je pod devizom klasne borbe i diktature proletarijata, navestio rat Bogu i domovini. Ovaj pokret ispoljiće se u svojoj snazi čim vojske pohrle na granice, eda u zaleđu nesmetano izazove uzbunu i revoluciju — te je već danas očito da u budućem ratu sve države, osim vanjskog, imaće i svog unutrašnjeg neprijatelja, koji, crpeć moralna i materijalna sredstva iz međunarodne solidarnosti i organizacije proletarijata, uznastojće svim silama da izazovu prevrate i uništi države, znajući veoma dobro da je u ratu jedini preduvet i mogućnost uspeha komunističke revolucije.

Svi narodi i države svesni su da današnji međunarodni politički položaj, uza sve dodanašnje više ili manje

iskrene pacifističke akrobacije, sluti na rat, u kome će svi morati da izdrže zadnju kušnju, o kojoj ovisi njihov opstanak. Svi su svesni također o tome, da kad dođe do velike kušnje, narodi će je moći da uspešno izdrže jedino, ako ih ona zateče pripremljene, a naći će ih takovim, ako oni još za mirno doba organizuju i u jednu celinu ukupe sve one sile i preimućstva, kojima raspolazu i dolaze u obzir pri udešenju njihove obrane.

Jedan od najvažnijih organa francuskog javnog mišljenja, posmatrajući današnji politički položaj u Francuskoj i zamerajući partijskoj pocepanosti i rastrojenosti, koje su zavladale i koje su kadre da oslabe autoritet države i njenih nastojanja oko obezbeđenja Francuske dovikuje Francuzima: Disciplina il smrt! U tom je uskliku jedna teška opomena ne samo velikom i moćnom francuskom narodu, već i svim onim narodima koji u slučaju evropskog sukoba moraju da se uhvate u krvavo kolo.

I bez da se upuštam u neumesnu političku diskusiju, ipak treba napomenuti ono što danas stoji van svake diskusije, a to je da je jadranski problem u sklopu mediteranskog političkog i strateškog problema i kao takav on je eminentno evropski problem. Postoji trajna pogibelj da naša država uza svu svoju miroljubivost i trezvenost u obrani svoje gole egzistencije dođe u sukob sa imperijalističkom zavojevačkom politikom svojih suseda, a pri tome naravno treba da smo svi svesni da koli u zavojevačkim namerama tih naših suseda, toli u obranbenim našim interesima Jadran znači Balkan. Jugoslavija je u isto vreme i dunavska i balkanska i sredozemna država, a to je dovoljan dokaz da je Jugoslavija direktno interesovana pri rešenju svakog srednje evropejskog, balkanskog ili sredozemnog pitanja. Naša država pretstavlja prepreku za prodiranje boljševizma na zapad, pangermanizmu preko Balkana na istok i fašističkog imperijalizma prema Dunavu i Istanbulu. Dok god naša država bude na putu boljševičkim, pangermanskim i

fašističkim aspiracijama ona mora da računa sa trojnim savezom Moskve, Rima i Berlina i da prama toj spoznaji upriличи i svoju obranu. Jugoslavija je ne samo geografski već i politički centrum Evrope, a ta činjenica nameće celom našem narodu velike dužnosti i velike odgovornosti.

Gospodo senatori,

Nama Jugoslovenima rado se predbacuje da nam je usled urođene nam sveslovenske dobroćudnosti i nehatnosti, potencirane orijentalnom apatijom i fatalizmom, tuđ pojam discipline; ali i takav naš narod dao je dokaza svoje sposobnosti disciplinovanja, kao retko koji drugi u moćnoj instituciji svog Sokolstva koje nije drugo već jedna sveopća disciplinovana narodna organizacija u kojoj su okupljene sve duševne i telesne vrednote, kojim narod može raspolagati u službi ideje integralnog Jugoslovenstva i jedinstva države, ljudske slobode, bratske ljubavi i viteštva.

Do 2000 sokolskih društava, razvrstanih u 25 sokolskih župa sa 270.000 članova to je naše Sokolstvo. Pred ovim suhim statističkim podacima svako mora da zastane i da konstatuje, da za ovako brojno moćnom organizacijom stoji jedna velika i zdrava ideja i da ona zapravo znači sami narod u njegovim pozitivnim kvalifikacijama i sposobnostima. Takovo je bilo naše Sokolstvo do danas i takovim treba da ostane i u budućnosti. Svi mi stariji radnici na polju Sokolstva odgojeni smo u dogmi, da je Sokolstvo od svog postanka idealno demokratski, slobodarski pokret i da je u tim odlikama bit, srž i kičma Sokolstva. Svi smo se mi sokolski radnici negda potlačenih slavenskih naroda ogrejali o žaru tih ideala, u njima smo tražili snagu za borbu i našli veru u pobjedu. Tih ideala Sokolstvo se neće nikada odreći, jer bi se time istodobno odreklo onog što je u Sokolstvu najdragocnije, a to je svetla sokolska tradicija, a njome i uspeha sokolskog rada uslovljena ponajpače održanjem i gajenjem tih tradicija.

Ovo načelno stanovište u poimanju sokolskih ideala i ciljeva ne sukobljava se nipošto sa zahtevom obnove našeg Sokolstva prema današnjim prilikama i potrebama. Sokolska institucija živi je organizam, koji se razvija, usavršuje te u ciljevima i metodama svog rada, prilagođuje zahtevima vremena; inače sokolski ideali i cela sokolska ideologija postali bi bez realne sadržine i time bez potpune aktuelne vrednosti. Sokolstvo ne može da bude samo sebi svrhom; kao svakog uzvišenog humanog i patriotskog rada i nastojanja, tako je i sokolskog rada i nastojanja vrhovni cilj narod i država.

Dok smo robovali tuđinskoj državi ceo sokolski rad sastojao se u osveščivanju naroda i pripremanju njegovog oslobođenja. Time taj rad bio je doduše za narod, ali istodobno i protiv tuđinske države te je u pogledu države bio revolucionarne naravi i takovim je od vlastodržaca bio smatran. Po ujedinjenju i stečenju vlastite države sokolski je rad izgubio svoj predratni protu-državni i revolucionarni karakter, da pače za nj postao je jedinim i vrhovnim ciljem narodna država.

Prirodno je stoga da nakon ujedinjenja naše nacije osetila se je u celom našem ujedinjenom narodu potreba i izbilo nastojanje, da se naše Sokolstvo ne samo održi, već da se ono u nastalim novim prilikama obnovi, razvija i domogne uloge važnog faktora u narodnoj državi.

U tome, kao i u svim ostalim velikim podvizima i stremljenjima, dao je primer uzvišenog uočenja važnosti i savremenih ciljeva Sokolstva veliki naš prvi državljani i neimar Jugoslovenstva, koji je Zakonom o osnivanju Sokolstva Kraljevine Jugoslavije od g. 1929, odredio da udari tvrdi i zdravi temelj našem obnovljenom Sokolstvu.

Gospodo senatori, iz onog što sam čas pre nešto širim potezima istaknuo odnosno opšte političke situacije i odražaja iste na našu državu i njenu bezbednost te u savezu sa pretpostavkama o značaju i važnosti našeg Sokolstva, kao jednog moćnog narodnog pokreta,

lako je zaključiti, koju zadaću po moje mnjenju današnje prilike nameću našem Sokolstvu.

Narodna poslovice uči, da Bog ne sastavlja nikad dva dobra zajedno, Bog nas je obdario narodnim ujedinjenjem, a na nama je da to najveće dobro, kojim Providnost može obdariti narode, očuvamo i obranimo. Obzirom na visoku etičku i humanu podlogu sokolske institucije, njeni čisti nacionalni program, nepomučen ni plemenskim, ni verskim, ni staleškim presizanjima, obzirom na sokolsku nauku odnosno telesnog i duševnog odgoja u službi naroda te pogledom na dosadašnje uspehe tog rada i njegove tradicije, kao i na današnju jakost i rasprostranjenost Sokolstva u celoj državi, uz mogućnost daljnjeg njegovog jačanja i razvitka, držati je, da je Sokolstvo pozvano da stane na čelo narodnoj odbrani i da preuzme onaj unutrašnji front, o kome sam čas pre govorio, a koji treba, da se već sada formira u predviđanju mogućnosti nasrtaja na integritete i egzistenciju naše države. Teoretske dogme dosadašnje sokolske ideologije o integralnom Jugoslovenstvu i sledstveno o nepovredivosti njegovih nacionalnih granica treba da poprime realni oblik i da nađu realna izražaja u sokolskoj desnici, pripremnoj da vrhovna dobra, za koja se je Sokolstvo do sad naučno, teoretski i odgojno zalagalo, u času kušnje i pogibelji očuva i obrani. Sve kad bi to imalo da bude ino nego li rezultanta današnje međunarodne i unutrašnje političke dinamike.

Na eventualne zamerke protiv ovakovog realnog shvatanja zadataka današnjeg Sokolstva od strane onih sokolskih teoretičara, koji stoje pod dojmom nekog sokolskog asketizma i zaziru od onog što se u novim nazorima o svetu i svetskom poretku eventualno ne podudara sa dosadašnjim teoretičnim metodama Sokolstva i sokolskog rada u svetlu dodanašnje sokolske frazeologije, odgovoriti je, da osvajalačko oružje može da bude nečasno, ali obrambeno je oružje uvek

časno i viteško i da puška nije drugo nego simbol slobodnog čoveka na slobodnoj grudi.

Vidovitosti sopstvenoj ženijalnim ljudima, veliki dobrotvor i pobornik Jugoslovenstva, biskup Josip Juraj Štrossmajer, kad su mu još god. 1902 istarski Sokoli čestitali doktorski jubilej, odgovorio im je ovako:

»Mili moj hrvatski sokole!

»Lijepa hvala na bratskoj uspomeni o doktorskom mom jubileju. Bog dragi neka blagoslovi slavno društvo i dade svakomu Sokolu snage i poleta, da odvažno brani svoje. Po Bogu je i prirodi, da svako brani gnijezdo svoje i u njemu sokoliće mlade.«

Velike reči velikog muža, kojeg je životno geslo bilo: Sve za vjeru i domovinu! — On je gornjim rečima jasno naglasio pravo i dužnost samoobrane. On je to pravo i dužnost celi svoj život propovedao i zagovarao, jer u njegovoj velikoj duši kult vere i kult domovine sačinjavaše jednu uzvišenu celinu. Značajne su gornje reči i stoga što su iste upravljene Sokolstvu od onog, o kome je istorija već izrekla svoj sud, da je najuzvišeniji predstavnik katoličkog episkopata naših doba. Blagoslov udeljen Hrvatskom Sokolstvu od vladike Štrossmajera pratiće i unapred naše jugoslovensko Sokolstvo, a današnji Katolički episkopat Jugoslavije, kratac svoj blagoslov Sokolstvu, pošao je u raskorak sa Štrossmajerovim delom: sve za vjeru i domovinu, i na putu je da ga zameni novim geslom: Ni za veru ni za domovinu.

U našoj naciji, koja se nije nikada nosila zavojevalačkim mislima na štetu drugih država, ipak gojio se je od vajakada i danas goji kult oružja, jer njime se je branila i njemu ima da zahvali da naša rasa nije bila izbrisana iz stranica svetske istorije, njemu ima konačno da zahvali svoje oslobođenje i ujedinjenje. Crna Gora, ona šaka brđana, kojoj je uspelo, da se oružjem u ruci kroz stoleća obrani od osmanlijske najezde, dok su joj podlegle tolike moćne države i narodi.

Ali nije potreba osvrćati se na prošlost, jer pogled i na samu sadašnjost dovoljan je da nas uveri, kako još uvek narod i u ovo tobož pacifističko i kulturno doba ne nalaze boljeg sredstva za oživotvorenje svojih opravdanih i neopravdanih aspiracija do oružja.

Dovoljan je pogled na naše bliže susede, koji u grozničavoj užurbanosti, već od godina, opsednuti ratnim demonom, ne samo oboružavaju silne dosad nezapamćene vojske na kopnu, na moru i u vazduhu, opskrbljene svim tekovinama i sredstvima moderne tehničke i kemične nauke, već oboružavaju celi narod, odgajajuć u oružju, osobito mladež počam od detinjskih nogu, turajuć joj u jednu ruku knjigu, a u drugu pušku.

I sam šport, športske igre i natecanja treba da posluže ratničkoj pripremi naroda u cilju stvaranja što više rezerva ljudi oba pola potpuno spremnih ratovima. Sovjetska Rusija, taj neiscrpjivi rezervoar ljudskog materijala, dekretuje t. zv. vojenizaciju športa te na pr. u lakoj atletici mesto bacanja kugle, diskosa, ili koplja traži da se mladež vežba u bacanju bomba i granata, u jurišnom trčanju u potpunoj ratnoj spremi, u streljačkom sportu, mačevanju, avijaciji, automobilizmu, konjskom sportu, skijanju, u svemu što može da posluži ratničkoj naobrazbi i ratničkim svrhama.

Daleko bi nas zavelo isticanje onog što je kod raznih naroda, a pri tom imamo u prvom redu pred očima naše susede, dosad urađeno, mimo oboružanih vojska, za pripremanje širokih masa za jedan oružani sukob. Pogledamo li na te grozničave užurbane pripreme oko nas i usporedimo li ih sa prilikama u našoj državi, ne možemo a da ne konstatujemo neku stojičku aljkavost, koja nam se pod stanovitim prilikama ne može a da ne osveti. Dok se kod drugih naroda delovanje svih organizacija sleva u jedinstveni skrajnji napor svih organizovanih energija u službi ratničkog odgoja, kao da je rat pred vratima, dotle

se kod naše najmoćnije organizacije, Sokola Kraljevine Jugoslavije, ne zapaža ni traga takvom radu i nastojanju. Pri općem grozničavom natecanju u ratničkom odgoju masa oko nas, delovanje našeg Sokola uz svu svoju neosporivu moralnu vrednost i zamašaj, pretstavlja još uvek mirodobnu pacifističku idilu, koja doduše može da posluži kao dokaz naše slavenske miroljubivosti, ali nipošto naše uvidavnosti i shvaćanja vremena u kojem živimo.

Uza svu tu našu miroljubivost u fašističkoj štampi i na fašističkim zborovima naš Sokol ne nazivlje se inače nego terorističkom organizacijom i po tome je jasno, koliko se kod naših suseda malo honorira naš pacifizam.

Dok se oko nas sve priprema na rat, dotle se kod nas vrše pripreme za sokolske sletove; dok se kod naših suseda već od dečaćkih nogu mladost svrstava u kohorte, legije, centurije i jurišne bataljone, te se odgaja u ratničkom umeću, u baratanju sa puškom i u streljanju, u rukovanju sa bombama i granatama te u obrani od vazdušnih napadaja, dotle naše Sokolstvo još uvek vežba čunjevima, štapovima i cvetnim lukovima.

Na sokolskim sastancima i u sokolskim glasilima često se zamera, da uz sav kvantitativni porast Sokolstva ipak, osobito kod našeg intelektualnog podmladka, ne zapaža se onaj interes koji Sokolstvo prema svojim uzvišenim ciljevima zaslužuje. Među starijim ljudima, koji danas vode Sokolstvo, i onim koji su pozvani da ga pomlade, nema razumevanja. Mi stariji kao da ne uvidamo, da je među nama i našom decom pukao jaz i da svetski rat znači jednu veliku prekretnicu u nazaranju o svetu. Najmlada generacija od naših predratnih ideala usvaja jedino ono, što je u tim idealima realno. Ostajuć večnom istinom ono što je naš narod svojom mudrom poslovicom ustanovio, da na mladima svet ostaje, logično je da se mi priklonimo nazorima naših mladih, nipošto obratno. Pogrešno je tvrditi, da će se naša omladina zagrejati za Sokolstvo i da

će se u Sokolstvo povratiti član, koji mu danas nedostaje, ako se ono povraća na predratne staze i ideale. Narodi ne žive vraćajući se natrag, niti ga mogu natrag svrnuti kojekakve punkcije ili deklaracije, već oni napreduju i kroče dalje, ili propadaju. Našu omladinu mi ćemo privući Sokolstvu i oduševiti je sokolskim idejama ako ubrzamo korak i dostignemo je, eđa s njom uzastopce kročimo. Ujedinimo naše predratne sokolske ideale sa savremenim realističkim poimanjem i iskorišćavanjem tih ideala prema shvaćanju naše omladine i naše će se Sokolstvo dovinuti visine, na kojoj do sad nikada nije bilo.

Gospodo senatori, ne može da bude našom zadaćom da se bavimo tehničkom stranom obnove Sokolstva prema istaknutim smernicama, ali ne možemo da budemo u dvojnici o putevima koje vode k toj obnovi.

Po postojećem državnom zakonu Sokolstvo je po državi sankcionisano i privilegovano sveopšta narodna institucija i takvom treba da ostane. Logično je po tom predmenjavati da sokolski odgoj postane delo obvezatne naukovne i odgojne osnovke za pučke, srednje i strukovne škole svih vrsti bez razlike i sledstveno narodno će pretstavništvo ushitom pozdraviti zakonske predloge ili uredbe Ministra za fizičko vaspitanje, dotično Ministra prosvete, po kojim se naša naukovna osnova u tom pravcu ima udopuniti.

Osim u svim sokolskim disciplinama mladež treba da od 16 godine bude upućivana u uporabi oružja i u svim vežbama podesnim usposobljenju za vojnu i ratničku dužnost. Ne postoji lepšeg i idealnijeg vežbanja do streljačkog, a nema lepše i idealnije švedske gimnastike do vojnih vežba u terenu bilo u zatvorenim, bilo u razrešenim formacijama.

Osobita briga ima se posvetiti obuci i vežbama za obranu od vazdušnih napadaja, popularizacija obranbenih metoda po uzoru i primeru kod drugih naroda. U tom pravcu nije kod nas dosad ništa urađeno, a te vežbe

od velikog su zamašaja za gradove, osobito za našu prestolnicu, koja je u prvom redu ugrožena takovom pogibelji.

Pri popularizaciji srestava obrane proti zračnih napadaja i disciplinovanja pučanstva protiv inače neizbežive panike treba među ostalim da sudekuje u prvom redu naša štampa, koja osobito naša prestolnička, i ako se nalazi na visokom publicističkom nivou, u tom pravcu dosad nije ništa dala niti je pokazivala dovoljnog razumevanja za ovako važno pitanje.

Sokolskom radu doprinela je svoj prilog dosad, a treba da u njemu sudekuje i unapred jugoslovenska žena. Veliki svetski rat dokazao je upotrebljivost žene ne samo u samarićanskoj dužnosti na frontu i u zaleđu, već i u svim drugim zvanjima, gde je trebalo zameniti odsutne borce. Ako naša žena zahteva izjednačenje svojih političkih, socijalnih i porodičnih prava sa onim muškaraca mora da se pokaže doraslom i spremnom da prama svom spolu i fizičkim sposobnostima preuzme obveze i dužnosti prama državi i narodu kao i muškarac. I u prošlosti jugoslovenska je žena znala ne samo radati junake, već u nevolji i sama biti junakinja na oružju i viteštvu.

Mladež dovoljno pripremana i odgojena u sokolskom duhu prama obvezatnoj sokolskoj obuci po sada istaknutim realnim i patriotskim kriterijima, navršenom osamnaestom godišnom stupa u sokolsko članstvo. Taj pristup je neobvezatan i u svakom pravcu slobodan. Sokolstvo nema da postane milicom već narodnom odbranom, a jakost je svakog narodnog ustanka jedino u individualnom oduševljenju svakog pojedinca za vrhovni i zajednički ideal obezbeđenja države prama spoljnom i unutrašnjem neprijatelju. Nema bojazni da bi se sokolski odgojena mladost mogla tuditi Sokolstvu e da se ne bi imala pretpostaviti potpuna sloboda pri začlanjenju.

Sokolska dužnost ima se pretegnuti do skrajnih granica ljudskog do-

ba života, jer treba imati pred očima da svi obveznici začlanjeni u Sokolstvu imaju da vrše dužnost boraca na vanjskoj fronti i da unutrašnja fronta stvarno sastoji od samih neboraca i svih onih koji su bilo s kog razloga rešeni vojne dužnosti.

Uspjeh ovako zamišljene sokolske akcije ovisi o njenoj intenzivnosti; ne bi smelo stoga biti diversija te uz sokolsku da postoji i drugih akcija, pod drugim imenima, makar one načelno hodile za istim ciljem.

Nijedan jugoslovenski patrijota ne može da odreče ispravnost programa i rada organizacijama, kao što su četnička, streljačka, ratnička i invalidna udruženja, te Jadranska straža, Narodna odbrana i valjda još neka druga, ali je u interesu onih načela i ciljeva, o kojim sam do sada razlagao, da se njihovo djelovanje koordinira akciji Sokolstva, kada ne bi bila odmah za sad ili dogledno vreme provediva poželjna fuzija svih tih srodnih organizacija sa Sokolom Kraljevine Jugoslavije.

Nema dvojbe da u dosad izloženim pravcima obnovljeno Sokolstvo, e da uzmogne odgovarati svom visokom pozivu, treba velikih materijalnih sredstava. U koliko za tu svrhu ne dostaju materijalni doprinosi samog sokolskog članstva, treba da svojom trajnom pripomoći doskoči država. U prvom redu treba se pobrinuti za sokolske domove. Oni su ognjišta, oko kojih se Sokolstvo okuplja i bez njih nije moguće računati na ozbiljan i uspješan sokolski rad. Sokolski domovi od velike su nužde ne samo po našim gradovima i varošima, gdje ih je lepi broj uz velike žrtve članstva već podignut, već osobito po našim selima, koja pokazuju veliki interes za sokolsku ideju, a koja treba što više predobijati za Sokolstvo. Uz svaku seosku pučku školu treba da je i sokolana, u kojoj ima da se odgaja duševno i telesno naše seljačko pučanstvo, a u takvom odgovoru najbolje je sredstvo imunizacija protiv zatornih upliva kojim je selo izloženo. Pokriću ovakovih potreba nije dorastao budžet određen za fizički od-

goj naroda, o kome sada raspravljamo, valjda i stoga što pri dozivanju u život ovog resora nije mu se kanilo dati onaj značaj, koji se danas pokazuje potrebitim pri uočenju indentičnosti ciljeva fizičkog odgoja i narodne odbrane. Umesna je stoga naša nada da će ta indentičnost u ciljevima naći izraza ili u proširenju kompetencije i budžetskog dotiranja postojećeg resora fizičkog odgoja naroda, ili u ostvarenju novog resora Narodne odbrane, a da se time pruži mogućnost Narodnom predstavništvu da se već pri budućoj budžetskoj debati temeljnije i uspješnije pozabavi problemima, koji su u ovoj debati bili tek nabačeni.

Gospodo senatori, ovo nekoliko reči s mesta, s koga ih može celi narod da čuje, diktirane su od istinske ljubavi prama našem Sokolstvu, od koje je jača jedino ljubav prama državi, i moje je čvrsto uvjerenje da će ih takvim shvatati i narod i Sokolstvo. Stanovište, koje sam zauzeo prama Sokolstvu, nametnuto je od teških spoljnih i unutrašnjih političkih prilika, koje su takove, da svakog ispravnog jugoslovenskog državljanina moraju da zabrinu. Pred tim prilikama ne smemo ni pognuti glave, ni prekrstiti ruke, već držati se one narodne: Pregaoću Bog daje mahove.

Ja sam svestan da i u Sokolstvu, i u narodu, a možda i među vama ima pojedinaca, kojim će se ili s neupućenosti ili s neumesnog pacifističkog optimizma danas predočena slika budućnosti pričiniti preteranom. Svim onim koji bi bili tog mišljenja odgovaram rečima, kojim je jedan istaknuti francuski vojni stručnjak odgovorio onim, koji su po njemu iznešenu sliku buduće konflagracije smatrali preteranom: Ja ću biti sretan a i vi sa mnom ako slika budućeg rata ne bude na jedan nego deset puta crnija nego li sam vam je ja opisao.

Zagovarajuć ovakovu obnovu Sokolstva ja sam svestan da se ni kao Jugosloven ni kao Sokol nisam ogrešio o ni jedno temeljito načelo sokolske ideje, i da će obnovljeno Sokolstvo i dalje, kao i do danas na svojoj

zastavi punim pravom i ponosom nositi svoje staro geslo: U srcu odvažnost, u mišici snaga, u misli domovina. (Buran aplauz!)

Potpredsednik **Jovan Altiparmaković**: Pošto nema više prijavljenih govornika, pretres je završen. Molim g. izvestioca da izvoli pročitati partiju 978 budžeta Ministarstva za fizičko vaspitanje naroda.

Izvestilac **dr. Miroslav Ploj** čita partiju 978.

Potpredsednik **Jovan Altiparmaković**: Prima li Senat pročitano partiju

978? Prima. Objavljujem da je partija 978 primljena.

Za ovim je Senat, glasajući sedanjem i ustajanjem o svakoj pojedinoj partiji u smislu čl. 102 Ustava i § 67 Zakona o poslovnom redu u Senatu, primio ceo budžet rashoda Razdela XVI Ministarstva fizičkog vaspitanja naroda, i to od partije 979 do zaključno partije 987.

Potpredsednik **Jovan Altiparmaković**: Objavljujem da je predlog budžeta rashoda Ministarstva za fizičko vaspitanje naroda primljen.

Izdanje i naklada Saveza Sokola kraljevine Jugoslavije. — Tisak Učiteljske tiskare
u Ljubljani (prestavnik Francè Štrukelj)